

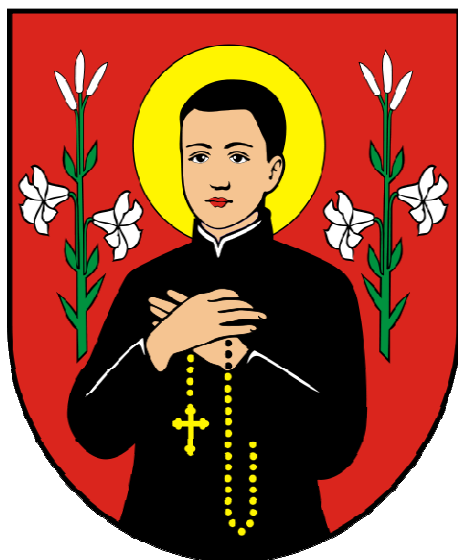

PROGRAM USUWANIA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST

z terenu Gminy Czernice Borowe na lata 2012-2032

**GMINA CZERNICE BOROWE
POWIAT PRZASNYSKI
WOJEWÓDZTWO MAZOWIECKIE**

Spis treści

SPIS TREŚCI	2
1. WSTĘP I CEL OPRACOWANIA	4
2. PRZEPISY PRAWNE I DOKUMENTY WYŻSZEGO RZĘDU ORAZ WYNIKAJĄCE Z NICH OBOWIĄZKI W ZAKRESIE AZBESTU	4
2.1. OBOWIĄZUJĄCE AKTY PRAWNE	5
2.2. PROGRAMY KRAJOWE W ZAKRESIE AZBESTU	13
2.3. OBOWIĄZKI WŁAŚCICIELI NIERUCHOMOŚCI	15
2.4. OBOWIĄZKI WYKONAWCÓW PRAC POLEGAJĄCYCH NA ZABEZPIECZENIU I USUWANIU WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST	16
2.5. OBOWIĄZKI ORGANÓW ADMINISTRACJI	19
3. CHARAKTERYSTYKA AZBESTU	22
3.1. BUDOWA AZBESTU	22
3.2. KLASYFIKACJA WYROBÓW AZBESTOWYCH	22
3.3. ZASTOSOWANIE	25
3.4. SZKODLIWOŚĆ	27
3.5. DROGI WCHŁANIANIA	28
3.6. ŚRODKI OSTROŻNOŚCI	29
4. WYMAGANIA ORGANIZACYJNO-TECHNICZNE PODCZAS PRAC USUWANIA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST	30
4.1. IDENTYFIKACJA WYROBÓW AZBESTOWYCH	30
4.2. USUWANIE WYROBÓW AZBESTOWYCH	34
4.3. ZABEZPIECZENIE ODPADÓW I TRANSPORT DO MIEJSC UNIESZKODLIWIANIA	36
4.4. PROCEDURY POSTĘPOWANIA Z AZBESTEM	37
5. CHARAKTERYSTYKA GMINY CZERNICE BOROWE	43
6. INWENTARYZACJA WYROBÓW AZBESTOWYCH NA TERENIE GMINY	48
7. HARMONOGRAM DZIAŁAŃ W ZAKRESIE USUWANIA AZBESTU	62
8. SZACOWANY KOSZT USUNIĘCIA WYROBÓW AZBESTOWYCH Z TERENU GMINY	63
9. FINANSOWANIE	64
10. BAZA AZBESTOWA	67
11. PODSUMOWANIE	73

12.	SPIS TABEL	75
13.	SPIS RYSUNKÓW	75
14.	ZAŁĄCZNIKI	75

1. Wstęp i cel opracowania

Od 1997 r. na terenie Polski obowiązuje zakaz produkcji, handlu oraz stosowania wyrobów zawierających azbest. Zakaz taki wprowadzono ustawą z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest. Ustawa została ogłoszona Obwieszczeniem Marszałka Sejmu z dnia 18 grudnia 2003 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest. (Dz. U. z 2004r. Nr 3, poz. 20 z późn. zm.). Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Gospodarki z dnia 13 grudnia 2010 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest, wyroby te wykorzystuje się w sposób niestwarzający zagrożenia dla środowiska i zdrowia ludzi w terminie do dnia **31 grudnia 2032 r.**

W związku z powyższym zachodzi konieczność zaplanowania i systematycznej realizacji przedsięwzięć zmierzających do usunięcia wyrobów azbestowych z terenu kraju. Ze względu na ogromną skalę zjawiska występowania azbestu, niezbędne jest działanie na wszystkich szczeblach administracji w ścisłej współpracy ze społeczeństwem. Niniejsze opracowanie pozwoliło m.in. ocenić:

- skalę zjawiska występowania azbestu na terenie Gminy Czernice Borowe,
- szacunkowy koszt usunięcia wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Czernice Borowe.

Jednocześnie w opracowaniu wyjaśnione zostały obowiązujące przepisy prawne dotyczące azbestu, zagrożenia jakie niesie ze sobą azbest oraz możliwości techniczne bezpiecznego usunięcia wyrobów zawierających azbest.

2. Przepisy prawne i dokumenty wyższego rzędu oraz wynikające z nich obowiązki w zakresie azbestu

Po wprowadzeniu zakazu produkcji, handlu oraz stosowania wyrobów zawierających azbest w kolejnych latach systematycznie wprowadzano kolejne przepisy odnoszące się do azbestu. Nowe regulacje prawne były niezbędne na każdym etapie postępowania z wyrobami zawierającymi azbest. Regulacje te dotyczą zarówno ochrony zdrowia i życia ludzi, narażonych na kontakt z azbestem, jak i ochrony środowiska. Obowiązek usuwania wyrobów zawierających azbest spowodował, iż niezbędne stało się wprowadzenie przepisów regulujących postępowanie z odpadami zawierającymi azbest od wytworzenia do momentu unieszkodliwienia.

2.1. Obowiązujące akty prawne

USTAWA Z DNIA 19 CZERWCA 1997 R. O ZAKAZIE STOSOWANIA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST (DZ. U. Z 2004R. NR 3, POZ. 20 Z PÓŹ. ZM.)

Ustawa weszła w życie od 28 września 1997 r. Zakazuje ona wprowadzania na polski obszar celny azbestu, wyrobów zawierających azbest, produkcji wyrobów zawierających azbest oraz obrotu azbestem i wyrobami zawierającymi ten surowiec. Zgodnie z ustawą produkcja płyt azbestowo- cementowych została zakończona we wszystkich zakładach do 28 września 1998 r., a z dniem 28 marca 1999 r. nastąpił zakaz obrotu tymi płytami. Wyjątek stanowi tylko azbest i wyroby zawierające azbest dopuszczone do produkcji lub do wprowadzenia na polski obszar celny spośród wyrobów określonych w załączniku nr 1 do ustawy. Wykaz tych wyrobów określa corocznie Minister właściwy do spraw gospodarki w drodze rozporządzenia. Wymieniona ustawa praktycznie zamknęła okres stosowania wyrobów zawierających azbest w Polsce, pozostaje natomiast problem sukcesywnego usuwania zużytych wyrobów w sposób niezagrażający zdrowiu ludzi i zanieczyszczeniu środowiska. Ustawa porządkuje również zagadnienia związane z opieką zdrowotną pracowników, którzy mieli kontakt z azbestem.

USTAWA Z DNIA 27 KWIEŃNIA 2001 R. O ODPADACH (DZ. U. Z 2010R. NR 185, POZ. 1243 Z PÓŹN. ZM.)

Ustawa określa zasady postępowania z odpadami, w sposób zapewniający ochronę życia i zdrowia ludzi oraz ochronę środowiska zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju, a w szczególności zasady zapobiegania powstawaniu odpadów i ich negatywnego oddziaływania na środowisko, a także odzysku lub unieszkodliwiania odpadów. W ustawie określone są obowiązki wytwórców i posiadaczy odpadów, w tym odpadów niebezpiecznych. Ustawa reguluje całokształt spraw administracyjnych, związanych z postępowaniem przy wytwarzaniu, zbieraniu, transporcie, odzysku i unieszkodliwianiu, w tym składowaniu odpadów, a także wymagań technicznych i organizacyjnych dotyczących składowisk odpadów. Ustawa wprowadza obowiązek opracowania planów gospodarki odpadami na szczeblu krajowym, wojewódzkim, powiatowym i gminnym.

USTAWA Z DNIA 7 LIPCA 1994 R. PRAWO BUDOWLANE (DZ. U. Z 2010R. NR 243, POZ. 1623 Z PÓŹN. ZM.)

Wśród wielu przepisów znajduje się zapis mający zastosowanie w przypadkach występowania azbestu. Art. 30 ust. 7 stanowi: właściwy organ może nałożyć, w drodze decyzji, obowiązek uzyskania pozwolenia na wykonanie określonego obiektu lub robót

budowlanych, objętych obowiązkiem zgłoszenia, o którym mowa w ust. 1 tego art. jeżeli ich realizacja może naruszyć ustalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego lub spowodować:

- o zagrożenie bezpieczeństwa ludzi lub mienia,
- o pogorszenie stanu środowiska lub stanu zachowania zabytków,
- o pogorszenie warunków zdrowotno-sanitarnych,
- o wprowadzenie, utrwalenie bądź zwiększenie ograniczeń lub uciążliwości dla terenów sąsiednich.

USTAWA Z DNIA 27 KWIETNIA 2001 R. PRAWO OCHRONY ŚRODOWISKA (Dz. U. z 2008r., NR 25, POZ. 150 Z PÓŻ. ZM.)

Ustawa określa zasady ochrony środowiska oraz warunki korzystania z jego zasobów, z uwzględnieniem wymagań zrównoważonego rozwoju. Ustawa zawiera szereg istotnych i ważnych postanowień dotyczących m.in.:

- a) państwowego monitoringu środowiska, jako systemu pomiarów, ocen i prognoz stanu środowiska oraz gromadzenia, przetwarzania i rozpowszechniania informacji o środowisku,
- b) opracowania prognoz oddziaływania na środowisko, w tym gospodarki odpadami, a także programów wojewódzkich, zmierzających do przestrzegania standardów jakości środowiska,
- c) ochrony powietrza przed zanieczyszczeniem,
- d) sposobu postępowania z substancjami stwarzającymi szczególne zagrożenie dla środowiska, kar i odpowiedzialności za nieprzestrzeganie zasad i przepisów dotyczących ochrony środowiska,
- e) konieczności oznaczenia instalacji lub urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest oraz miejsc, w których on się znajduje.

USTAWA Z DNIA 27 LIPCA 2001 R. O WPROWADZENIU USTAWY – PRAWO OCHRONY ŚRODOWISKA, USTAWY O ODPADACH ORAZ ZMIANIE NIEKTÓRYCH USTAW (Dz. U. z 2001 R. NR 100, POZ. 1085 Z PÓŻN. ZM.)

Ustawa reguluje tryb postępowania oraz obowiązki podmiotów określanych ustawą. Art. 54 ww. ustawy odnosi się do odpowiednich zapisów ustawy z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest. Ustawa udziela delegacji ministrowi właściwemu do spraw gospodarki, do określenia w drodze rozporządzenia w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw wewnętrznych, ministrem właściwym do spraw transportu oraz

ministrem właściwym do spraw środowiska – sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest.

USTAWA Z DNIA 28 PAŹDZIERNIKA 2002 R. O PRZEWOZIE DROGOWYM TOWARÓW NIEBEZPIECZNYCH (Dz. U. z 2002R. NR 199, POZ. 1671 Z PÓŹ. ZM.)

Ustawa określa zasady przewozu drogowego towarów niebezpiecznych, wymagania w stosunku do kierowców i innych osób wykonujących czynności związane z tym przewozem oraz organy właściwe do sprawowania nadzoru i kontroli w tych sprawach. Przy przewozach materiałów niebezpiecznych w kraju obowiązują przepisy zawarte w załącznikach A i B do Umowy europejskiej dotyczącej międzynarodowego przewozu drogowego towarów niebezpiecznych (ADR) – Jednolity tekst Umowy ADR (Dz. U. z 2009 r. Nr 27, poz. 162). Przepisy umowy ADR oraz ustawy określają warunki załadunku i wyładunku oraz przewozu odpadów niebezpiecznych na składowisko. Pojazdy powinny być zaopatrzone w świadectwo dopuszczenia pojazdu do przewozu materiałów niebezpiecznych wydane przez upoważnioną stację kontroli pojazdów, zaś kierowcy pojazdów winni być przeszkoleni w zakresie przewozu towarów niebezpiecznych.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA ŚRODOWISKA Z DNIA 27 WRZEŚNIA 2001 R. W SPRAWIE KATALOGU ODPADÓW (Dz. U. z 2001R. NR 112, POZ. 1206)

Zamieszcza rodzaje odpadów zawierających azbest na liście odpadów niebezpiecznych w grupach i podgrupach z przypisanym kodem klasyfikacyjnym. Wszystkie odpady zawierające azbest należą do grupy odpadów niebezpiecznych.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA PRACY I POLITYKI SPOŁECZNEJ Z DNIA 29 LISTOPADA 2002 R. W SPRAWIE NAJWYŻSZYCH DOPUSZCZALNYCH STEŻEŃ I NATEŻEŃ CZYNNIKÓW SZKODLIWYCH DLA ZDROWIA W ŚRODOWISKU PRACY (Dz. U. z 2002R. NR 217, POZ. 1833 Z PÓŹ. ZM)

Określa najwyższe dopuszczalne stężenia w środowisku pracy pyłów zawierających azbest:

- a) pyły zawierające azbest chryzotyl - $1,0 \text{ mg/m}^3$
  - włókna respirabilne - $0,2 \text{ włókien w cm}^3$
- b) pyły zawierające azbest krokydolit - $0,5 \text{ mg/m}^3$
  - włókna respirabilne - $0,2 \text{ włókien w cm}^3$

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA INFRASTRUKTURY Z DNIA 19 GRUDNIA 2002 R. W SPRAWIE ZAKRESU I SPOSOBU STOSOWANIA PRZEPISÓW O PRZEWOZIE DROGOWYM TOWARÓW NIEBEZPIECZNYCH DO TRANSPORTU ODPADÓW NIEBEZPIECZNYCH (Dz. U. z 2002 R. NR 236, POZ. 1986)

Przepisy o przewozie drogowym materiałów niebezpiecznych stosuje się odpowiednio do transportu odpadów niebezpiecznych spełniających określone w tych przepisach kryteria klasyfikacyjne dla zaliczenia ich do jednej z klas towarów niebezpiecznych. Odpady zawierające azbest pochodzące z budowy, remontu i demontażu obiektów budowlanych oraz odpady izolacyjne zawierające azbest zgodnie z ADR zaliczone zostały do klasy 9 – różne materiały i przedmioty niebezpieczne, z czego wynikają określone wymagania przy ich transporcie. Posiadacz odpadów zawierających azbest, który prowadzi działalność w zakresie zbierania lub transportu odpadów, obowiązany jest do uzyskania zezwolenia na prowadzenie tej działalności. Zgodnie z ustawą o odpadach zezwolenie wydaje, w drodze decyzji starosta, właściwy ze względu na miejsce siedziby lub zamieszkania posiadacza odpadów. Transportujący odpady niebezpieczne obowiązany jest do posiadania karty przekazania odpadu, dokumentu obrotu odpadami niebezpiecznymi i dokumentu przewozowego materiałów niebezpiecznych według wymagań ADR.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA INFRASTRUKTURY Z DNIA 23 GRUDNIA 2002 R. W SPRAWIE ŚWIADECTWA DOPUSZCZENIA POJAZDU DO PRZEWOZU NIEKTÓRYCH TOWARÓW NIEBEZPIECZNYCH (Dz. U. z 2002R., NR 237, POZ. 2011 Z PÓŹN. ZM.)

Zmienione rozporządzeniem z dnia 15 września 2005 r. oraz rozporządzeniem z dnia 20 lipca 2010 r. Określa szczegółowe warunki i tryb wydawania świadectwa dopuszczenia pojazdów do przewozu towarów niebezpiecznych, jego wzór i sposób wypełnienia.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA INFRASTRUKTURY Z DNIA 23 CZERWCA 2003 R. W SPRAWIE INFORMACJI DOTYCZĄCEJ BEZPIECZEŃSTWA I OCHRONY ZDROWIA ORAZ PLANU BEZPIECZEŃSTWA I OCHRONY ZDROWIA (Dz. U. z 2003R., NR 120, POZ. 1126)

Określa zakres i formę informacji dotyczącej bezpieczeństwa i ochrony zdrowia, planu bezpieczeństwa i ochrony zdrowia (zwanego "planem bioz") oraz szczegółowy zakres rodzajów robót budowlanych, stwarzających zagrożenia bezpieczeństwa i zdrowia ludzi (wyroby zawierające azbest).

ROZPORZĄDZENIE RADY MINISTRÓW Z DNIA Z DNIA 9 LISTOPADA 2010 R. W SPRAWIE PRZEDSIĘWZIĘĆ MOGĄCYCH ZNACZĄCO ODDZIAŁYWAĆ NA ŚRODOWISKO (DZ. U. Z 2010 R. NR 213 POZ. 1397 Z PÓŹN. ZM.)

Sporządzenia raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko wymaga:

- wydobywanie azbestu lub instalacje do przetwarzania azbestu lub produktów zawierających azbest:
  - produktów azbestowo-cementowych w ilości gotowego produktu nie mniejszej niż 200 t na rok,
  - materiałów ciernych w ilości gotowego produktu nie mniejszej niż 50 t na rok,
  - innych produktów zawierających azbest w ilości nie mniejszej niż 200 t na rok;
- instalacje do odzysku lub unieszkodliwiania odpadów niebezpiecznych, w tym składowiska odpadów niebezpiecznych oraz miejsca retencji powierzchniowej odpadów niebezpiecznych.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA GOSPODARKI Z DNIA 30 PAŹDZIERNIKA 2002R. W SPRAWIE RODZAJÓW ODPADÓW, KTÓRE MOGĄ BYĆ SKŁADOWANE W SPOSÓB NIESELEKTYWNY (DZ. U. Z 2002R., NR 191, POZ. 1595)

W sposób nieselektywny mogą być składowane odpady:

- Grupy 17 06 01* - materiały izolacyjne zawierające azbest;
- Grupy 17 06 05* - materiały konstrukcyjne zawierające azbest.

Oznacza to, że odpady obu grup mogą być składowane wspólnie, na tym samym składowisku odpadów niebezpiecznych zawierających azbest. Natomiast nie wolno tych odpadów mieszać i składować z innymi odpadami niebezpiecznymi.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA ŚRODOWISKA Z DNIA 24 MARCA 2003 R. W SPRAWIE SZCZEGÓŁOWYCH WYMAGAŃ DOTYCZĄCYCH LOKALIZACJI, BUDOWY, EKSPLOATACJI I ZAMKNIĘCIA, JAKIM POWINNY ODPOWIADAĆ POSZCZEGÓLNE TYPY SKŁADOWISK ODPADÓW (DZ. U. Z 2003R., NR 61, POZ. 549).

Określa m.in. wymagania dotyczące składowania dla odpadów zawierających azbest, wymienionych w katalogu odpadów oznaczonych kodami: 17 06 01* i 17 06.05*.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA GOSPODARKI I PRACY Z DNIA 14 PAŹDZIERNIKA 2005 R. W SPRAWIE ZASAD BEZPIECZEŃSTWA I HIGIENY PRACY PRZY ZABEZPIECZANIU I USUWANIU WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST ORAZ PROGRAMU SZKOLENIA W ZAKRESIE BEZPIECZNEGO UŻYTKOWANIA TAKICH WYROBÓW (Dz. U. z 2005 R. NR 216, POZ. 1824)

Określa obowiązki pracodawcy zatrudniającego pracowników przy usuwaniu wyrobów zawierających azbest.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA ZDROWIA Z DNIA 10 STYCZNIA 2005 R. W SPRAWIE WZORU KSIĄŻECZKI BADAŃ PROFILAKTYCZNYCH DLA OSOBY, KTÓRA BYŁA LUB JEST ZATRUDNIONA W WARUNKACH NARAŻENIA ZAWODOWEGO W ZAKŁADACH STOSUJĄCYCH AZBEST W PROCESACH TECHNOLOGICZNYCH, SPOSOBU JEJ WYPEŁNIENIA I AKTUALIZACJI (Dz. U. z 2005 R. NR 13, POZ. 109)

Pracodawca, który zatrudnia lub zatrudniał osobę w warunkach narażenia zawodowego na działanie pyłów zawierających włókna azbestu, wpisuje i aktualizuje w książeczce badań profilaktycznych tej osoby dane osobowe wraz z danymi dotyczącymi okresu zatrudnienia w warunkach narażenia na pył azbestu oraz szczegółowe parametry tego narażenia.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA ŚRODOWISKA Z DNIA 8 GRUDNIA 2010 R. W SPRAWIE WZORÓW DOKUMENTÓW STOSOWANYCH NA POTRZEBY EWIDENCJI ODPADÓW (Dz. U. z 2010 R. NR 249, POZ. 1673)

Określa wzory dokumentów stosowanych do prowadzenia ilościowej i jakościowej ewidencji odpadów celem zapewnienia kontroli ich przemieszczania. Do prowadzonej ewidencji odpadów obowiązani są posiadacze odpadów, w tym także wytwórcy odpadów. Ewidencje odpadów prowadzi się za pomocą dwóch dokumentów: karty ewidencji odpadów oraz karty przekazania odpadów. Karta przekazania odpadu wypełniana jest w dwóch lub trzech egzemplarzach przez posiadacza przekazującego odpady na rzecz innego posiadacza odpadów. Posiadacz odpadów, który odpady przejmuje (np. zarządzający składowiskiem odpadów) zobowiązany jest do potwierdzenia na karcie przekazania odpadu fakt przyjęcia odpadu. Wzór karty ewidencji oraz karty przekazania odpadu stanowi załącznik do programu usuwania azbestu.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA ZDROWIA Z DNIA 15 WRZEŚNIA 2005 R. W SPRAWIE LEKÓW ZWIĄZANYCH Z CHOROBYMI WYWOŁANYMI PRACĄ PRZY AZBEŚCIE (DZ. U. Z 2005 R. NR 189, POZ.1603)

Rozporządzenie określa wykaz bezpłatnych leków związanych z chorobami wywołanymi pracą przy azbeście, sposób realizacji recept oraz tryb rozliczania przez oddziały wojewódzkie Narodowego Funduszu Zdrowia z budżetem państwa kosztów tych leków.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA GOSPODARKI Z DNIA Z DNIA 13 GRUDNIA 2010 R. W SPRAWIE WYMAGAŃ W ZAKRESIE WYKORZYSTYWANIA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST ORAZ WYKORZYSTYWANIA I OCZYSZCZANIA INSTALACJI LUB URZĄDZEŃ, W KTÓRYCH BYŁY LUB SA WYKORZYSTYWANE WYROBY ZAWIERAJĄCE AZBEST (DZ. U. Z 2011R., NR 8, POZ. 31)

Zgodnie z ww. rozporządzeniem:

- Wyroby zawierające azbest wykorzystuje się w sposób niestwarzający zagrożenia dla środowiska i zdrowia ludzi w terminie do dnia 31 grudnia 2032 r.
- Instalacje lub urządzenia zawierające azbest oczyszcza się przez usunięcie wyrobów zawierających azbest lub ich wymianę na bezazbestowe w sposób niestwarzający zagrożenia dla środowiska i zdrowia ludzi w terminie do dnia 31 grudnia 2032 r.

Zgodnie z § 7. ust 1. rury azbestowo-cementowe i elementy wyłączonych z użytkowania instalacji ciepłowniczych, wodociągowych, kanalizacyjnych i elektroenergetycznych podziemnych zawierających rury azbestowo-cementowe, zainstalowane przed wejściem w życie ustawy z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest, zwane dalej "rurami azbestowo-cementowymi", pozostawia się w ziemi bez ograniczeń czasowych, z zastrzeżeniem ust. 2.

Ust 2. Rury azbestowo-cementowe mogą być pozostawione w ziemi w przypadku, gdy ich usytuowanie nie naraża na kontakt z azbestem przy czynnościach obsługowych użytkowanych instalacji infrastrukturalnych, w szczególności gdy rury azbestowo-cementowe są położone poniżej użytkowanych instalacji.

Ust 3. Pozostawienie w ziemi, w przypadku spełnienia warunków określonych w ust. 1, rur azbestowo-cementowych wymaga oczyszczenia z wyrobów zawierających azbest miejsc usytuowania studzienek rewizyjnych i innych elementów infrastruktury, gdzie jest możliwy kontakt człowieka z wyrobami zawierającymi azbest.

Wyroby zawierające azbest, instalacje lub urządzenia zawierające azbest, drogi utwardzone odpadami zawierającymi azbest, rury azbestowo-cementowe oraz usunięte wyroby zawierające azbest inwentaryzuje się poprzez sporządzenie spisu z natury.

Wykorzystujący wyroby zawierające azbest ujmuje wynik inwentaryzacji w "Informacji o wyrobach zawierających azbest" stanowiącej załącznik nr 3 do rozporządzenia i przedkłada ją corocznie w terminie do dnia 31 stycznia właściwemu marszałkowi województwa.

Osoba fizyczna niebędąca przedsiębiorcą przedkłada ww. informację odpowiednio wójtowi, burmistrzowi lub prezydentowi miasta. Informację, o której mowa powyżej sporządza się w dwóch egzemplarzach:

- 1) jeden egzemplarz przedkłada się w formie pisemnej właściwemu organowi;
- 2) drugi egzemplarz przechowuje się przez okres jednego roku, do czasu sporządzenia następnej informacji.

Wzór "Informacji o wyrobach zawierających azbest" stanowi załącznik do niniejszego opracowania.

Rozporządzenie określa również sposób oznakowania:

- o instalacji lub urządzeń zawierających azbest oraz rur azbestowo-cementowych,
- o dróg utwardzonych odpadami zawierającymi azbest przed wejściem w życie ustawy z dnia 19.06.1997r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest, ale niezabezpieczonych trwale przed emisją włókien azbestu.

Wzory ww. oznakowań stanowią załącznik do programu usuwania azbestu.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA GOSPODARKI, PRACY I POLITYKI SPOŁECZNEJ Z DNIA 2 KWIEŚNIA 2004 R. W SPRAWIE SPOSOBÓW I WARUNKÓW BEZPIECZNEGO UŻYTKOWANIA I USUWANIA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST (DZ. U. 2004R. NR 71, POZ. 649)

Zmienione Rozporządzeniem Ministra Gospodarki z dnia z dnia 5 sierpnia 2010 r. (Dz. U. z 2010 r. Nr 162 poz. 1089). Określa obowiązki wykonawcy prac polegających na: bezpiecznym użytkowaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest, warunki przygotowania i transportu wyrobów i odpadów zawierających azbest do miejsca ich składowania; a także wymagania, jakim powinno odpowiadać oznakowanie wyrobów i odpadów zawierających azbest.

Zgodnie z rozporządzeniem właściciel, użytkownik wieczysty lub zarządca nieruchomości, a także obiektu, urządzenia budowlanego, instalacji przemysłowej lub innego miejsca

zawierającego azbest, przeprowadza kontrole stanu tych wyrobów w terminach wynikających z oceny stanu tych wyrobów. Z przeprowadzonej kontroli okresowej sporządza się ocenę stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest, zwaną na formularzu określonym rozporządzeniem. Wzór oceny zgodny z rozporządzeniem stanowi załącznik do niniejszego opracowania. Na podstawie sporządzonej oceny określa się tzw. stopień pilności:

- o Stopień pilności I od 120 punktów wymagane pilnie usunięcie (wymiana na wyrób bezazbestowy) lub zabezpieczenie,
- o Stopień pilności II od 95 do 115 punktów wymagana ponowna ocena w terminie do 1 roku,
- o Stopień pilności III do 90 punktów wymagana ponowna ocena w terminie do 5 lat.

2.2. Programy krajowe w zakresie azbestu

Ze względu na zagrożenie, jakie niesie ze sobą obecność włókien azbestowych w środowisku opracowany został krajowy „**Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski**”. Program powstał w wyniku przyjęcia Rezolucji Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 19 czerwca 1997 r. w sprawie wycofywania azbestu z gospodarki, a także realizacji ustawy z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest oraz „Narodowego Programu Przygotowania do Członkostwa w Unii Europejskiej”, przyjętego przez Radę Ministrów w dniu 26 kwietnia 2000 r.

Celem, przyjętego przez Radę Ministrów w maju 2002 r., Programu jest wyeliminowanie negatywnych skutków zdrowotnych i środowiskowych spowodowanych azbestem, poprzez sukcesywne usuwanie i unieszkodliwianie wyrobów i odpadów zawierających azbest. Celem Programu jest również stworzenie odpowiednich warunków do wdrożenia przepisów prawnych oraz norm postępowania z wyrobami zawierającymi azbest stosowanych w Unii Europejskiej.

W Programie ustalono realizację poniższych zadań:

1. Utworzenie bazy danych o lokalizacji, ilości i stanie istniejących wyrobów zawierających azbest, przewidywanych do usunięcia jako odpady niebezpieczne – w skali gmin, powiatów, województw i kraju oraz utworzenie bazy danych dotyczącej gospodarowania odpadami (www.bazaazbestowa.pl), opracowanie (do 31 grudnia 2006 r.) wojewódzkich, powiatowych i gminnych planów ochrony przed szkodliwością azbestu oraz programów usuwania wyrobów zawierających

azbest, a także prowadzenie szkolenia pracowników administracji publicznej w zakresie szczegółowych przepisów i procedur dotyczących azbestu.

2. Oczyszczenie miejsc publicznych z azbestu i wspieranie w tym zakresie inicjatyw samorządu terytorialnego (doprowadzenie do oczyszczenia terenów i obiektów publicznych w gminach szczególnie zanieczyszczonych azbestem, wspieranie inicjatyw samorządu terytorialnego, zmierzających do konsekwentnego usuwania niebezpiecznych wyrobów oraz skutków ich szkodliwości dla mieszkańców i środowiska, prowadzenie badań powietrza, gleby i wody zanieczyszczonych miejsc publicznych).
3. Usunięcie wyrobów zawierających azbest w trzech 10-cioletnich podokresach.
4. Budowę składowisk odpadów azbestowych – oszacowano, że do unieszkodliwienia odpadów zawierających azbest do 2032r. niezbędne są 84 składowiska o powierzchni od 1 do 5 ha każde, zlokalizowane na terenie całego kraju.
5. Prowadzenie w mediach działalności informacyjno-popularyzacyjnej nt. bezpiecznego postępowania z wyrobami zawierającymi azbest oraz sposobów ich usuwania oraz szkodliwości azbestu.
6. Monitorowanie realizacji Programu.

Określono 3 poziomy realizacji zadań Programu – centralny (Rada Ministrów, minister właściwy do spraw gospodarki, Główny Koordynator Programu), wojewódzki (wojewoda oraz samorząd województwa) oraz lokalny (samorząd powiatowy, samorząd gminny). Wyznaczono również Radę Programową pełniącą funkcje opiniodawczo-doradcze i rozpatrującą kierunki realizacji zadań Programu i jego poszczególnych etapów.

Założono, że wydatki związane z realizacją programu wyniosą ponad 48,2 mld zł, z czego ok. 47 mld zł to koszty usunięcia wyrobów zawierających azbest (finansowane przez właścicieli obiektów), a ok. 1,2 mld zł stanowić będą koszty obsługi programu (środki publiczne, prywatne i zagraniczne, w tym Funduszu PHARE, Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Funduszu Spójności). Natomiast szacunkowy spodziewany dochód z realizacji Programu ma wynieść ok. 11,6 mld zł, z czego ok. 10 mld zł to dochód budżetu państwa, zaś ok. 1,6 mld zł – funduszu ekologicznego i samorządów terytorialnych.

W dniu 14 lipca 2009 r. Rada Ministrów podjęła uchwałę w sprawie ustanowienia programu wieloletniego pn. **„Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032”** - dokumentu, ten zastąpił poprzednio obowiązujący „Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski”

Główne cele ww. programu to:

1. usunięcie i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest;

2. minimalizacja negatywnych skutków zdrowotnych spowodowanych obecnością azbestu na terytorium kraju;
3. likwidacja szkodliwego oddziaływania azbestu na środowisko.

Cele Programu będą realizowane sukcesywnie, aż do roku 2032, w którym zakładane jest oczyszczenie kraju z azbestu.

Przyjmuje się, iż następujące ilości odpadów zawierających azbest zostaną wycofane z użytkowania w kolejnych latach:

- w latach 2009–2012 około 28% odpadów (4 mln ton),
- w latach 2013–2022 około 35% odpadów (5,1 mln ton),
- w latach 2023–2032 około 37% odpadów (5,4 mln ton).

Program stworzył nowe możliwości, m.in.:

1. Składowanie odpadów azbestowych na składowiskach podziemnych.
2. Wdrażanie nowych technologii umożliwiających unicestwienie włókien azbestu.
3. Pozostawianie w ziemi – w dopuszczonych prawem przypadkach – wyrobów azbestowych wycofanych z użytkowania.

Ponadto Program ten przewiduje:

- do 2012 r. przeprowadzenie pełnej i rzetelnej inwentaryzacji oraz ustalenie rozmieszczenia terytorialnego azbestu i wyrobów zawierających azbest,
- utworzenie i uruchomienie elektronicznego Systemu Informacji Przestrzennej do monitoringu usuwania wyrobów zawierających azbest,
- podjęcie prac legislacyjnych umożliwiających egzekwowanie obowiązków nałożonych na podmioty fizyczne i prawne oraz zasilanie danymi elektronicznego systemu monitorowania realizacji Programu,
- zwiększenie zaangażowania administracji samorządowej, szczególnie gmin.

2.3. Obowiązki właścicieli nieruchomości

Do głównych obowiązków właścicieli, zarządców bądź użytkowników wieczystych wynikających z przepisów prawa w zakresie azbestu i wyrobów zawierających azbest należą:

- kontrola wyrobów zawierających azbest znajdujących się w obiektach, urządzeniach budowlanych, urządzeniach przemysłowych lub innych miejscach zawierających azbest, oraz sporządzenie oceny okresowej stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest,
- sporządzenie inwentaryzacji zastosowanych wyrobów zawierających azbest poprzez sporządzenie spisu z natury,

- podjęcie decyzji o usuwaniu azbestu,
- zgłoszenie właściwemu organowi architektoniczno-budowlanemu prac polegających na zabezpieczaniu lub usuwaniu wyrobów zawierających azbest zgodnie z przepisami budowlanymi,
- w celu usunięcia wyrobów azbestowych z obiektów wpisanych do rejestru zabytków nieodzowne jest uzyskanie pozwolenia na budowę zgodnie z przepisami prawa budowlanego,
- dokonanie wyboru wykonawcy prac prowadzącego zabezpieczenia wyrobów zawierających azbest (wyłącznie spełniającego wymogi w tym zakresie),
- sporządzenie i przedłożenie marszałkowi województwa (dot. przedsiębiorców) lub burmistrzowi gminy (dot. osób fizycznych niebędących przedsiębiorcami) oraz aktualizacja informacji o:
  - wyrobach zawierających azbest i miejscu ich wykorzystywania,
  - wyrobach zawierających azbest, których wykorzystanie zastało zakończone,
  - oznakowanie miejsc, pomieszczeń, instalacji lub urządzeń, w których jest wykorzystywany azbest lub wyroby zawierające azbest.

2.4. Obowiązki wykonawców prac polegających na zabezpieczeniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest

Do obowiązków wykonawców prac polegających na zabezpieczeniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest należy:

- uzyskanie decyzji zatwierdzającej program gospodarki odpadami dla prowadzącego działalność usługową w zakresie budowy, rozbiórki i remontów obiektów budowlanych. Zgodnie z art. 17 ust 1a znowelizowanej ustawy o odpadach (tekst jednolity Dz. U. z 2010r. Nr 185, poz. 1243 z późn. zm.), wytwórca odpadów prowadzący przed dniem wejścia w życie ustawy działalność polegającą na świadczeniu usług w zakresie budowy, rozbiórki, remontu obiektów, czyszczenia zbiorników lub urządzeń oraz sprzątnięcia, konserwacji i napraw, mógł prowadzić tę działalność w dotychczasowym zakresie do dnia 31 grudnia 2010 r. Od stycznia 2011r. wytwórca taki jest obowiązany do uzyskania decyzji zatwierdzającej program gospodarki odpadami od właściwego Marszałka Województwa
- uzyskanie zezwolenia na unieszkodliwianie odpadów jeśli prowadzi działalność w zakresie przetwarzania odpadów w urządzeniach przewoźnych. Możliwe jest uwzględnienie zezwolenia na przetwarzanie odpadów azbestu w urządzeniach przewoźnych w decyzji zatwierdzającej program gospodarowania odpadami

(w przypadku gdy prowadzący rozbiórkę obiektów jednocześnie przetwarza odpady w urządzeniach przewoźnych),

- przeszkolenie przez uprawnioną instytucję zatrudnianych pracowników i osób kierujących lub nadzorujących, w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy przy zabezpieczaniu i usuwaniu tych wyrobów oraz w zakresie przestrzegania procedur dotyczących bezpiecznego postępowania z wyrobami zawierającymi azbest,
- opracowanie przed rozpoczęciem prac szczegółowego planu prac usuwania wyrobów zawierających azbest, obejmującego w szczególności:
  - identyfikację azbestu w przewidzianych do usunięcia materiałach, na podstawie udokumentowanej informacji od właściciela lub zarządcy obiektu albo też na podstawie badań przeprowadzonych przez akredytowane laboratorium,
  - informacje o metodach wykonywania planowanych prac,
  - zakres niezbędnych zabezpieczeń pracowników oraz środowiska przed narażeniem na szkodliwość emisji azbestu, w tym problematykę określoną przepisami dotyczącymi planu bezpieczeństwa i ochrony zdrowia,
  - ustalenie niezbędnego dla rodzaju wykonywanych prac monitoringu powietrza, posiadanie niezbędnego wyposażenia technicznego i socjalnego zapewniającego prowadzenie określonych planem prac oraz zabezpieczeń pracowników i środowiska przed narażeniem na działanie azbestu,
- posiadanie niezbędnego wyposażenia technicznego i socjalnego zapewniającego prowadzenie określonych planem prac oraz zabezpieczeń pracowników i środowiska przed narażeniem na działanie azbestu.
- zgłoszenie zamiaru przeprowadzenia tych prac właściwemu organowi nadzoru budowlanego, właściwemu okręgowemu inspektorowi pracy oraz właściwemu państwowemu inspektorowi sanitarnemu, w terminie co najmniej 7 dni przed rozpoczęciem prac. Zgłoszenie powinno zawierać:
  - 1) rodzaj lub nazwę wyrobów zawierających azbest według grup wyrobów określonych w odrębnych przepisach,
  - 2) termin rozpoczęcia i planowanego zakończenia prac,
  - 3) adres obiektu, urządzenia budowlanego lub instalacji przemysłowej,
  - 4) kopię aktualnej oceny stanu wyrobów zawierających azbest,
  - 5) określenie liczby pracowników, którzy przebywać będą w kontakcie z azbestem,
  - 6) obowiązek wykonawcy prac do przedłożenia nowego zgłoszenia w przypadku zmiany warunków prowadzenia robót.

Wykonawca prac demontażowych ma obowiązek zapewnienia warunków bezpiecznego usuwania wyrobów zawierających azbest z miejsca ich występowania określonych

w § 8 rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. z 2004r. Nr 71, poz. 649). Po wykonaniu prac winien złożyć właścicielowi, użytkownikowi wieczystemu lub zarządcy nieruchomości, urządzenia budowlanego, instalacji przemysłowej lub innego miejsca zawierającego azbest, pisemne oświadczenie o prawidłowości wykonania prac oraz o oczyszczeniu terenu z pyłu azbestowego, z zachowaniem właściwych przepisów technicznych i sanitarnych.

Warunkiem koniecznym bezpiecznego dla ludzi i środowiska użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest jest rzetelnie sporządzona inwentaryzacja wyrobów zawierających azbest i ocena ich stanu, określająca, w zależności od rodzaju, stanu i sposobu zastosowania azbestu, stopień pilności wymiany wyrobów zawierających azbest. W rozporządzeniu Ministra Gospodarki z dnia 13 grudnia 2010 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest (Dz.U. z 2011r., Nr 8, poz. 31), założono wykonanie inwentaryzacji:

- wyrobów zawierających azbest,
- instalacji lub urządzeń zawierających azbest,
- dróg utwardzonych odpadami zawierającymi azbest,
- rur azbestowo-cementowych,
- usuniętych wyrobów zawierających azbest,

poprzez sporządzenie spisu z natury. Właściciele i zarządcy obiektów zobligowani są do przekazywania wojewodzie i wójtowi, burmistrzowi lub prezydentowi miasta informacji o wyrobach zawierających azbest i miejscu ich wykorzystywania oraz informacji o wyrobach, których wykorzystanie zakończono. Przepisy w sposób bezpośredni nie precyzują, kto może być wykonawcą prac polegających na zabezpieczeniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest. Biorąc pod uwagę obowiązki, jakie postawiono przed wykonawcą, tego typu prace powinna wykonywać wyspecjalizowana jednostka posiadająca stosowne zezwolenia oraz wyposażenie techniczne i socjalne zapewniające prowadzenie prac oraz odpowiednie zabezpieczenie pracowników i środowiska przez narażeniem na działanie azbestu. W przypadkach nieprzestrzegania nałożonych na jednostki organizacyjne i osoby fizyczne obowiązków w zakresie bezpiecznego wykorzystania i usuwania wyrobów zawierających azbest oraz obowiązków sprawozdawczości w tym zakresie mają zastosowanie zapisy tytułu VI ustawy z dnia 27 kwietnia 2001r. Prawo ochrony środowiska. Przewidują one w takich przypadkach odpowiedzialność karną tj. kary aresztu, ograniczenia wolności lub grzywny orzekane na podstawie przepisów kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia oraz odpowiedzialność administracyjną poprzez wstrzymanie prowadzonej przez podmiot korzystający ze środowiska lub osobę fizyczną działalności powodującej pogorszenie stanu

środowiska w znacznych rozmiarach lub zagrażającej życiu lub zdrowiu ludzi. Ponadto do odpowiedzialności za szkody spowodowane oddziaływaniem na środowisko, w tym również powstałe w wyniku postępowania z wyrobami zawierającymi azbest, mają zastosowanie przepisy kodeksu cywilnego.

2.5. Obowiązki organów administracji

Usunięcie azbestu z terenu Polski do 2032 r. jest to jedno z głównych zadań w zakresie gospodarki odpadami władz na każdym szczeblu: krajowym, wojewódzkim, powiatowym i gminnym.

➤ Obowiązki administracji na szczeblu krajowym:

- współpraca z Głównym Koordynatorem w zakresie potrzeb wynikających z bieżącej realizacji zadań;
- współpraca z organami kontrolnymi (inspekcja sanitarna, inspekcja pracy, inspekcja nadzoru budowlanego, inspekcja ochrony środowiska), nadzorującymi przestrzeganie prawa przy prowadzeniu prac związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest i azbestu;
- stała współpraca z organami administracji rządowej, samorządu terytorialnego oraz innymi, do kompetencji których należy realizacja zadań;
- współpraca z mediami w tematyce azbestu;
- współdziałanie z organizacjami pozarządowymi;
- współpraca z instytucjami udostępniającymi środki finansowe na realizację zadań (Bank Ochrony Środowiska, wojewódzkie fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, itp.);
- wspomaganie merytoryczne Ministra Gospodarki w sprawach związanych z azbestem, Ministra Środowiska w zakresie spraw związanych ze zrównoważonym rozwojem, Ministra Zdrowia w zakresie problematyki zdrowotnej;
- współpraca z Ministerstwem Środowiska oraz innymi instytucjami w zakresie spraw dotyczących krajowych strategii i programów związanych z ochroną środowiska oraz gospodarką odpadami;
- sporządzanie i przekazywanie stosownych informacji o stanie realizacji Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032 – dla potrzeb Ministra Gospodarki i Rady Ministrów;
- współpraca z Radą Programową.

- **Na poziomie województwa** za realizację zadań odpowiada marszałek województwa, do zadań którego należy:
- współpraca z Głównym Koordynatorem w zakresie potrzeb wynikających z bieżącej realizacji Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032;
  - gromadzenie przez urząd marszałkowski informacji o ilości, rodzaju i miejscach występowania wyrobów zawierających azbest oraz przekazywanie ich do Głównego Koordynatora z wykorzystaniem dostępnego narzędzia informatycznego www.bazaazbestowa.pl;
  - uwzględnianie usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest w wojewódzkich planach gospodarki odpadami i programach ochrony środowiska, w szczególności w zakresie lokalizacji składowisk odpadów zawierających azbest oraz urządzeń przewoźnych do przetwarzania odpadów zawierających azbest,
  - współpraca na szczeblu wojewódzkim z organami kontrolnymi (inspekcja sanitarna, inspekcja pracy, inspekcja nadzoru budowlanego, inspekcja ochrony środowiska);
  - współpraca z uczelniami i instytucjami naukowymi, organizacjami pozarządowymi, ekspertami poszczególnych dziedzin;
  - współpraca z lokalnymi mediami w zakresie spraw objętych Programem Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032
  - przygotowywanie i aktualizacja wojewódzkich programów usuwania wyrobów zawierających azbest;
  - współpraca z samorządami powiatowymi i gminnymi, przekazywanie wytycznych oraz informacji związanych z realizacją Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032;
  - przedkładanie Głównemu Koordynatorowi corocznej informacji o realizacji zadań na terenie województwa;
  - opracowanie planu sytuacyjnego rozmieszczenia na terenie województwa wyrobów zawierających azbest na podstawie informacji przekazywanych przez samorządy lokalne i przedsiębiorców.
- **Obowiązki administracji na szczeblu powiatu:**
- przygotowywanie i aktualizacja programów usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest, także w ramach planów gospodarki odpadami;
  - współpraca z gminami oraz marszałkiem województwa w zakresie opracowywania programów usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest, w szczególności w zakresie weryfikacji inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest, lokalizacji

składowisk odpadów zawierających azbest oraz urządzeń przewoźnych do przetwarzania odpadów zawierających azbest;

- organizowanie usuwania wyrobów zawierających azbest przy wykorzystaniu pozyskanych na ten cel środków krajowych lub unijnych z uwzględnieniem zasad zawartych w Programie Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032;
- inspirowanie właściwej postawy obywateli w zakresie obowiązków związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest;
- współpraca z mediami w celu propagowania odpowiednich inicjatyw społecznych oraz rozpowszechniania informacji dotyczących zagrożeń powodowanych przez azbest;
- współpraca z organizacjami społecznymi wspierającymi realizację Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032;
- współpraca z organami kontrolnymi (inspekcja sanitarna, inspekcja pracy, inspekcja nadzoru budowlanego, inspekcja ochrony środowiska).

➤ **Obowiązki administracji na szczeblu gminy:**

- gromadzenie przez wójta, burmistrza, prezydenta miasta informacji o ilości, rodzaju i miejscach występowania wyrobów zawierających azbest oraz przekazywanie jej do marszałka województwa z wykorzystaniem dostępnego narzędzia informatycznego www.bazaazbestowa.pl;
- przygotowywanie i aktualizacja programów usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest, także w ramach planów gospodarki odpadami;
- organizowanie szkoleń lokalnych w zakresie usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu nieruchomości bez korzystania z usług wyspecjalizowanych firm;
- organizowanie usuwania wyrobów zawierających azbest przy wykorzystaniu pozyskanych na ten cel środków krajowych lub unijnych z uwzględnieniem zasad zawartych w Programie Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032;
- inspirowanie właściwej postawy obywateli w zakresie obowiązków związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest;
- współpraca z Marszałkiem Województwa w zakresie inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest oraz opracowywania programów usuwania wyrobów zawierających azbest, w szczególności w zakresie lokalizacji składowisk odpadów zawierających azbest oraz urządzeń przewoźnych do przetwarzania odpadów zawierających azbest;

- współpraca z mediami w celu propagowania odpowiednich inicjatyw społecznych oraz rozpowszechniania informacji dotyczących zagrożeń powodowanych przez azbest;
- współpraca z organizacjami społecznymi wspierającymi realizację Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032
- współpraca z organami kontrolnymi (inspekcja sanitarna, inspekcja pracy, inspekcja nadzoru budowlanego, inspekcja ochrony środowiska).

3. Charakterystyka azbestu

Azbest jest nazwą handlową grupy minerałów włóknistych, które pod względem chemicznym są uwodnionymi krzemianami różnych metali.

3.1. Budowa azbestu

Azbest posiada włóknisty pokrój kryształów pewnych grup mineralnych o stosunku długości do średnicy włókna co najmniej 100:1. Charakteryzuje się także dużą sprężystością i wytrzymałością mechaniczną. Cechy te spowodowały, że znalazł on zastosowanie w wyrobie bardzo różnorodnych produktów.

Nazwa azbest nie określa konkretnego minerału, lecz dotyczy ogółu minerałów krzemianowych tworzących włókna. Należą do nich:

1. azbesty właściwe: azbesty serpentynowe (chryzotylowe) i amfibolowe (aktynolitowe, amiantowe, antofyllitowe, amozytowe, krokidolitowe – odmiana riebeckitu oraz magnesioriebeckitowe). Oprócz wymienionych należą tu jeszcze inne minerały krzemianowe – diopsyd, sillimanit, egiryn, lamprofyllit, astrofyllit i inne.
- Do minerałów azbestopodobnych należą: attapulgit, sepiolit, talk włóknisty, wollastonit, serpentynit włóknisty, antygoryt włóknisty oraz zeolity włókniste.

Przyjmuje się, że azbestami są włókniste odmiany minerałów występujące w przyrodzie w postaci wiązek włókien cechujących się dużą wytrzymałością na rozciąganie, elastycznością i odpornością na działanie czynników chemicznych i fizycznych. W przyrodzie występuje około 150 minerałów w postaci włóknistej, które w czasie procesu produkcyjnego mogą się rozdzielać na sprężyste włókna czyli fibryle.

3.2. Klasyfikacja wyrobów azbestowych

Techniczną klasyfikację azbestów oparto na długościach i średnicach wiązek włókien. W różnych klasyfikacjach średnice agregatów uznawanych za wiązki zmieniają się znacznie; zazwyczaj są one rzędu milimetrów. Długość wiązek wynosi od dziesiątych części milimetra

do 100 mm. Azbesty poddawane obróbce mogą rozpadać się na mniejsze cząstki (tzw. fibryle). Stwierdzono, że wymiary pojedynczych włókien po rozdrobnieniu mogą się zmieniać w bardzo szerokim zakresie: od nanometrów (nm) i mikrometrów (μm) do milimetrów.

Wyroby zawierające azbest oraz odpady azbestowe można podzielić - w zależności od trwałości i ilości zastosowanego spoiwa wiążącego - na: miękkie (łamliwe, kruche) i twarde (niekruche, sztywne).

Klasa I tzw. wyroby miękkie o gęstości < 1000 kg/m³

Charakteryzują się dużym procentowym udziałem azbestu. Łatwo ulegają uszkodzeniom, powodując duże emisje pyłu azbestu. Najczęściej spotykane są w obiektach przemysłowych (elektrociepłownie, huty). Narażeni na oddziaływanie ich pyłów są pracownicy wykonujący remonty izolacji lub uszczelnień urządzeń z udziałem azbestu.

Wyroby miękkie to m.in.:

- sznury, płótna, tkaniny z dodatkiem azbestu (lub wykonane z samego azbestu),
- płyty i uszczelki kinkieryt (typu Gambit, Polonit), stosowane w ciepłownictwie na złączach rur, zaworów z gorącą wodą lub parą,
- płaszcze azbestowo-gipsowe stosowane w izolacji rur w ciepłownictwie,
- płyty i tektury miękkie (stosowane w izolacjach ognioochronnych),
- płyty ognioochronne typu „PYRAL” produkcji czechosłowackiej lub „SOKALIT” produkcji NRD, zawierające ok. 30 - 50% azbestu (służą do okładzin ognioochronnych konstrukcji budynków oraz jako sufity podwieszane o podwyższonej odporności na ogień, także jako materiał do klap przeciwpożarowych i przeciwdymnych),
- natryski azbestowe na konstrukcje stalowe zastosowane jako ognioochronne zabezpieczenie stalowej konstrukcji budynków o tzw. konstrukcji niesztynwej (np. budynki przemysłowe, biurowe; często są to obiekty indywidualnie projektowane, „nasycone” technologią budowlaną krajów zachodnioeuropejskich z lat 60-70., np. budynki ambasad).

Klasa II tzw. wyroby twarde o gęstości > 1000 kg/m³

Są to najpowszechniej występujące w krajowym budownictwie wyroby zawierające azbest. Charakteryzują się dużym stopniem zwięzłości, dużym udziałem spoiwa (najczęściej jest nim cement), niską procentową zawartością azbestu (ok. 5% w płytach płaskich lignocementowych modyfikowanych, 12-13% w płytach płaskich i falistych azbestowo-cementowych i ok. 20% w rurach azbestowo-cementowych). W przeciwieństwie do wyrobów

miękkich, przez długi okres pozostają wyrobami emitującymi małe ilości pyłu azbestu. Można je więc uważać za mniej groźne w użytkowaniu oraz podczas prac remontowych od wyrobów miękkich. Mniej groźne są też ich odpady. Emisja pyłu azbestu może powstawać podczas uszkodzeń mechanicznych, np. przy piłowaniu lub szlifowaniu szybkoobrotowymi narzędziami elektrycznymi, nie wyposażonymi w miejscowe odciągi pyłu. Do emisji pyłu dochodzi także w trakcie trwania destrukcji, np. emitują go stare płyty pokryć dachowych azbestowo-cementowych o naruszonej przez czynniki atmosferyczne lub chemiczne powierzchni zewnętrznej. Wówczas zanieczyszczony jest też grunt w bezpośrednim sąsiedztwie rynny odprowadzającej wodę opadową.

Wyroby twarde to m.in.:

- płyty azbestowo-cementowe faliste,
- płyty azbestowo-cementowe płaskie prasowane,
- płyty azbestowo-cementowe KARO,
- płyty warstwowe PW3/A i podobne,
- rury azbestowo-cementowe,
- złącza, listwy, gąsiorzy wykonane z azbestocementu,
- płaszcze azbestowo-cementowe stosowane w izolacji rur w ciepłownictwie.

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 27 września 2001r. – w sprawie katalogu odpadów (Dz. U. z 2001r., Nr 112, poz. 1206), odpady zawierające azbest klasyfikowane są jako odpady niebezpieczne z przypisanymi następującymi kodami klasyfikacyjnymi:

- 06 07 01* - Odpady azbestowe z elektrolizy,
- 06 13 04* - Odpady z przetwarzania azbestu,
- 10 11 81* - Odpady zawierające azbest (z hutnictwa szkła),
- 10 13 09* - Odpady zawierające azbest z produkcji elementów cementowo azbestowych,
- 15 01 11* - Opakowania z metali zawierające niebezpieczne, porowate elementy wzmocnienia konstrukcyjnego (np. azbest) włącznie z pustymi pojemnikami ciśnieniowymi,
- 16 01 11* - Okładziny hamulcowe zawierające azbest,
- 16 02 12* - Zużyte urządzenia zawierające azbest,
- 17 06 01* - Materiały izolacyjne zawierające azbest,
- 17 06 05* - Materiały konstrukcyjne zawierające azbest.

3.3. Zastosowanie

Azbest posiada unikalne właściwości chemiczne i fizyczne, takie jak odporność na bardzo wysokie temperatury, odporność na działanie chemikaliów, kwasów, zasad, wody morskiej. Największe zastosowanie przemysłowe ma azbest biały (chryzotyl), następnie azbest niebieski oraz brązowy (amosyt).

Dzięki od dawna znanym właściwościom: wysokiej wytrzymałości mechanicznej, odporności na agresywne środowisko chemiczne oraz odporności na wysoką temperaturę, azbest zyskał popularność i szerokie zastosowanie w gospodarce światowej. Dotyczy to w szczególności trzech minerałów azbestu: powszechnie stosowany chryzotyl (azbest biały), w mniejszym stopniu wykorzystywany krokidolit (azbest niebieski) i jeszcze rzadziej stosowany amozyt (azbest brązowy).

- Włókna i wyroby odznaczają się znaczną odpornością na działanie czynników chemicznych, ścieranie i wysoką temperaturę.
- Ze względu na słabe przewodnictwo ciepła i prądu jest stosowany jako materiał izolacyjny.
- Dzięki ogniotrwałości i izolacyjności termicznej stosowany jest do wyrobu tkanin ogniotrwałych i farb ogniotrwałych.
- Dawniej produkowano z niego okładziny ciernych szczęk hamulcowych i niepalne materiały budowlane (pokrycia dachowe, rury itp).
- Dzięki niskiej cenie i dobrym właściwościom mechanicznym stosowany był jako wzmocnienie w eternicie.
- Aktualnie ze względu na działanie rakotwórcze został wycofany, a np. pokrycia dachowe są wymieniane na inne.
- Ze względu na szkodliwość pyłu azbestowego (pylica), usuwanie wyrobów azbestowych z budynków wymaga zabezpieczeń pracowników, a odpady utylizacji.
- Do 2010 roku jedyną dopuszczoną w Polsce, utylizacji azbestu było jego składowanie na składowiskach odpadów niebezpiecznych i zasypywanie ziemią. Nowelizacja ustawy o odpadach, wprowadziła możliwość przetwarzania odpadów zawierających azbest w urządzeniach przewoźnych. Dzięki temu nie będzie już konieczności wożenia odpadów z azbestem na składowiska, gdzie są one jedynie zakopywane, choć nadal jest to najpopularniejsza metoda unieszkodliwiania.
- Ostatnio coraz większą popularność zyskuje technologia unieszkodliwiania termicznego azbestu np. MTT (Microwave Thermal Treatment). Metoda ta polega na termicznej destrukcji niebezpiecznych włókien azbestowych poprzez ich nagrzewanie energią mikrofalową.

Wyroby azbestowe szczególnie powszechnie wykorzystywano w kilku dziedzinach gospodarki.

Budownictwo. Azbest stosowano w wyrobach budowlanych powszechnego użycia: eternit, czyli płyty faliste azbestowo-cementowe o zawartości 10-13% azbestu do pokryć dachowych, płyty prasowane - płaskie o zbliżonej zawartości azbestu, płyty KARO - dachowe pokrycia lub elewacje, rury azbestowo-cementowe wysokociśnieniowe (krokidolit) i kanalizacyjne, stosowane także jako przewody wentylacyjne i dymowo-spalinowe (zawartość azbestu ok. 22%), kształtki azbestowo-cementowe oraz elementy wielkowymiarowe, stosowane w budownictwie ogólnym i przemysłowym (płyty azbestowo-cementowe płaskie wykorzystywane w lekkich przegrodach ścian warstwowych i wbudowane w płyty warstwowe prefabrykowane - PW3/A, PŻ/3W i PŻW 3/A/S).

Azbest mógł być stosowany w budownictwie wszędzie tam, gdzie potrzebna była podwyższona odporność ogniowa i zabezpieczenia ogniochronne elementów narażonych lub potencjalnie narażonych na wysoką temperaturę (klapy przeciwpożarowe, ciągi telekomunikacyjne, tablice rozdzielcze elektryczne, węzły ciepłownicze, obudowa klatki schodowej, przejścia kabli elektrycznych, przewodów ciepłowniczych i wentylacyjnych między stropami, zabezpieczenia elementów stropowych i ściennych strychów, piwnic, dróg ewakuacyjnych, konstrukcji stalowych). Azbest stosowano także w tkaninach wygłuszających hałas. Wyroby z azbestem projektanci dobierali indywidualnie do obiektów, z uwzględnieniem wymagań przeciwpożarowych.

Energetyka. Azbest stosowano w elektrociepłowniach i elektrowniach, w obmurzach kotłów (jako izolacje termiczne w formie sznurów i tektur na uszczelnieniach dylatacji podgrzewaczy powietrza), a także w uszczelnieniach urządzeń poddanych wysokiej temperaturze, w zaworach, wymiennikach ciepła, w izolacjach tras ciepłowniczych (jako płaszcze azbestowo-cementowe lub azbestowo-gipsowe).

Wyroby zawierające azbest umiejscowione są w:

- kominach o dużej wysokości (dylatacje wypełnione sznurem azbestowym),
- chłodniach kominowych (płyty azbestowo-cementowe w zraszalnikach i w obudowie wewnętrznej chłodni),
- chłodniach wentylatorowych (w obudowie wewnętrznej chłodni),
- rurach odprowadzających parę, zraszalnikach itp. (w formie izolacji cieplnej ze sznura azbestowego).

Transport. Azbest stosowano do termoizolacji i izolacji elektrycznych urządzeń grzewczych w elektrowozach, tramwajach, wagonach, metrze (maty azbestowe w grzejnikach i tablicach rozdzielni elektrycznych), w termoizolacji silników pojazdów mechanicznych, w uszczelkach

pod głowicę, elementach kolektorów wydechowych oraz elementach ciernych – sprzęgłach i hamulcach. Powszechnie stosowano azbest w kolejnictwie, w przemyśle lotniczym i stoczniowym, np. w statkach, szczególnie w miejscach narażonych na ogień, wymagających zwiększonej odporności na wysoką temperaturę.

Przemysł chemiczny. Z azbestu wykonane są przepony stosowane w elektrolitycznej produkcji chloru. Ponadto azbest występuje w hutach szkła (np. w wałach ciągnących).

3.4. Szkodliwość

W zależności z jakim metalem krzemiany tworzą związek wyróżnia się kilka typów azbestu o różnej szkodliwości dla zdrowia. Najgroźniejszy jest azbest niebieski (krokidolit). Azbest jest przyczyną pylicy azbestowej i międzybłoniaka opłucnej. Szkodliwość włókien azbestowych zależy od średnicy i długości włókien. Większe włókna nie są tak szkodliwe, gdyż w większości zatrzymują się w górnych drogach oddechowych skąd są usuwane przez rzęski, włókna bardzo drobne są usuwane przez system odpornościowy. Najbardziej niebezpieczne nie są włókna długie ($>5 \mu\text{m}$), lecz cienkie (do $0,01 \mu\text{m}$) - przenikają one do dolnych dróg oddechowych, wbijają się w płuca, gdzie pozostają i w wyniku wieloletniego drażnienia komórek wywołują nowotwory. Pierwsze wzmianki na temat szkodliwości azbestu pojawiły się w latach 1900-1910. W roku 1910 francuskie badania potwierdziły szkodliwy wpływ azbestu na organizm człowieka. Najgroźniejsze działanie pyłów respirabilnych azbestu przypisuje się włóknom, które charakteryzują się długością $> 5 \text{ mm}$, średnicą $< 3 \text{ mm}$ (proporcja - długość: średnica $> 3:1$) i są wdychane z powietrzem. Mogą one wnikać głęboko do układu oddechowego i powodować groźne choroby, takie jak: pylicę azbestową (azbestozę), międzybłoniak, nowotwór płuc i oskrzeli. Schorzenia te występują u osób zawodowo narażonych na duże dawki pyłu azbestowego lub u osób narażonych zawodowo, na ciągłą lub okresową emisję włókien i pyłu azbestowego do środowiska komunalnego. Zanieczyszczenie powodujące choroby zawodowe, spotykane w przemyśle i przy pracach z azbestem, to kilkaset tysięcy włókien w 1 m^3 powietrza. Poziomy takich zanieczyszczeń występują np. przy pracach remontowych, przy usuwaniu wyrobów zawierających stare izolacje, natryski ognioochronne na konstrukcje stalowe budynków, podczas wymiany elementów urządzeń ciepłowniczych w energetyce.

Przy niewłaściwie prowadzonych pracach z wyrobami azbestowymi ilość włókien respirabilnych azbestu w przestrzeniach zamkniętych obiektów może przekraczać kilka, a nawet kilkanaście mln wł./m³. Takie zanieczyszczenia powietrza w przeszłości występowały w zakładach wyrobów azbestowych, szczególnie przy produkcji tkanin azbestowych, także przy produkcji uszczelnień czy wyrobów azbestowo-cementowych.

Dzięki technikom kontroli i ograniczeniu emisji obecnie poziomy zagrożenie zostały zmniejszone, a nawet lokalnie wyeliminowane.

Porównując szkodliwość różnych rodzajów azbestu należy zaznaczyć, że chryzotyl jest uznany za mniej groźny niż amozyt czy krokidolit. Przyjęte wielkości NDS (najwyższe dopuszczalne stężenia na stanowiskach pracy) dla różnych pyłów włóknistych, w tym azbestu, unaoczniają różnice w ich szkodliwym działaniu na organizm.

3.5. Drogi wchłaniania

Pył azbestu dostaje się do płuc wraz z wdychanym powietrzem. Jeśli więc w powietrzu, którym oddychamy znajdują się włókna azbestu, to gromadzą się one i zalegają w płucach. Ryzyko wchłaniania włókien azbestowych występuje podczas pracy z minerałami azbestowymi oraz podczas kruszenia i obróbki produktów azbestowo-cementowych. W roku 1997 zakazano wprowadzania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej azbestu i wyrobów zawierających azbest, produkcji wyrobów zawierających azbest oraz obrotu azbestem i wyrobami zawierającymi azbest.

Możliwość pojawienia się choroby w organizmie ludzkim zależy od rodzaju azbestu, wymiarów włókien zawartych w powietrzu, ich ilości oraz liczby lat przebywania w zanieczyszczonym azbestem środowisku. Włókna małych rozmiarów, niewidoczne gołym okiem, wnikają głębiej do układu oddechowego (do płuc). Większość wdychanego pyłu usuwana jest z układu oddechowego „samoistnie” za pośrednictwem śluzu, a następnie odkrztuszana lub połykana. Dlatego też bardzo ważne jest, aby układ oddechowy był sprawny. Usuwanie pyłu azbestu utrudnione jest przy zapaleniach oskrzeli, szczególnie przy przewlekłych stanach zapalnych. Należy pamiętać, że jedną z głównych przyczyn przewlekłych zapaleń oskrzeli jest palenie papierosów. Dużą rolę w wystąpieniu choroby odgrywa także wrażliwość osobnicza (podatność danej osoby) i palenie papierosów. Zalegające w płucach włókna azbestu mogą powodować zwłóknienie tkanki płucnej, czyli azbestozę. Azbestoza pojawia się u osób pracujących w przetwórstwie azbestu, gdzie stężenie włókien we wdychanym powietrzu były bardzo wysokie i narażenie trwało dość długo (zwykle powyżej 10 lat). Azbest może być również przyczyną raka płuc i międzybłoniaka opłucnej. Dowody dotyczące rakotwórczości azbestu zaczęto gromadzić na świecie w latach 60-tych, zaś pierwsze całkowite zakazy stosowania azbestu jako substancji rakotwórczej pojawiły się dopiero w latach 80-tych. Ryzyko wystąpienia raka płuc wśród osób narażonych na pył azbestu znacznie się zwiększa przy jednoczesnym paleniu papierosów. Należy pamiętać, że główną przyczyną raka płuc jest palenie papierosów. Wśród osób palących, w porównaniu z niepalącymi, ryzyko raka płuc zwiększone jest ok. 11-krotnie. Wśród narażonych zawodowo na pył azbestu w porównaniu z nie narażonymi

i nie palącymi ryzyko raka płuc jest większe 5-krotnie. Osoby narażone na pył azbestu i jednocześnie palące zwiększyć mogą to ryzyko 50-krotnie. Ważna jest świadomość, że choroby wywołane azbestem rozwijają się po 20 – 30 latach wdychania włókien, a więc zagrażają dzieciom i młodzieży obecnie przebywającej i bawiącej się w środowisku zanieczyszczonym azbestem.

3.6. Środki ostrożności

Azbest jest praktycznie niezniszczalny, zaś groźny dla zdrowia jest wtedy, gdy jego elementarne włókna znajdują się we wdychanym powietrzu. Azbest zabezpieczony w sposób uniemożliwiający uwalnianie się włókien do powietrza nie stanowi żadnego zagrożenia dla zdrowia.

Przede wszystkim należy więc ograniczyć emisję pyłu azbestu przez:

1. Rozeznanie, czy w najbliższym otoczeniu znajdują się materiały zawierające azbest, gdzie i jak duże są to powierzchnie, a następnie, gdzie to możliwe, należy we własnym zakresie powierzchnie utwardzane odpadami azbestowymi (podwórka, drogi dojazdowe, podjazdy, podłogi w budynkach) zabezpieczyć materiałami trwałymi (wylewki betonowe, asfaltowe, itp.).
2. Jeśli niemożliwe jest zabezpieczenie materiałów zawierających azbest na terenie posesji we własnym zakresie, to do czasu rozwiązania problemu należy unikać wykonywania prac powodujących wzmożone pylenie, a więc ścieranie, rozdrabnianie, kruszenie i miażdżenie powierzchni. W celu zmniejszenia pylenia przed wykonywaniem tych prac należy powierzchnie te zwilżyć, uprzątać również w stanie wilgotnym.
3. Nie należy materiałów zawierających azbest wywozić, czy też porzucać w miejscach do tego nie przeznaczonych. Prace polegające na usuwaniu wyrobów zawierających azbest oraz odpadów azbestowych najlepiej powierzyć specjalistycznym firmom. Przeszkoleni pracownicy, dysponujący odpowiednim i sprzętem zapewnią bezpieczne dla zdrowia ludzi i środowiska usuwanie azbestu. Należy pamiętać, że każda z osób pracujących kiedykolwiek w zakładzie wyrobów azbestowo – cementowych powinna zgłosić się do lekarza pierwszego kontaktu i przeprowadzić profilaktyczne badania. Ryzyko chorób azbestozależnych można również znacznie zmniejszyć poprzez niepalenie papierosów.

4. Wymagania organizacyjno-techniczne podczas prac usuwania wyrobów zawierających azbest

4.1. Identyfikacja wyrobów azbestowych

Wyroby zawierające azbest nie były w Polsce oznakowane lub nazwane w sposób ułatwiający identyfikację w nich azbestu. Skutkiem tego obecne prace remontowe często prowadzą do nieświadomego ich uszkodzenia i spowodowania niekontrolowanej emisji pyłu azbestowego. Warunkiem podjęcia działań specjalistycznych w celu zmniejszenia wpływu azbestu na środowisko jest jego identyfikacja i lokalizacja w obiekcie oraz ocena stanu technicznego wyrobu i ryzyka emisji pyłu. Na wstępie niezbędna jest inwentaryzacja wyrobów zawierających azbest oraz określenie rodzaju azbestu. Każdy obiekt może zawierać materiały i wyroby, w których skład wchodzi azbest, jednak prawdopodobieństwo jego występowania wzrasta w obiektach starszych (budowanych do lat 80.), przemysłowych – związanych z energetyką, ciepłownictwem, produkcją chemiczną oraz wszędzie tam, gdzie stosowano wysokie temperatury, co wymagało izolacji termicznej. Istnieją strefy budynków o dużym prawdopodobieństwie występowania azbestu. Szczególną uwagę podczas inwentaryzacji należy zwracać na elementy instalacji wentylacyjnych, urządzeń wodnokanalizacyjnych i grzewczych, zabezpieczenie ognioochronne konstrukcji stalowych w budynkach o konstrukcji niesztynnej, wyposażenie maszyn wymagających izolacji termicznej, ognioochronnej, elektrycznej.

Przed przystąpieniem do prac remontowych, renowacji lub demontażu, o ile inwestor i wykonawca nie mają całkowitej pewności, czy we wspomnianych częściach budynku nie został zastosowany azbest, należy przeprowadzić laboratoryjne badania identyfikacyjne wyrobu, żeby stwierdzić, czy występuje azbest i jaki jest jego rodzaj.

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Gospodarki z dnia 13 grudnia 2010 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest (Dz. U. z 2011r., Nr 8, poz. 31) instalacje lub urządzenia zawierające azbest oraz użytkowane bez zabezpieczenia drogi i pozostawione w ziemi wyłączone z użytkowania rury azbestowo-cementowe należy oznakować. W przypadku braku możliwości trwałego umieszczenia oznakowania na instalacji lub urządzeniu zawierającym azbest oznakowanie umieszcza się w widocznym miejscu w każdym pomieszczeniu, w którym taka instalacja lub urządzenie się znajdują, dodając ostrzeżenie "Pomieszczenie zawiera azbest". Oznakowanie rur azbestowo-cementowych umieszcza się na stałych elementach nadpoziomowych instalacji. Drogi utwardzone odpadami zawierającymi azbest przed wejściem w życie ustawy z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów

zawierających azbest (niezabezpieczone trwale przed emisją włókien azbestu), podlegają oznakowaniu na elementach pionowych na całym odcinku drogi, po każdym skrzyżowaniu z inną drogą. Drogi zabezpieczone nie podlegają oznakowaniu po potwierdzeniu braku emisji włókien azbestu z odpadów zawierających azbest wykorzystanych do utwardzenia drogi zabezpieczonej. Wzór oznakowania instalacji lub urządzeń zawierających azbest oraz rur azbestowo-cementowych stanowią załącznik do niniejszego opracowania.

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. 2004r. Nr 71, poz. 649), zmienionym Rozporządzeniem Ministra Gospodarki z dnia z dnia 5 sierpnia 2010 r. (Dz. U. z 2010 r. Nr 162 poz. 1089) właściciel, użytkownik wieczysty lub zarządca nieruchomości, a także obiektu, urządzenia budowlanego, instalacji przemysłowej lub innego miejsca zawierającego azbest, przeprowadza kontrole stanu tych wyrobów w terminach wynikających z oceny stanu tych wyrobów. Z przeprowadzonej kontroli okresowej sporządza się ocenę stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest, na formularzu określonym rozporządzeniem. Wzór oceny zgodny z rozporządzeniem stanowi załącznik do niniejszego opracowania. Ocena kończy się zsumowaniem przyjętej punktacji, a ostateczny wynik uzależniony jest m. in. od:

- sposobu zastosowania azbestu (najwięcej punktów – aż 25 – otrzymuje powierzchnia pokryta masą natryskową z azbestem),
- rodzaju zastosowanego azbestu (groźniejszy jest azbest niebieski krokidolit lub tzw. Inny niż chryzotylowy – 10 pkt),
- struktury powierzchni wyrobu z azbestem (niebezpieczna jest struktura włókien rozluźniona, naruszona – 25 pkt),
- stanu zewnętrznego wyrobu z azbestem (duże uszkodzenie w postaci widocznych pęknięć wyrobu, duże ubytki na powierzchni - 15 pkt),
- ryzyka uszkodzenia powierzchni wyrobu azbestowego (wyrób narażony jest na wstrząsy i drgania, jest przedmiotem jakichś prac i może być mechanicznie uszkodzony – 10 pkt),
- sposobu wykorzystania budynku lub pomieszczenia (najwięcej punktów – aż 25 – w przypadku przebywania dzieci lub młodzieży),
- usytuowania wyrobu (bezpośrednio w pomieszczeniu – 25 pkt).

Zgodnie z obowiązującymi przepisami bezpieczne użytkowanie wyrobów zawierających azbest o gęstości objętościowej równej lub większej niż 1.000 kg/m^3 jest możliwe po stwierdzeniu braku widocznych uszkodzeń mogących stwarzać warunki dla emisji azbestu do środowiska. Użytkując wyroby, zawierające azbest należy przestrzegać

wymagań w zakresie ochrony środowiska. Wykorzystywanie azbestu lub wyrobów zawierających azbest w sposób umożliwiający emisję azbestu do środowiska jest niedopuszczalne.

Przy sumie punktów powyżej 60 (stopień pilności I) występuje konieczność podjęcia działań, polegających na wymianie lub naprawie ocenianego wyrobu najszybciej, jak to jest możliwe. **Przy sumie punktów 35-55 (stopień pilności II)** - konieczność powtórzenia oceny w ciągu 1 roku, **zaś przy punktacji 25-35 (stopień pilności III)** - konieczność powtórzenia oceny technicznej w ciągu 5 lat. Należy mieć świadomość, że liczba punktów ma charakter uznaniowy i nie jest w pełni obiektywna. Dokument „Ocena stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest” właściciel (zarządca) budynku zobowiązany jest przekazać w 1 egz. organowi powiatowego nadzoru budowlanego, drugi zaś - powinien przechowywać w dokumentacji budynku lub urządzenia. Właściciel lub zarządca obiektu, w którym był lub jest wykorzystywany azbest, dokonuje inwentaryzacji tych wyrobów. Wynik inwentaryzacji ujmuje się w informacji, wg wzorów zawartych w załącznikach do rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia z dnia 13 grudnia 2010 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest (Dz.U. z 2011r., Nr 8, poz. 31). Jeden egz. informacji, aktualizowanej corocznie w terminie do 31 stycznia każdego roku, właściciel (zarządca) obiektu zobowiązany jest przekazać marszałkowi województwa – drugi powinien przechować do czasu sporządzenia następnej informacji. Właściciele – osoby fizyczne, nie będące przedsiębiorcami przedkładają informację odpowiednio wójtowi, burmistrzów lub prezydentowi miasta.

Obecność azbestu wewnątrz lub na zewnątrz obiektu nie oznacza automatycznie konieczności jego usuwania lub naprawy. Działania uzależnione są od wyniku oceny stanu technicznego i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów z azbestem.

Świadome nieprzeprowadzanie działań naprawczych (25-55 pkt.)

Nie przeprowadza się działań naprawczych, gdy łącznie są spełnione następujące warunki:

- wynik oceny stanu technicznego wyrobu mieści się w granicach 25-55 punktów, a więc oceniany wyrób jest w dobrym stanie technicznym,
- wyrób nie należy do grupy „miękkich”,
- zainstalowany jest zgodnie z wcześniejszymi przepisami i przyjętym projektem stosowanej technologii,
- jego eksploatacja w normalnych warunkach prawdopodobnie nie powoduje znaczącej emisji włókien azbestu do otoczenia (można upewnić się i potwierdzić

to laboratoryjnym pomiarem stężenia respirabilnych włókien azbestu w powietrzu). W Polsce nie ustanowiono akceptowalnej wartości stężeń pyłów azbestu dla pomieszczeń przeznaczonych na stały pobyt ludzi. Można jednak przyjąć, iż działania naprawcze nie są konieczne, jeśli wynik pomiarów pyłów respirabilnych azbestu jest niższy niż 1000 wł./m³, w zależności od przeznaczenia pomieszczenia. Bardziej rygorystycznie należy oceniać pomieszczenia, w których przebywają dzieci i młodzież. Oznakowanie wyrobu i utrzymanie go w dobrym stanie technicznym, okresowa kontrola wizualna i pomiary zanieczyszczenia powietrza są wystarczającymi środkami ostrożności (zabezpieczeniem przed nieświadomym, nieumyślnym uszkodzeniem lub samoistnym niszczeniem). Wymagana jest ponowna ocena techniczna wyrobów w okresie do 1 roku lub 5 lat, w zależności od liczby punktów, które uzyskał wyrób.

Działania naprawcze (powyżej 60 pkt.)

Działania naprawcze powinny być podejmowane zwłaszcza wobec wyrobów miękkich oraz tych wyrobów twardych, które narażone są na uszkodzenia w trakcie eksploatacji. Zakres działań zależy od opinii specjalistów, uwzględniającej warunki eksploatacji, charakter wyrobu, możliwości narażenia użytkowników.

Rodzaje tych działań to:

- **zabudowa**, czyli zamknięcie przestrzeni, w której znajduje się azbest szczelną przegrodą, bez naruszenia samego azbestu; może być ona wykonana ze ścianek gipsowych, cegły, blachy itp.;
- **pokrywanie** urządzeń lub instalacji (trudno dostępnych lub demontowalnych) głęboko penetrującymi środkami wiążącymi azbest. Postępować tak można jedynie z tymi materiałami, których stan techniczny i przyczepność do podłoża nie pogorszy się pod dodatkowym obciążeniem; pokrywane mogą być też elewacje i dachy wykonane płyt w celu ich impregnacji i zabezpieczenia przed wpływami atmosferycznymi (wzmocnienie struktury wyrobów);

Rysunek 1. Dach pokryty azbestową płytą falistą

4.2. Usuwanie wyrobów azbestowych

Przy sumie punktów powyżej 60 (**stopień pilności I**) występuje konieczność podjęcia działań, polegających na wymianie lub naprawie ocenianego wyrobu najszybciej, jak to jest możliwe. Usunięcie azbestu może polegać na demontażu całości lub tej części wyrobu, która jest najbardziej zagrażająca. Wszystkie prace muszą być prowadzone w warunkach szczelnego oddzielenia strefy pracy, przy zastosowaniu specjalnych środków ochrony indywidualnej oraz technik minimalizujących pylenie (podciśnienie wewnątrz stref pracy, gdzie uwalniane są pyły, filtrowanie powietrza wyrzucanego na zewnątrz).

Usunięcie azbestu z budynku jest kosztowne, jednak w świetle obowiązujących przepisów nieuniknione ponadto zapewnia bezpieczne otoczenie dla zdrowia mieszkańców oraz podnosi wartość całego obiektu. Decyzję o usunięciu azbestu podejmuje właściciel lub zarządca obiektu. Właściciel (zarządca), który podjął decyzję o podjęciu prac naprawczych powinien je zgłosić właściwemu organowi administracji architektoniczno-budowlanej. Zgłoszenie powinno być adresowane do wydziału architektury i budownictwa w starostwie powiatowym. Jeśli jednak ten zakres zadań starosta powierzył gminie, to ona będzie w tym przypadku organem właściwym do zgłoszenia robót. W sprawach szczególnego znaczenia, jeśli roboty budowlane prowadzone są na terenie np. portów, lotniska lub obiektów służących celom wojskowym - organem właściwym jest urząd wojewódzki. Zgodnie z art. 30 ustawy Prawo budowlane, powinno to nastąpić 30 dni przed planowanym rozpoczęciem robót. Należy podkreślić, że zgodnie z zaleceniem Głównego Urzędu Nadzoru Budowlanego organ administracji architektoniczno-budowlanej może nałożyć w odniesieniu do prac przy naprawie wyrobów zawierających azbest lub mających na celu jego usunięcie z obiektu, w

drodze decyzji, obowiązek uzyskania decyzji o pozwoleniu na budowę, stosownie do postanowień art. 30 pkt. 3 ustawy z 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (Dz. U. z 2010 r. Nr 243, poz. 1623z późn. z m.)

Podczas usuwania wyrobów zawierających azbest wykonawca prac jest obowiązany do:

- Izolowania od otoczenia obszaru prac przez stosowanie osłon zabezpieczających przenikanie azbestu do środowiska.
- Ogrodzenia terenu prac z zachowaniem bezpiecznej odległości od traktów komunikacyjnych dla osób pieszych, nie mniejszej niż 1 m, przy zastosowaniu osłon zabezpieczających przed przenikaniem azbestu do środowiska.
- Umieszczenia w strefie prac w widocznym miejscu tablic informacyjnych o następującej treści: "Uwaga! Zagrożenie azbestem"; w przypadku prowadzenia prac z wyrobami zawierającymi krokidolit treść tablic informacyjnych powinna być następująca: "Uwaga! Zagrożenie azbestem - krokidolitem".
- Zastosowania odpowiednich środków technicznych ograniczających do minimum emisję azbestu do środowiska
- Zastosowania w obiekcie, gdzie prowadzone są prace, odpowiednich zabezpieczeń przed pyleniem i narażeniem na azbest, w tym uszczelnienia otworów okiennych i drzwiowych, a także innych zabezpieczeń przewidzianych w planie bezpieczeństwa i ochrony zdrowia.
- Codziennego usuwania pozostałości pyłu azbestowego ze strefy prac przy zastosowaniu podciśnieniowego sprzętu odkurzającego lub metodą czyszczenia na mokro.
- Izolowania pomieszczeń, w których zostały przekroczone dopuszczalne wartości stężeń pyłu azbestowego dla obszaru prac, w szczególności izolowania pomieszczeń w przypadku prowadzenia prac z wyrobami zawierającymi krokidolit.

Usuwane wyroby zawierające azbest powinny być zastąpione wyrobami niezawierającymi tego surowca. Usuwanie wyrobów zawierających azbest o gęstości objętościowej mniejszej niż 1.000 kg/m^3 lub zawierających krokidolit powinno odbywać się pod stałym nadzorem technicznym prawidłowości wykonywania prac ze strony wykonawcy robót oraz przy zachowaniu określonych w planie prac warunków ochrony pracowników i środowiska. Prawidłowość prowadzenia prac polegających na usuwaniu wyrobów, o gęstości objętościowej mniejszej niż 1.000 kg/m^3 lub zawierających krokidolit, potwierdza się wynikiem badania jakości powietrza przeprowadzonego przez akredytowane laboratorium.

4.3. Zabezpieczenie odpadów i transport do miejsc unieszkodliwiania

Zdemontowane elementy zawierające azbest należy tymczasowo magazynować w miejscu wytworzenia z zachowaniem następujących warunków:

- Szczelne opakowanie w folię polietylenową o grubości nie mniejszej niż 0,2 mm wyrobów i odpadów o gęstości objętościowej równej lub większej niż 1.000 kg/m³.
- Zestalenie przy użyciu cementu, a następnie po utwardzeniu szczelne opakowanie w folię polietylenową o grubości nie mniejszej niż 0,2 mm odpadów zawierających azbest o gęstości objętościowej mniejszej niż 1.000 kg/m³.
- Szczelne opakowanie odpadów pozostających w kontakcie z azbestem i zakwalifikowanych jako odpady o gęstości objętościowej mniejszej niż 1.000 kg/m³ w worki z folii polietylenowej o grubości nie mniejszej niż 0,2 mm, a następnie umieszczenie w opakowaniu zbiorczym z folii polietylenowej i szczelne zamknięcie.
- Utrzymywanie w stanie wilgotnym odpadów zawierających azbest w trakcie ich przygotowywania do transportu.
- Oznakowanie opakowań zgodnie z załącznikiem nr 2 do rozporządzenia;
- Magazynowanie przygotowanych do transportu opakowań w osobnych miejscach zabezpieczonych przed dostępem osób niepowołanych.
- Miejsce magazynowania winno być ogrodzone oraz w widoczny sposób oznakowane.
- Odpady winny być magazynowane do czasu zebrania partii do transportu, nie dłużej niż do zakończenia prac remontowych.

Transport do miejsc unieszkodliwiania winien odbywać się z zachowaniem przepisów obowiązujących przy transporcie towarów niebezpiecznych przez podmioty posiadające stosowne zezwolenie na transport tego typu odpadów.

Podczas transportu odpadów zawierających azbest należy przestrzegać następujących warunków:

- Odpady odpowiednio przygotować do transportu, szczelnie zabezpieczyć folią i oznakować rodzajem i kodem odpadów.
- Przed załadowaniem przygotowanych odpadów zawierających azbest środek transportu powinien być oczyszczony z elementów umożliwiających uszkodzenie opakowań w trakcie transportu.
- Ładunek odpadów zawierających azbest powinien być tak umocowany, aby w trakcie transportu nie był narażony na wstrząsy, przewracanie lub wypadnięcie z pojazdu.
- Kierowca transportujący odpady winien mieć ukończone szkolenie w zakresie transportu towarów niebezpiecznych.

- Samochód musi być oznakowany zgodnie z umową ADR. ADR (fr. L' Accord européen relatif au transport international des marchandises Dangereuses par Route) to międzynarodowa konwencja dotycząca drogowego przewozu towarów i ładunków niebezpiecznych, sporządzona w Genewie dnia 30 września 1957 r. Została ratyfikowana przez Państwo Polskie w 1975 r. Przepisy umowy ADR są nowelizowane w cyklu dwuletnim. Umowa obowiązuje obecnie w 46 krajach.
- Kierowca podczas transportu musi mieć przy sobie kartę przekazania odpadów podpisana przez wytwórcę odpadów.

Odpady azbestu po wytworzeniu muszą zostać przetransportowane do miejsc unieszkodliwiania. Odpady zawierające azbest powinny być składowane na składowiskach odpadów niebezpiecznych lub na wydzielonych częściach składowisk odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne albo na podziemnych składowiskach odpadów niebezpiecznych. Podmioty prowadzące działalność w zakresie unieszkodliwiania muszą posiadać niezbędne w tym zakresie decyzje tj.:

- zezwolenie na unieszkodliwianie odpadów,
- zatwierdzoną przez właściwy organ instrukcje eksploatacji składowiska.

Po przyjęciu odpadów podmiot, prowadzący działalność w zakresie unieszkodliwiania, potwierdza na karcie przekazania odpadów przyjęcie odpadu następnie postępuje zgodnie z zatwierdzoną instrukcją eksploatacji składowiska.

4.4. Procedury postępowania z azbestem

Zgodnie z „Programem Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 – 2032 w celu zapobiegania negatywnym oddziaływaniom na środowisko mogącym powstać podczas użytkowania wyrobów zawierających azbest, a także demontażu i transportu odpadów, należy postępować zgodnie z wymienionymi poniżej procedurami, wynikającymi z obowiązującego prawa:

GRUPA I. Procedury obowiązujące właścicieli i zarządzających obiektami, instalacjami lub urządzeniami zawierającymi azbest lub wyroby zawierające azbest.

Procedura 1. Obowiązki i postępowanie właścicieli oraz zarządców, przy użytkowaniu obiektów i terenów z wyrobami zawierającymi azbest.

Procedura 2. Obowiązki i postępowanie właścicieli i zarządców, przy usuwaniu wyrobów zawierających azbest z obiektów lub terenów.

GRUPA II. Procedury obowiązujące wykonawców prac polegających na usuwaniu wyrobów zawierających azbest - wytwórców odpadów niebezpiecznych.

Procedura 3. Postępowanie przy pracach przygotowawczych do usuwania wyrobów zawierających azbest.

Procedura 4. Prace polegające na usuwaniu wyrobów zawierających azbest, wytwarzaniu odpadów niebezpiecznych, wraz z oczyszczeniem obiektu, terenu, instalacji.

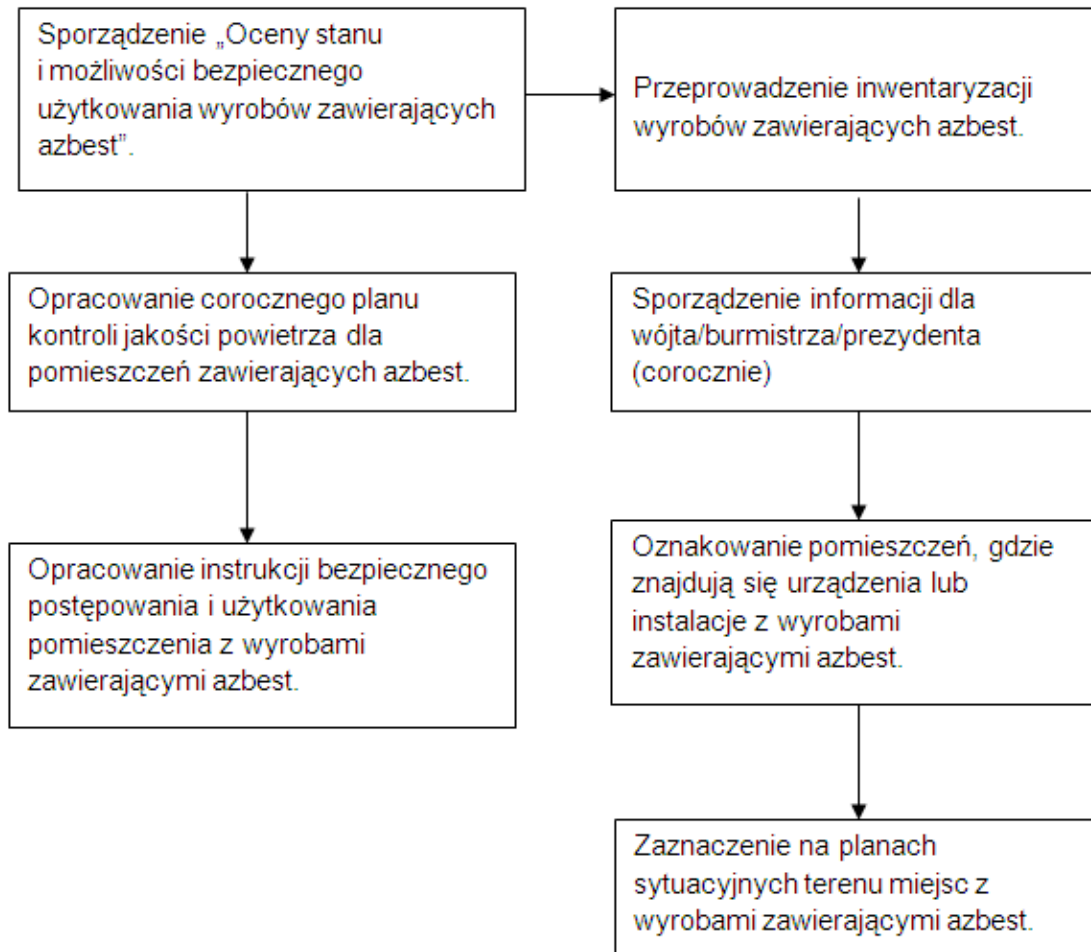
GRUPA III. Procedura obowiązująca prowadzących działalność w zakresie transportu odpadów niebezpiecznych zawierających azbest.

Procedura 5. Przygotowanie i transport odpadów niebezpiecznych zawierających azbest.

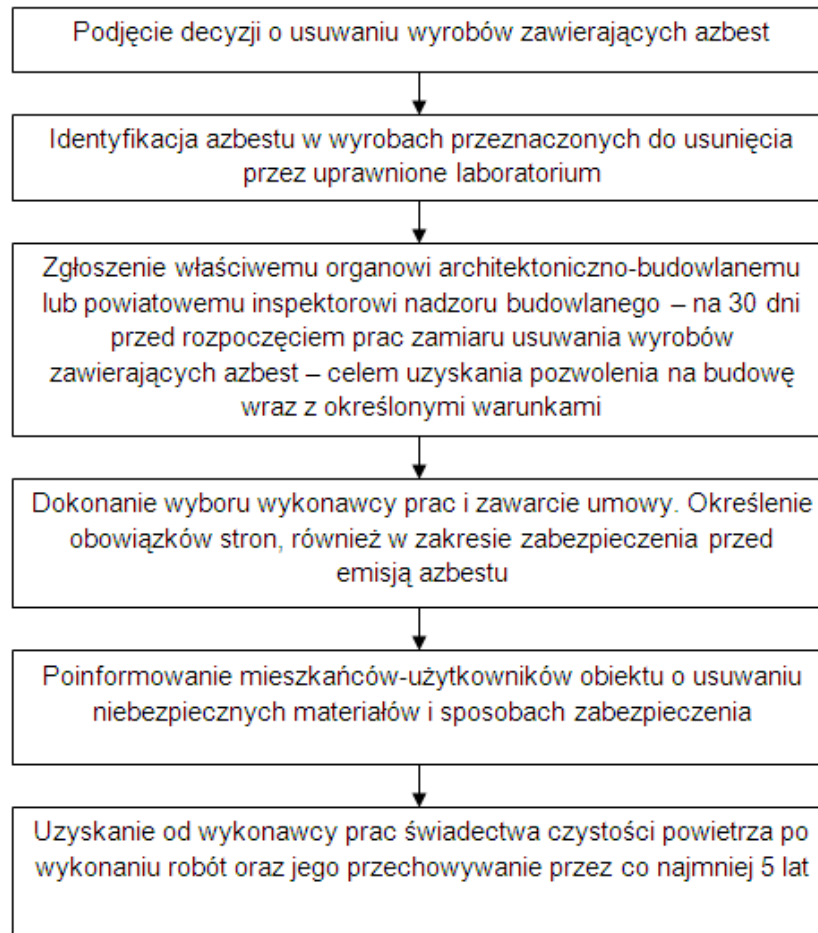
GRUPA IV. Procedura obowiązująca zarządzających składowiskami odpadów niebezpiecznych zawierających azbest.

Procedura 6. Składowanie odpadów na składowiskach lub wydzielonych kwaterach przeznaczonych do wyłącznego składowania odpadów zawierających azbest.

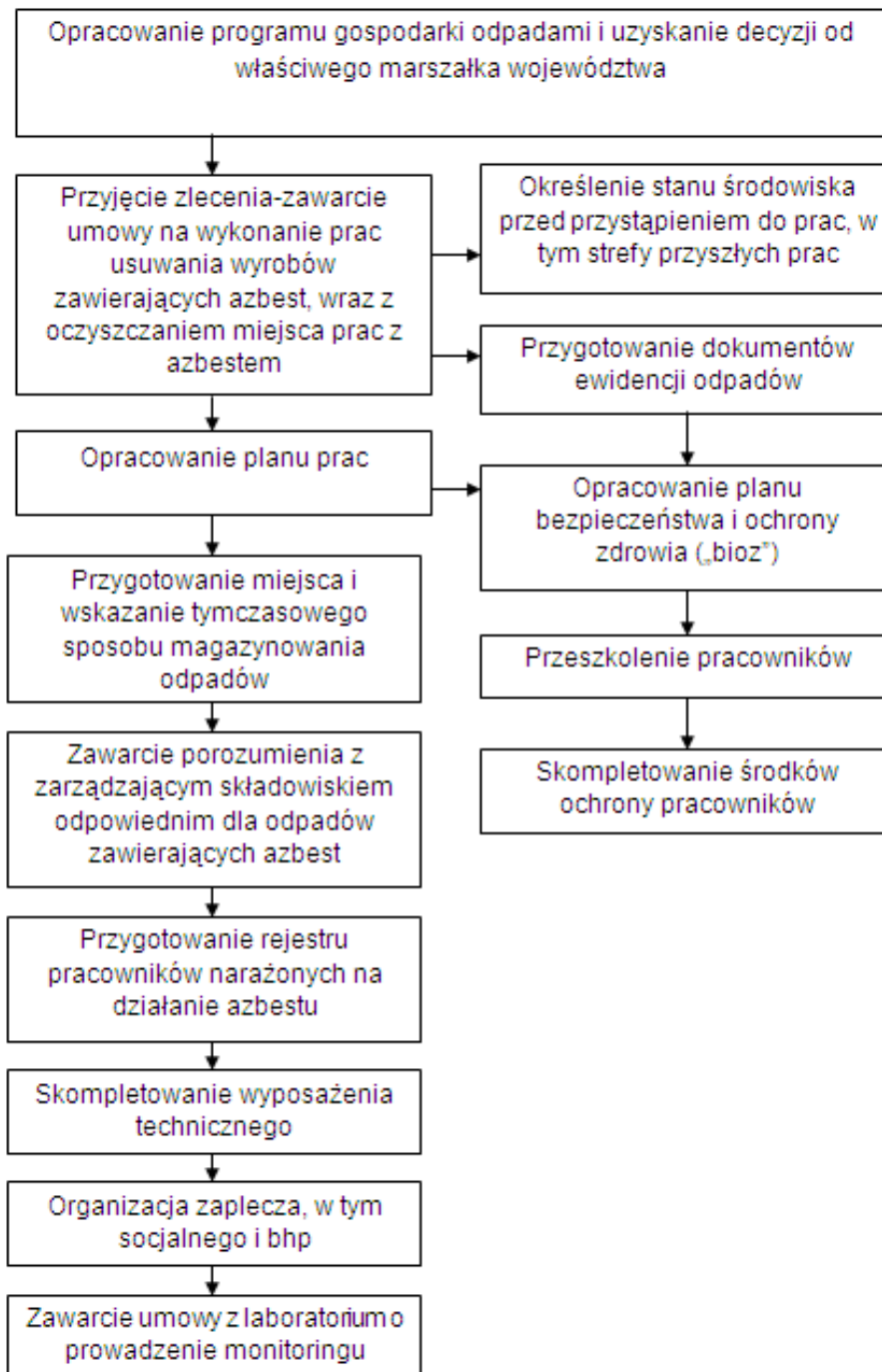
Procedura 1. Obowiązki i postępowanie właścicieli oraz zarządców, przy użytkowaniu obiektów i terenów z wyrobami zawierającymi azbest

Procedura 2. Obowiązki i postępowanie właścicieli i zarządców, przy usuwaniu wyrobów zawierających azbest z obiektów lub terenów

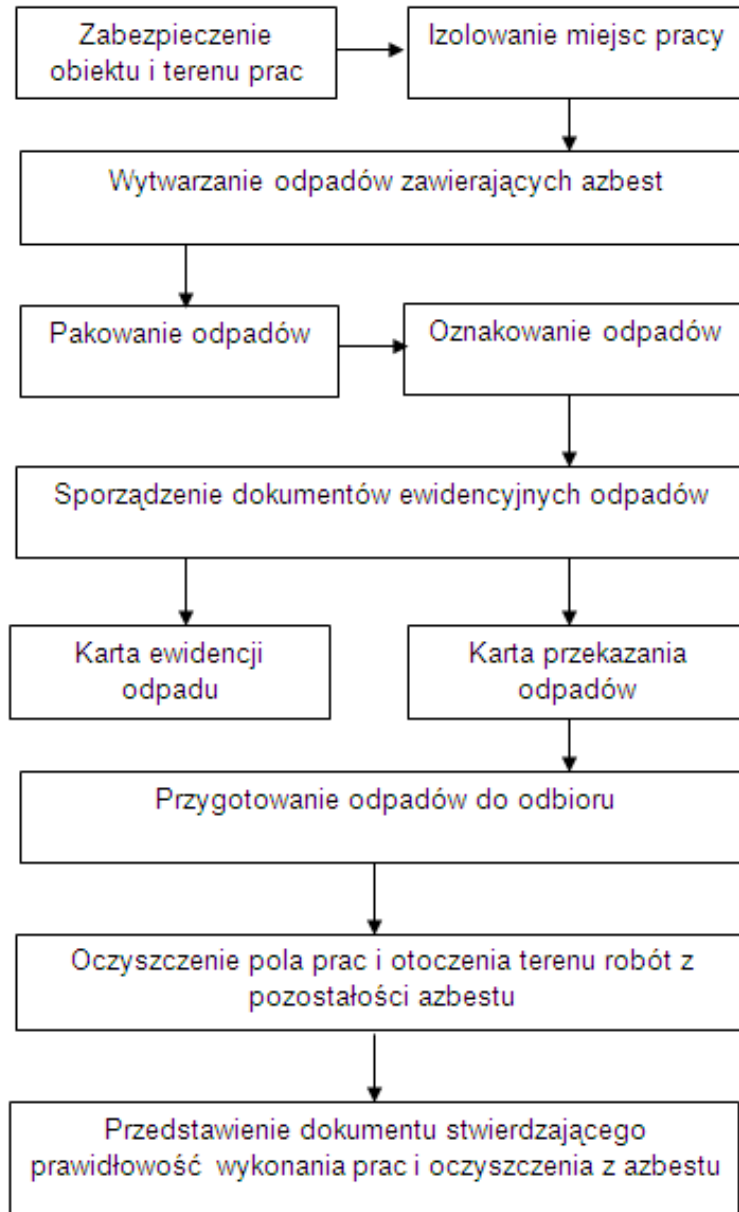

Procedura 3. Postępowanie przy pracach przygotowawczych do usuwania wyrobów zawierających azbest

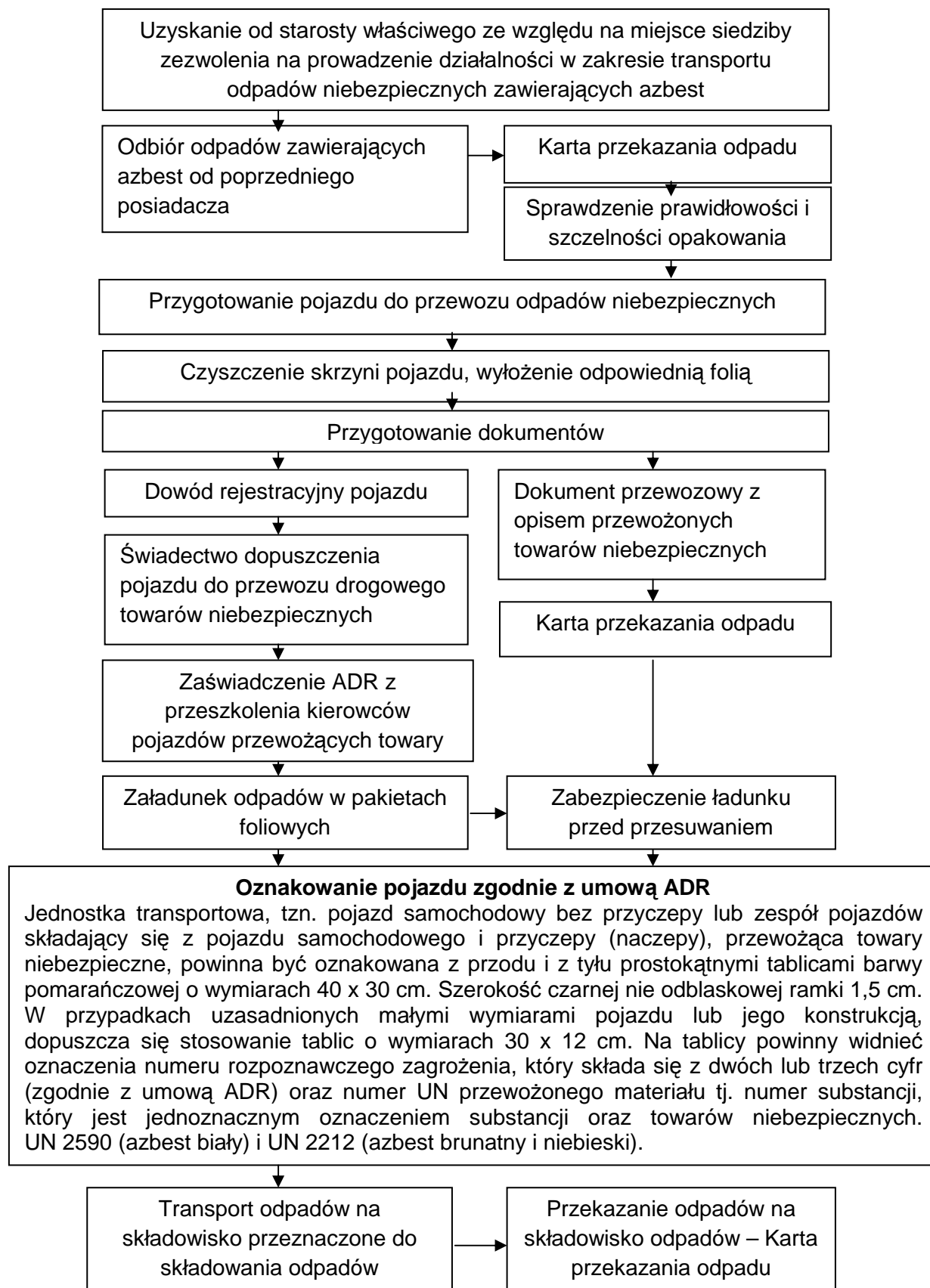

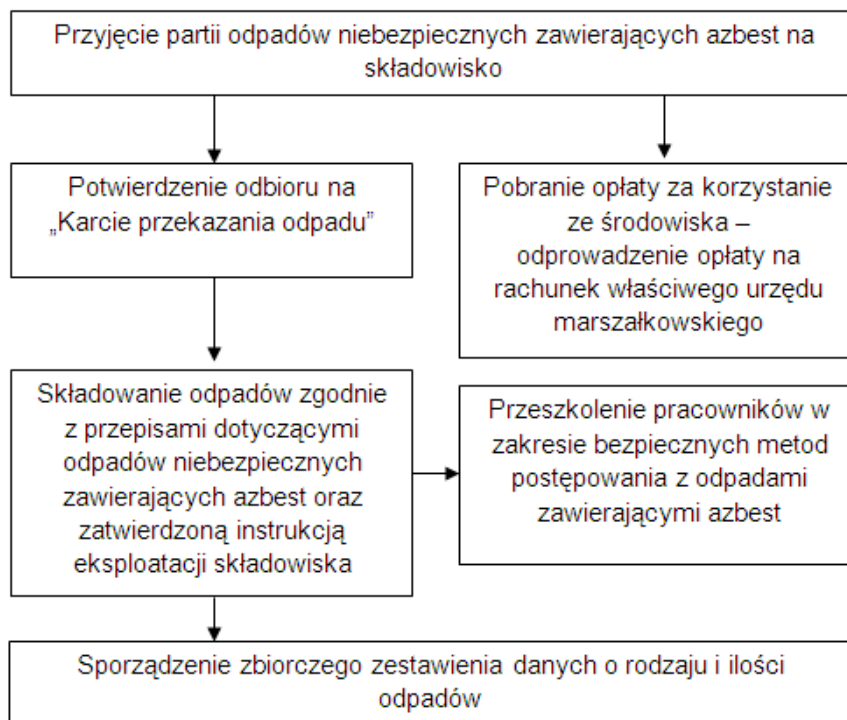
Procedura 4. Prace polegające na usuwaniu wyrobów zawierających azbest, wytwarzaniu odpadów niebezpiecznych, wraz z oczyszczaniem obiektu, terenu, instalacji z azbestu

Procedura 5. Przygotowanie i transport odpadów niebezpiecznych zawierających azbest

Procedura 6. Składowanie odpadów na składowiskach lub w wydzielonych kwaterach przeznaczonych do wyłącznego składowania odpadów zawierających azbest

5. Charakterystyka Gminy Czernice Borowe

Gmina Czernice Borowe położona jest w południowo-zachodniej części powiatu przasnyskiego, który jest usytuowany w północnej części województwa mazowieckiego. Gmina jest terenem rolniczym, co wynika z uwarunkowań glebowo-rolniczych (gleby dobrej klasy), występują tutaj gospodarstwa indywidualne. Użytki rolne stanowią ok. 87% ogólnej powierzchni zaś lasy stanowią ok. 8,5 % ogólnej powierzchni.

Należy do kategorii przeciętnych pod względem wielkości i małych pod względem liczby ludności gmin wiejskich – zajmuje powierzchnię 12 031 ha i liczy 3 919. mieszkańców.

Gmina Czernice Borowe jest terenem typowo odpływowym. Skala tego zjawiska jest na poziomie ponad dwukrotnie wyższym niż średnio dla powiatu przasnyskiego. Systematycznie maleje przemieszczanie się ludności. Na zmniejszenie tego zjawiska w ostatnich latach wpływały zapewne przemiany gospodarcze, ograniczenie podaży miejsc pracy, ograniczony rynek mieszkań w mieście z bardzo wysokimi ich cenami oraz ogólne zubożenie wsi. Liczba

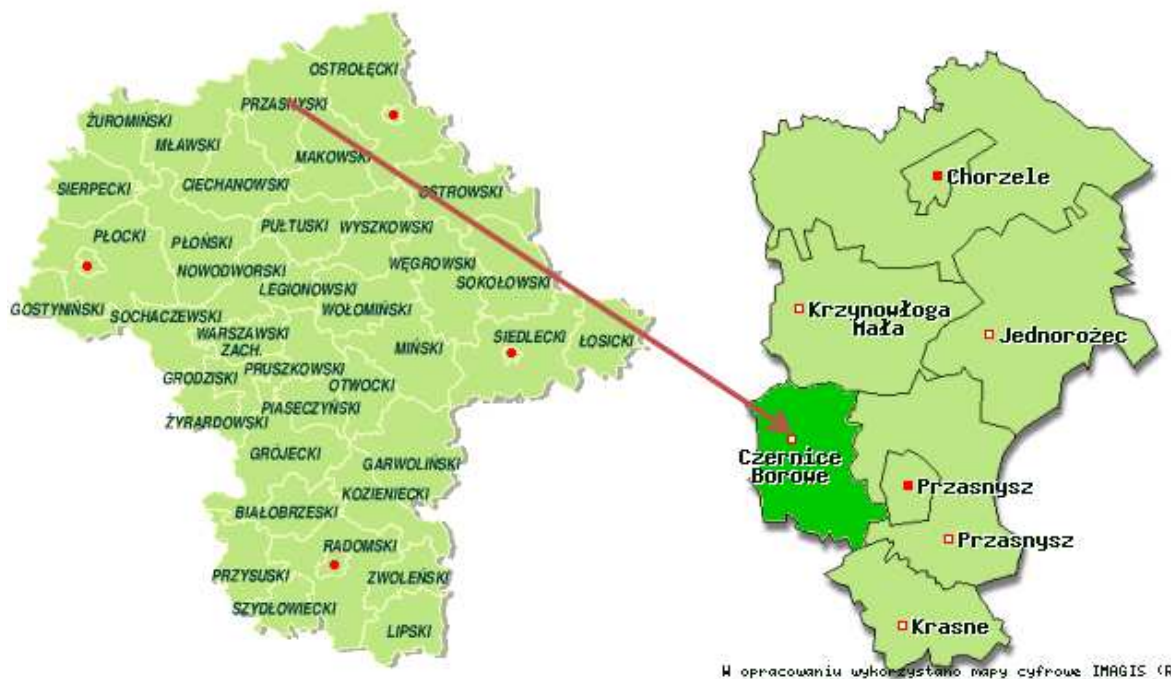
zarejestrowanych bezrobotnych na terenie Gminy Czernice Borowe wynosi 234 osoby. Stanowią one 6% ogólnej liczby mieszkańców Gminy.

Sieć osadniczą Gminy tworzy 25 miejscowości.

Gmina Czernice Borowe sąsiaduje z następującymi gminami:

- Przasnysz - od wschodu,
- Krasne - od południa
- Krzynowłoga Mała – od północy (powiat Przasnysz)
- z gminą Dzierzgowo – od północnego zachodu (powiat Mława)
- z gminami Grudusk, Opinogóra i Regimin – od zachodu i południa (powiat Ciechanów).

Rysunek 2. Gmina Czernice Borowe na tle województwa mazowieckiego i powiatu przasnyskiego

Źródło: <http://www.zpp.pl/>

Dane ogólne:

- Ogólna powierzchnia Gminy: 12 031 ha
- Użytki rolne: 10 421 ha
- Grunty orne: 8 812 ha
- Lasy i grunty leśne: 1 028 ha

- Sady: 67 ha
- Łąki: 873 ha
- Pastwiska: 669 ha
- Lesistość: 8,5%

Zewnętrzne drogowe powiązania komunikacyjne Gminy zapewnia w szczególności przecinająca Gminę w kierunku wschodnio-zachodnim droga wojewódzka nr 544 Brodnica – Mława – Przasnysz - Łomża. Przez południowy-wschód, na niewielkim odcinku, przebiega droga wojewódzka nr 617 Ciechanów-Przasnysz. Od strony północno-zachodniej w niewielkiej odległości od granic Gminy, ale poza jej obrębem przebiega droga wojewódzka nr 616 Ciechanów-Chorzele. Obszar Gminy jest włączony w system dróg wojewódzkich umożliwiających dogodnie warunki na połączenia zewnętrzne bliskiego i dalekiego zasięgu, zarówno pasażerskie, jak i towarowe, we wszystkich kierunkach. Zewnętrzny układ komunikacyjny uzupełniają drogi powiatowe ukształtowane prawidłowo, realizujące powiązania z siedzibami gmin sąsiadujących oraz wsiami obszaru Gminy. Odległość drogowa Czernic Borowych od Przasnysza wynosi – 12 km, od Warszawy – ok. 110 km.

System komunikacji uzupełnia linia kolejowa w postaci kolei wąskotorowej Mława - Przasnysz o znaczeniu raczej turystycznym.

Czernice Borowe są miejscowością gminną posiadającą infrastrukturę typową dla tego typu miejscowości w zakresie obsługi ludności, w tym obsługi administracyjnej. Na terenie Gminy brak jest dużych a nawet średnich podmiotów gospodarczych. Dominującym zajęciem wykonywanym przez mieszkańców Gminy jest praca w indywidualnych gospodarstwach rolnych.

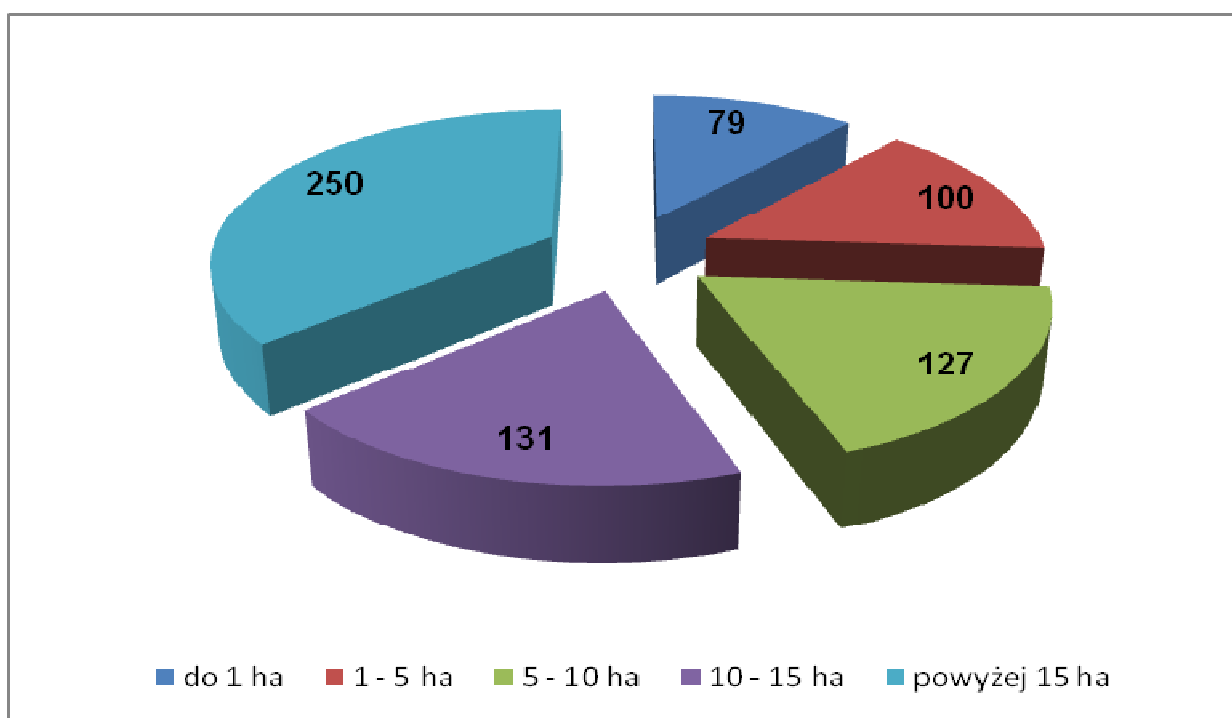
Ukształtowanie terenu Gminy na większej części jest mało zróżnicowane. Teren jest równinny, lekko pofałdowany. Lekkie zróżnicowanie w postaci pagórków występuje w północno-wschodniej części Gminy. Powyższe ukształtowanie warunkuje rozmieszczenie terenów rolniczych – w rejonie równinnym i lasów w rejonie pagórkowatym. Od północno-zachodu w kierunku wschodnim przez teren Gminy przepływa rzeka Węgierka. Ponadto teren Gminy poprzecinany jest mniejszymi strumieniami. Brak jest tutaj wód powierzchniowych

w postaci np. jezior. Takie warunki naturalne spowodowały, że na terenie Gminy wykształciła się duża ilość małych wsi o rozproszonej zabudowie, zlokalizowanych w sąsiedztwie cieków wodnych. Na północnym-wschodzie Gminy, wzdłuż granicy z gminami Krzynowłoga Mała

i Przasnysz znajduje się ciąg złóż kruszywa naturalnego. Gmina charakteryzuje się umiarkowanymi walorami przyrodniczymi.

Gmina Czernice Borowe jest gminą typowo rolniczą. Dominują indywidualne gospodarstwa rolne. Według Powszechnego Spisu Rolnego w 2010 roku funkcjonowało 687 gospodarstw rolnych, w tym 250 o powierzchni powyżej 15 ha.

Rysunek 3. Liczba gospodarstw rolnych według ich powierzchni na terenie Gminy Czernice Borowe

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z GUS

Działalność gospodarcza prowadzona jest w oparciu o ustawę prawo działalności gospodarczej. Dominują osoby fizyczne prowadzące działalność w zakresie handlu, usług. Na terenie Gminy istnieje 221 podmiotów gospodarczych.

Ukształtowanie powierzchni terenu Gminy w większości stanowi obszar równinny, lekko pofałdowany, tylko na północnym-wschodzie lekko pagórkowaty. Gmina jest głównie położona na wysokości 140,0-160,0 m npm. Wyżej wyniesiona jest zachodnia część Gminy (od 170,0 do 185,0 m npm.), najniższe tereny Gminy występują w części wschodniej (120,0-125,0 m npm.). Powierzchnia terenu Gminy obniża się w kierunku przepływającej z północnego-zachodu na wschód rzeki Węgiejki i jej dopływów.

Z tabeli 1 wynika, że w strukturze użytkowania gruntów 86,62% stanowią użytki rolne, 8,54% lasy i grunty leśne, zaś pozostałe grunty i nieużytki – 4,84%.

Tabela 1. Struktura zagospodarowania gruntów Gminy Czernice Borowe

Wyszczególnienie	ha	%
Użytki rolne, w tym:	10 421	86,62
Grunty orne	8 812	84,56
Sady	67	0,64
Łąki	873	8,38
Pastwiska	669	6,42
Lasy i grunty leśne	1 028	8,54
Pozostałe grunty i nieużytki	582	4,84
Razem	12 031	100

Źródło: dane GUS

Tereny leśne występują w północno-wschodniej części Gminy. Jest to wynikiem ukształtowania terenu (pagórkowaty) oraz jakości gleb (V i VI klasy bonitacyjnej). Występują tutaj głównie siedliska boru świeżego i suchego. Lasy są ostoją wielu gatunków ptaków oraz ssaków łownych. W lasach występują sarny i dziki. Ze zwierzyzny drobnej najwięcej jest zajęcy, bażantów i kuropatw. Spotkać można również lisy i kuny.

W ogólnej strukturze gleb przeważają gleby o dobrej wartości użytkowej (IIIa do IVa klasy bonitacyjnej), ale występują też gleby klasy II. Najlepsze gleby występują w środkowej części Gminy. W północno-wschodniej części Gminy przeważają gleby słabszych klas IVb i V, zaś w części południowej wyższe klasy są przemieszane z glebami od IVa do V. Gleby na terenie Gminy Czernice Borowe wykorzystywane są przede wszystkim dla celów rolniczych. Ze względu na przydatność rolniczą obszar ten zalicza się do Regionu Opinogórskiego, posiadającego najlepsze warunki glebowe i przyrodnicze do produkcji rolnej, a szczególnie do uprawy roślin o wysokich wymaganiach glebowych.

Niewiele atrakcji oferuje Gmina dla ruchu turystycznego. Brak tu typowo turystycznych walorów środowiska. Lesistość obszaru jest stosunkowo niska, niewiele obiektów

zabytkowych. Jedyną atrakcją na skalę ponadlokalną jest ośrodek kultu religijnego w Rostkowie związany z Sanktuarium Św. Stanisława Kostki.

Potencjał gospodarczy:

- na terenie Gminy istnieje 221 podmiotów gospodarczych,
- dobre warunki dla rozwoju przetwórstwa rolno-spożywczego,
- wysoka dochodowość i produktywność gospodarstw,
- bezpośredni dostęp do dróg wojewódzkich,
- wysoki stopień zwodociągowania gminy.

Potencjał społeczny

- na terenie Gminy działają 3 Szkoły Podstawowe i 1 Gimnazjum oraz oddziały przedszkolne przy szkołach
- możliwość kształcenia dzieci w szkołach poza granicami Gminy – niewielkie odległości, dobry dojazd.

6. Inwentaryzacja wyrobów azbestowych na terenie Gminy

Zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa wyroby zawierające azbest wykorzystuje się w sposób niestwarzający zagrożenia dla środowiska i zdrowia ludzi w terminie do dnia 31 grudnia 2032 r.

W celu sukcesywnego eliminowania wyrobów azbestowych z terenu Gminy niezbędne jest opracowanie programu usuwania azbestu. Pierwszym etapem jest przeprowadzenie inwentaryzacji wyrobów azbestowych zlokalizowanych na terenie Gminy.

Obowiązujące w tym zakresie przepisy prawa zobowiązują właścicieli, zarządców lub użytkowników wieczystych nieruchomości do:

- przedłożenia „Informacji o wyrobach zawierających azbest” odpowiednio wójtowi, burmistrzowi lub prezydentowi miasta, bądź marszałkowi województwa w przypadku przedsiębiorcy (Wzór informacji stanowi załącznik do Programu).
- przeprowadzenia kontroli stanu tych wyrobów i sporządzenia oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest (Wzór informacji stanowi załącznik do Programu).
- w okresie od lipca do sierpnia 2012 r. na terenie Gminy przeprowadzono inwentaryzację wyrobów zawierających azbest poprzez sporządzenie spisu z natury oraz oceny stanu tych wyrobów w celu określenia stopnia pilności.

Tabela 2. Inwentaryzacja wyrobów zawierających azbest dla Gminy Czernice Borowe z określeniem stopnia pilności

ADRES	RODZAJ ZABUDOWY	NAZWA, RODZAJ WYROBU	Ilość azbestu wg stopnia pilności [m ²]			Razem
			I stopień	II stopień	III stopień	
BORKOWO FALENTA 9	G	plyta falista			140	140
BORKOWO FALENTA 11	G	plyta falista			160	160
BORKOWO FALENTA 17	G	plyta falista			520	520
BORKOWO FALENTA 20	M	plyta falista			230	230
BORKOWO FALENTA 22	M, G	plyta falista			260	260
BORKOWO FALENTA 23	M, G	plyta falista			560	560
BORKOWO FALENTA 26	G	plyta falista			336	336
BORKOWO FALENTA 28	G	plyta falista			460	460
BORKOWO FALENTA 33	M	plyta falista			160	160
BORKOWO FALENTA 36	G	plyta falista			200	200
BORKOWO FALENTA 41	G	plyta falista			320	320
BORKOWO FALENTA 43	G	plyta falista			295	295
BORKOWO FALENTA 44	G	plyta falista			390	390
BORKOWO FALENTA 46	M, G	plyta falista			480	480
BORKOWO FALENTA 49	M	plyta falista			120	120
RAZEM			0	0	4631	4631
BORKOWO BOKSY 3	G	plyta falista			320	320
BORKOWO BOKSY 6	M, G	plyta falista			519	519
BORKOWO BOKSY 7	G	plyta falista			305	305
BORKOWO BOKSY 10	G	plyta falista			560	560
BORKOWO BOKSY 14	G	plyta falista			370	370
BORKOWO BOKSY 16	M	plyta falista			78	78
RAZEM			0	0	2152	2152
CHOJNOWO 4	M	plyta falista			60	60
CHOJNOWO 4B	M	plyta falista			40	40
CHOJNOWO 4B	M	plyta falista			25	25
CHOJNOWO 4B/4	M	plyta falista			50	50
CHOJNOWO 4B/5	M	plyta falista			66	66
CHOJNOWO 4B/2	M	plyta falista			66	66
CHOJNOWO 4h/1	M	plyta falista			60	60
CHOJNOWO 6	G	plyta falista			150	150
CHOJNOWO 16	G	plyta falista			42	42
CHOJNOWO 17	M	plyta falista			110	110
CHOJNOWO 18	M	plyta falista			120	120
CHOJNOWO 29	M	plyta falista			132	132
CHOJNOWO 37	M	plyta falista			100	100
CHOJNOWO 39	I	plyta falista			7,5	7,5

PROGRAM USUWANIA AZBESTU DLA GMINY CZERNICE BOROWE NA LATA 2012-2032

			RAZEM	0	0	1028,5	1028,5
CHOJNÓWKA 1	G	plyta falista				380	380
CHOJNÓWKA 2	G	plyta falista				125	125
CHOJNÓWKA 6	G	plyta falista				198	198
			RAZEM	0	0	703	703
CHROSTOWO WIELKIE 2	G	plyta falista				560	560
CHROSTOWO WIELKIE 3	G	plyta falista				300	300
CHROSTOWO WIELKIE 4	G	plyta falista				700	700
CHROSTOWO WIELKIE 6	M, G	plyta falista				460	460
CHROSTOWO WIELKIE 8	M, G	plyta falista				500	500
CHROSTOWO WIELKIE 12	G	plyta falista				150	150
CHROSTOWO WIELKIE 18	G	plyta falista				510	510
CHROSTOWO WIELKIE 24	G	plyta falista	700				700
CHROSTOWO WIELKIE 26	G	plyta falista				400	400
			RAZEM	700	0	3580	4280
CHROSTOWO ZALESIE 3	G	plyta falista				150	150
CHROSTOWO ZALESIE 4	I	plyta falista				30	30
CHROSTOWO ZALESIE 5	M, G	plyta falista				700	700
CHROSTOWO ZALESIE 6	G	plyta falista				420	420
CHROSTOWO ZALESIE 7	M, G	plyta falista				260	260
CHROSTOWO ZALESIE 12	G	plyta falista				1250	1250
CHROSTOWO ZALESIE 14	M, G	plyta falista				350	350
			RAZEM	0	0	3160	3160
CZERNICE BOROWE Długa 6	G	plyta falista				280	280
CZERNICE BOROWE Długa 10	G	plyta falista				130	130
CZERNICE BOROWE Długa 11	G	plyta falista				600	600
CZERNICE BOROWE Długa 13	G	plyta falista				144	144
CZERNICE BOROWE Długa 17	G	plyta falista				360	360
CZERNICE BOROWE Długa 19	M, G	plyta falista				250	250
CZERNICE BOROWE Długa 20	M	plyta falista				146	146
CZERNICE BOROWE Długa 21	G	plyta falista				30	30
CZERNICE BOROWE Długa 22	M, G	plyta falista				1200	1200
CZERNICE BOROWE Długa 23	G	plyta falista				130	130
CZERNICE BOROWE Długa 24	G	plyta falista				250	250
CZERNICE BOROWE Długa 25	G	plyta falista				129	129
CZERNICE BOROWE Długa 27	G	plyta falista				360	360
CZERNICE BOROWE Długa 31	G	plyta falista				528	528
CZERNICE BOROWE Długa 37	G	plyta falista				100	100
CZERNICE BOROWE Długa 43	G	plyta falista				36	36
CZERNICE BOROWE Długa 53	G	plyta falista				290	290
CZERNICE BOROWE Długa 59	M	plyta falista	120				120
CZERNICE BOROWE Długa 61	G	plyta falista				270	270

PROGRAM USUWANIA AZBESTU DLA GMINY CZERNICE BOROWE NA LATA 2012-2032

CZERNICE BOROWE Dolna 1	G	plyta falista			392	392
CZERNICE BOROWE Dolna 7	G	plyta falista			37	37
CZERNICE BOROWE Jasna 2	M	plyta falista			12	12
CZERNICE BOROWE Jasna 3	G	plyta falista			30	30
CZERNICE BOROWE Jasna 5	G	plyta falista			340	340
CZERNICE BOROWE Jasna 7	G	plyta falista			50	50
CZERNICE BOROWE Kacza 7	G	plyta falista			70	70
CZERNICE BOROWE Kacza 11	G	plyta falista			350	350
CZERNICE BOROWE Kacza 15	G	plyta falista			330	330
CZERNICE BOROWE Kościelna 2	G	plyta falista			130	130
CZERNICE BOROWE Kościelna 4	G	plyta falista			310	310
CZERNICE BOROWE Kościelna 6	G	plyta falista			290	290
CZERNICE BOROWE Kościelna 7	G	plyta falista			290	290
CZERNICE BOROWE Kościelna 12	G	plyta falista			260	260
CZERNICE BOROWE Krótka 1	G	plyta falista			1220	1220
CZERNICE BOROWE Okrężna 8	G	plyta falista			60	60
CZERNICE BOROWE Okrężna 12	G	plyta falista			120	120
CZERNICE BOROWE Stanisława Chełchowskiego 10, 10a	M, G	plyta falista			720	720
CZERNICE BOROWE Stanisława Chełchowskiego 14	M	plyta falista			450	450
CZERNICE BOROWE Stanisława Chełchowskiego 24	G	plyta falista			500	500
CZERNICE BOROWE Stanisława Chełchowskiego 26	G	plyta falista			506	506
RAZEM			120	0	11700	11820
DZIELIN 1	G	plyta falista			360	360
DZIELIN 2	G	plyta falista			620	620
DZIELIN 3	G	plyta falista			520	520
DZIELIN 6	G	plyta falista			450	450
DZIELIN 10	G	plyta falista			420	420
DZIELIN 22	M, G	plyta falista			700	700
RAZEM			0	0	3070	3070
GÓRKI 2	M	plyta falista			170	170
GÓRKI 3	G	plyta falista			300	300
GÓRKI 4	G	plyta falista			410	410
GÓRKI 5	M, G	plyta falista			426	426
GÓRKI 8	G	plyta falista			240	240
GÓRKI 10	M	plyta falista			240	240
GÓRKI 12	M	plyta falista			380	380
GÓRKI 14	G	plyta falista			60	60
GÓRKI 16	G	plyta falista			1220	1220
GÓRKI 18	G	plyta falista			210	210
GÓRKI 20	M	plyta falista			200	200

PROGRAM USUWANIA AZBESTU DLA GMINY CZERNICE BOROWE NA LATA 2012-2032

GÓRKI 22	M, G	plyta falista			362	362
GÓRKI 26	G	plyta falista			480	480
RAZEM			0	0	4698	4698
GRÓJEC 3	M, G	plyta falista			435	435
GRÓJEC 5	G	plyta falista			180	180
GRÓJEC 9	M	plyta falista			100	100
GRÓJEC 13	M	plyta falista			180	180
GRÓJEC 14	G	plyta falista			780	780
GRÓJEC 18	G	plyta falista			630	630
GRÓJEC 19	G	plyta falista			600	600
GRÓJEC 20	M, G	plyta falista			2444	2444
GRÓJEC 22	M, G	plyta falista			800	800
GRÓJEC 23	G	plyta falista			150	150
GRÓJEC 25	G	plyta falista			100	100
GRÓJEC 27	M, G	plyta falista			270	270
GRÓJEC 28	G	plyta falista			330	330
GRÓJEC 29	G	plyta falista			200	200
RAZEM			0	0	7199	7199
JASTRZĘBIEC 5	G	plyta falista			200	200
JASTRZĘBIEC 7	G	plyta falista			150	150
JASTRZĘBIEC 8	G	plyta falista			460	460
JASTRZĘBIEC 9	G	plyta falista			480	480
JASTRZĘBIEC 10	G	plyta falista			180	180
JASTRZĘBIEC 12	G	plyta falista			72	72
JASTRZĘBIEC 15	G	plyta falista			1115	1115
JASTRZĘBIEC 17	M, G	plyta falista			300	300
JASTRZĘBIEC 19	M	plyta falista			54	54
JASTRZĘBIEC 21	M, G	plyta falista			718	718
JASTRZĘBIEC 23	M, G	plyta falista			200	200
JASTRZĘBIEC 25	G	plyta falista			668	668
JASTRZĘBIEC 26	M, G	plyta falista			245	245
JASTRZĘBIEC 27	G	plyta falista			108	108
JASTRZĘBIEC 28	M	plyta falista			126	126
JASTRZĘBIEC 31	G	plyta falista			220	220
JASTRZĘBIEC 32	M, G	plyta falista			458	458
JASTRZĘBIEC 34 i 36	M, G	plyta falista			485	485
JASTRZĘBIEC 38	M, G	plyta falista			450	450
JASTRZĘBIEC 40	G	plyta falista			204	204
RAZEM			0	0	6893	6893
KADZIELNIA 1	G	plyta falista			320	320
KADZIELNIA 2	I	plyta falista			76	76
KADZIELNIA 5	M, G	plyta falista			756	756

PROGRAM USUWANIA AZBESTU DLA GMINY CZERNICE BOROWE NA LATA 2012-2032

KADZIELNIA 6	M, G	plyta falista	460			460
KADZIELNIA 7	G	plyta falista			470	470
RAZEM			460		1622	2082
KOSMOWO 3	M	plyta falista			196	196
KOSMOWO 4	M, G	plyta falista			310	310
KOSMOWO 6	M	plyta falista			290	290
KOSMOWO 6	M, G	plyta falista			321	321
KOSMOWO 11	G	plyta falista			320	320
KOSMOWO 13	G	plyta falista			120	120
KOSMOWO 14	M, G	plyta falista			220	220
KOSMOWO 15	G	plyta falista			220	220
KOSMOWO 21	M, G	plyta falista			810	810
KOSMOWO 22	G	plyta falista			520	520
KOSMOWO 23	G	plyta falista			770	770
KOSMOWO 25	M, G	plyta falista			610	610
KOSMOWO 27	G	plyta falista			450	450
KOSMOWO 30	M	plyta falista			100	100
KOSMOWO 33	G	plyta falista			230	230
KOSMOWO 34	G	plyta falista			574	574
KOSMOWO 35	M, G	plyta falista			634	634
KOSMOWO 36	M	plyta falista			300	300
KOSMOWO 38	G	plyta falista			100	100
KOSMOWO 40	G	plyta falista			240	240
KOSMOWO 42	G	plyta falista			430	430
KOSMOWO 43	G	plyta falista			110	110
KOSMOWO 44	M	plyta falista			300	300
RAZEM			0	0	8175	8175
KOWNATY 3	G	plyta falista			740	740
KOWNATY 4	G	plyta falista			570	570
KOWNATY 8	G	plyta falista			140	140
KOWNATY 10	G	plyta falista			260	260
KOWNATY 12	G	plyta falista			290	290
KOWNATY 14	G	plyta falista			320	320
RAZEM			0	0	2320	2320
KUSKOWO 3	M	plyta falista			120	120
KUSKOWO 4	M	plyta falista			450	450
RAZEM			0	0	570	570
MIŁOSZEWIEC 4	G	plyta falista			340	340
MIŁOSZEWIEC 6	G	plyta falista			136	136
MIŁOSZEWIEC 7	M	plyta falista			180	180
MIŁOSZEWIEC 9	G	plyta falista			430	430
MIŁOSZEWIEC 10	G	plyta falista			500	500

PROGRAM USUWANIA AZBESTU DLA GMINY CZERNICE BOROWE NA LATA 2012-2032

MIŁOSZEWIEC 15	G	plyta falista			450	450
MIŁOSZEWIEC 19	G	plyta falista			1200	1200
RAZEM			0	0	3236	3236
NOWE CZERNICE 1	G	plyta falista			800	800
NOWE CZERNICE 4	G	plyta falista			100	100
NOWE CZERNICE 6	M, G	plyta falista			370	370
NOWE CZERNICE 7	G	plyta falista			400	400
NOWE CZERNICE 8	M	plyta falista			150	150
NOWE CZERNICE 9	G	plyta falista			700	700
NOWE CZERNICE 12	M, G	plyta falista			380	380
NOWE CZERNICE 13	G	plyta falista			900	900
NOWE CZERNICE 14	G	plyta falista			750	750
NOWE CZERNICE 15	G	plyta falista			520	520
NOWE CZERNICE 16	G	plyta falista			350	350
NOWE CZERNICE 18	G	plyta falista			200	200
NOWE CZERNICE 19a	G	plyta falista			290	290
NOWE CZERNICE 20	M, G	plyta falista			350	350
NOWE CZERNICE 21	M	plyta falista			300	300
NOWE CZERNICE 22	G	plyta falista			1000	1000
NOWE CZERNICE 23	G	plyta falista			440	440
NOWE CZERNICE 24	G	plyta falista			300	300
NOWE CZERNICE 25	G	plyta falista			100	100
NOWE CZERNICE 29	G	plyta falista			64	64
NOWE CZERNICE 30	G	plyta falista			300	300
NOWE CZERNICE 34	G	plyta falista			83	83
NOWE CZERNICE 43	M, G	plyta falista			400	400
NOWE CZERNICE 44	G	plyta falista			100	100
			0	0	0	9347
NOWE PAWŁOWO 1	G	plyta falista			812	812
NOWE PAWŁOWO 3	M	plyta falista			580	580
NOWE PAWŁOWO 7	G	plyta falista			146	146
NOWE PAWŁOWO 9	G	plyta falista			792	792
NOWE PAWŁOWO 11	G	plyta falista			520	520
NOWE PAWŁOWO 13	G	plyta falista			1040	1040
NOWE PAWŁOWO 21	G	plyta falista			350	350
RAZEM			0	0	4240	4240
OBREBIEC 2	G	plyta falista			360	360
OBREBIEC 5a	I	plyta falista			90	90
OBREBIEC 5b	M	plyta falista			90	90
OBREBIEC 6	G	plyta falista			360	360
OBREBIEC 7	M, G	plyta falista			450	450
OBREBIEC 8	G	plyta falista			420	420

PROGRAM USUWANIA AZBESTU DLA GMINY CZERNICE BOROWE NA LATA 2012-2032

OBREBIEC 10	G	plyta falista			120	120
OBREBIEC 11	M	plyta falista			56	56
OBREBIEC 12	G	plyta falista			450	450
OBREBIEC 13	M	plyta falista			336	336
OBREBIEC 16	M, G	plyta falista			400	400
OBREBIEC 17	M, G	plyta falista			456	456
OBREBIEC 18	G	plyta falista			84	84
OBREBIEC 19	G	plyta falista			130	130
OBREBIEC 23	G	plyta falista			150	150
OBREBIEC 24	G	plyta falista			470	470
OBREBIEC 25	M	plyta falista			100	100
OBREBIEC 27	M	plyta falista			60	60
OBREBIEC 29	M	plyta falista			160	160
OBREBIEC 31	M	plyta falista			134	134
OBREBIEC 33	M, G	plyta falista			960	960
OBREBIEC 36	G	plyta falista			160	160
OBREBIEC 38	M	plyta falista			110	110
OBREBIEC 40	G	plyta falista			200	200
OBREBIEC 42	M, G	plyta falista			124	124
OBREBIEC 44	M	plyta falista			150	150
OBREBIEC 46	M	plyta falista			170	170
OBREBIEC 53	G	plyta falista			75	75
OBREBIEC 54	G	plyta falista			170	170
OBREBIEC 54	G	plyta falista			100	100
OBREBIEC 55	G	plyta falista			450	450
OBREBIEC 56	M	plyta falista			350	350
OBREBIEC 58	M	plyta falista			236	236
OBREBIEC 60	G	plyta falista			360	360
OBREBIEC 64	G	plyta falista			270	270
OBREBIEC 66	G	plyta falista			200	200
OBREBIEC 68	G	plyta falista			600	600
OBREBIEC 76	G	plyta falista			120	120
OBREBIEC 78	I	plyta falista			120	120
OBREBIEC 78	M	plyta falista			340	340
OBREBIEC 82	G	plyta falista			150	150
OBREBIEC 84	M	plyta falista			960	960
RAZEM			0	0	11251	11251
OLSZEWIEC 3	G	plyta falista			255	255
OLSZEWIEC 5	G	plyta falista			100	100
OLSZEWIEC 7	G	plyta falista			640	640
OLSZEWIEC 8	G	plyta falista			500	500

PROGRAM USUWANIA AZBESTU DLA GMINY CZERNICE BOROWE NA LATA 2012-2032

OLSZEWIEC 11a	M	plyta falista			150	150
OLSZEWIEC 12	M	plyta falista			80	80
OLSZEWIEC 12	M	plyta falista			140	140
OLSZEWIEC 15	G	plyta falista			495	495
OLSZEWIEC 17	M	plyta falista			70	70
OLSZEWIEC 21	G	plyta falista			200	200
OLSZEWIEC 26	G	plyta falista			300	300
OLSZEWIEC 33	G	plyta falista			540	540
OLSZEWIEC 34	M, G	plyta falista			200	200
OLSZEWIEC 35	M	plyta falista			150	150
OLSZEWIEC 36	M	plyta falista			725	725
OLSZEWIEC 37	M, G	plyta falista			690	690
OLSZEWIEC 38	G	plyta falista			750	750
OLSZEWIEC 43	G	plyta falista			270	270
OLSZEWIEC 44	G	plyta falista			400	400
OLSZEWIEC 45	G	plyta falista			220	220
OLSZEWIEC 47	G	plyta falista			610	610
RAZEM			0	0	7485	7485
OSTAFIEJE 1	G	plyta falista			750	750
RAZEM			0	0	750	750
PAWŁOWO KOŚCIELNE 2	G	plyta falista			169	169
PAWŁOWO KOŚCIELNE 5	G	plyta falista			200	200
PAWŁOWO KOŚCIELNE 7	G	plyta falista			250	250
PAWŁOWO KOŚCIELNE 11	M, G	plyta falista			520	520
PAWŁOWO KOŚCIELNE 14	G	plyta falista			814	814
PAWŁOWO KOŚCIELNE 17	G	plyta falista			400	400
PAWŁOWO KOŚCIELNE 20	G	plyta falista			492	492
PAWŁOWO KOŚCIELNE 22	M	plyta falista			80	80
PAWŁOWO KOŚCIELNE 23	G	plyta falista			220	220
PAWŁOWO KOŚCIELNE 26	M, G	plyta falista			440	440
PAWŁOWO KOŚCIELNE 27	G	plyta falista			180	180
PAWŁOWO KOŚCIELNE 29	G	plyta falista			250	250
RAZEM			0	0	4015	4015
PAWŁOWO POREBA 4	G	plyta falista			884	884
PAWŁOWO POREBA 23	G	plyta falista			350	350
PAWŁOWO POREBA 25	G	plyta falista			580	580
PAWŁOWO POREBA 27	G	plyta falista			410	410
PAWŁOWO POREBA 29	G	plyta falista			446	446
PAWŁOWO POREBA 33	G	plyta falista			288	288
PAWŁOWO POREBA 47	G	plyta falista			660	660
RAZEM			0	0	3618	3618
PAWŁÓWKO 3	G	plyta falista			132	132

PROGRAM USUWANIA AZBESTU DLA GMINY CZERNICE BOROWE NA LATA 2012-2032

PAWŁÓWKO 5	G	plyta falista			240	240
PAWŁÓWKO 6	M	plyta falista			85	85
PAWŁÓWKO 7	G	plyta płaska			510	510
PAWŁÓWKO 10	G	plyta falista			160	160
PAWŁÓWKO 14	G	plyta falista			840	840
PAWŁÓWKO 16	M	plyta falista			176	176
PAWŁÓWKO 24	G	plyta falista			480	480
PAWŁÓWKO 26	M, G	plyta falista			502	502
PAWŁÓWKO 30	M	plyta falista			330	330
PAWŁÓWKO 34	G	plyta falista			400	400
PAWŁÓWKO 36	M	plyta falista	120			120
PAWŁÓWKO 38	M	plyta falista			420	420
PAWŁÓWKO 40	G	plyta falista			363	363
RAZEM			120	0	4638	4758
PIECHY 1	G	plyta falista			330	330
RAZEM			0	0	330	330
PIERZCHAŁY 2	G	plyta falista			872	872
PIERZCHAŁY 3	M, G	plyta falista			580	580
PIERZCHAŁY 4	G	plyta falista			200	200
PIERZCHAŁY 5	M, G	plyta falista			380	380
PIERZCHAŁY 6	G	plyta falista			160	160
PIERZCHAŁY 8	M, G	plyta falista			440	440
PIERZCHAŁY 9	G	plyta falista			980	980
PIERZCHAŁY 12	G	plyta falista			680	680
PIERZCHAŁY 13	M, G	plyta falista			952	952
PIERZCHAŁY 15	G	plyta falista			630	630
PIERZCHAŁY 19	G	plyta falista			700	700
PIERZCHAŁY 21	G	plyta falista			330	330
PIERZCHAŁY 25	G	plyta falista			605	605
RAZEM			0	0	7509	7509
ROSTKOWO 4	G	plyta falista			80	80
ROSTKOWO 6	G	plyta falista			655	655
ROSTKOWO 11	G	plyta falista			400	400
ROSTKOWO 14a	M	plyta falista			200	200
ROSTKOWO 15	G	plyta falista			400	400
ROSTKOWO 17	G	plyta falista			219	219
ROSTKOWO 19	G	plyta falista			250	250
ROSTKOWO 20	I	plyta falista			500	500
ROSTKOWO 23	M	plyta falista			108	108
ROSTKOWO 24	M, G	plyta falista			440	440
ROSTKOWO 25	M	plyta falista			108	108
ROSTKOWO 26	G	plyta falista			200	200

PROGRAM USUWANIA AZBESTU DLA GMINY CZERNICE BOROWE NA LATA 2012-2032

ROSTKOWO 27	M	plyta falista			180	180
ROSTKOWO 29	M	plyta falista			110	110
ROSTKOWO 30	G	plyta falista			352	352
ROSTKOWO 31	M	plyta falista			108	108
ROSTKOWO 32	G	plyta falista			150	150
ROSTKOWO 33	M	plyta falista			110	110
ROSTKOWO 34	G	plyta falista			340	340
ROSTKOWO 35	M	plyta falista			120	120
ROSTKOWO 37	M	plyta falista			80	80
ROSTKOWO 39	G	plyta falista			400	400
ROSTKOWO 45	G	plyta falista			290	290
ROSTKOWO 47	M, G	plyta falista			600	600
ROSTKOWO 52	M	plyta falista			152	152
ROSTKOWO 56	M	plyta falista			120	120
ROSTKOWO 57	M	plyta falista			140	140
ROSTKOWO 60	G	plyta falista			260	260
ROSTKOWO 62	M	plyta falista			80	80
ROSTKOWO 63	G	plyta falista			111	111
ROSTKOWO 65	M	plyta falista			220	220
ROSTKOWO 66	G	plyta falista			655	655
ROSTKOWO 73	G	plyta falista			160	160
ROSTKOWO 76	G	plyta falista			450	450
ROSTKOWO 79	G	plyta falista			230	230
ROSTKOWO 81	G	plyta falista			170	170
ROSTKOWO 82a	G	plyta falista			45	45
ROSTKOWO 83	G	plyta falista			690	690
ROSTKOWO 84	G	plyta falista			440	440
ROSTKOWO 85	M, G	plyta falista			630	630
ROSTKOWO 87	G	plyta falista			830	830
ROSTKOWO 90	M	plyta falista			100	100
ROSTKOWO 91	G	plyta falista			965	965
ROSTKOWO 92	M, G	plyta falista			580	580
ROSTKOWO 93	M, G	plyta falista			508	508
ROSTKOWO 94	M	plyta falista			200	200
RAZEM			0	0	14136	14136
SKIERKI 2	G	plyta falista			230	230
SKIERKI 5	G	plyta falista			180	180
SKIERKI 7	G	plyta falista			1000	1000
SKIERKI 10a	G	plyta falista			190	190
SKIERKI 20	G	plyta falista			270	270
RAZEM			0	0	1870	1870
SMOLEŃ-POLUBY 2	M, G	plyta falista			430	430

PROGRAM USUWANIA AZBESTU DLA GMINY CZERNICE BOROWE NA LATA 2012-2032

SMOLEŃ-POLUBY 4	G	plyta falista			480	480
SMOLEŃ-POLUBY 5	G	plyta falista			480	480
SMOLEŃ-POLUBY 6	G	plyta falista			964	964
SMOLEŃ-POLUBY 8	G	plyta falista			800	800
SMOLEŃ-POLUBY 10	M, G	plyta falista			366	366
RAZEM			0	0	3520	3520
SZCZEPANKI 3	M, G	plyta falista			320	320
SZCZEPANKI 5	G	plyta falista			220	220
SZCZEPANKI 6	M, G	plyta falista			1000	1000
SZCZEPANKI 11	G	plyta falista			130	130
SZCZEPANKI 13	G	plyta falista			900	900
SZCZEPANKI 15	G	plyta falista			400	400
SZCZEPANKI 16	M, G	plyta falista			700	700
RAZEM			0	0	3670	3670
TOKI 1	G	plyta falista			200	200
RAZEM			0	0	200	200
TUROWO 1	G	plyta falista			500	500
TUROWO 2	M	plyta falista			192	192
TUROWO 4	I	plyta falista			40	40
TUROWO 5	I	plyta falista			72	72
TUROWO 7	M	plyta falista			176	176
TUROWO 8	M, G	plyta falista			370	370
TUROWO 10	I	plyta falista			20	20
TUROWO 13	G	plyta falista			60	60
TUROWO 15	G	plyta falista			1000	1000
TUROWO 17	G	plyta falista			1650	1650
TUROWO 19	M, G	plyta falista			2600	2600
TUROWO 23	M, G	plyta falista			540	540
RAZEM			0	0	7220	7220
WĘGRA 4	G	plyta falista			250	250
WĘGRA 11	G	plyta falista			690	690
WĘGRA 16	G	plyta falista			580	580
WĘGRA 18	G	plyta falista			905	905
WĘGRA 19	G	plyta falista			500	500
WĘGRA 20	G	plyta falista			182	182
WĘGRA 22	G	plyta falista			740	740
WĘGRA 24	G	plyta falista			500	500
WĘGRA 25	G	plyta falista			800	800
WĘGRA 34	M, G	plyta falista			830	830
WĘGRA 35	M, G	plyta falista			460	460
WĘGRA 39	M, G	plyta falista			690	690
WĘGRA 41	G	plyta falista			96	96

PROGRAM USUWANIA AZBESTU DLA GMINY CZERNICE BOROWE NA LATA 2012-2032

WĘGRA 42	G	plyta falista			580	580
WĘGRA 43	G	plyta falista			1375	1375
WĘGRA 47	G	plyta falista			550	550
WĘGRA 48	G	plyta falista			1400	1400
WĘGRA 49	I	plyta falista			750	750
WĘGRA 50	G	plyta falista			150	150
WĘGRA 51	G	plyta falista			400	400
WĘGRA 53	G	plyta falista			380	380
WĘGRA 57	G	plyta falista			500	500
WĘGRA 59	G	plyta falista			400	400
WĘGRA 62	G	plyta falista			280	280
RAZEM			0	0	13988	13988
WYDERKA 1	G	plyta falista			100	100
WYDERKA 2	G	plyta falista			400	400
RAZEM			0	0	500	500
ZBEROŹ 3	G	plyta falista			360	360
ZBEROŹ 5	M, G	plyta falista			419	419
ZBEROŹ 6	G	plyta falista			180	180
ZBEROŹ 7	G	plyta falista			442	442
ZBEROŹ 8	G	plyta falista			420	420
ZBEROŹ 9	G	plyta falista			300	300
ZBEROŹ 10	M, G	plyta falista			390	390
ZBEROŹ 11	G	plyta falista			309	309
ZBEROŹ 13	G	plyta falista			600	600
ZBEROŹ 15	G	plyta falista			1460	1460
ZBEROŹ 17	G	plyta falista			520	520
ZBEROŹ 23	M, G	plyta falista			1350	1350
ZBEROŹ 25	G	plyta falista			180	180
RAZEM			0	0	6930	6930
ZEMBRZUS WIELKI 9	G	plyta falista			347	347
ZEMBRZUS WIELKI 11	G	plyta falista			500	500
ZEMBRZUS WIELKI 13	G	plyta falista			107	107
ZEMBRZUS WIELKI 15	G	plyta falista			229	229
ZEMBRZUS WIELKI 16	G	plyta falista			700	700
ZEMBRZUS WIELKI 20	G	plyta falista			400	400
ZEMBRZUS WIELKI 23	G	plyta falista			154	154
RAZEM			0	0	2437	2437
ŻEBRY KORDY 7	G	plyta falista			650	650
ŻEBRY KORDY 10	G	plyta falista			135	135
ŻEBRY KORDY 12	G	plyta falista			240	240
ŻEBRY KORDY 14	M	plyta falista			240	240

RAZEM			0	0	1265	1265
ŻEBRY MARCISZE 1	G	plyta falista			1360	1360
ŻEBRY MARCISZE 2	G	plyta falista			770	770
ŻEBRY MARCISZE 3	M	plyta falista			160	160
RAZEM			0	0	2290	2290
RAZEM ILOŚĆ AZBESTU W GMINIE CZERNICE BOROWE			1400	0	175946,5	177346,5

Źródło: Ankiety sporządzone na podstawie przeprowadzonej inwentaryzacji

Różne źródła podają masę 1m² wyrobów zawierających azbest od 10 do 17 kg. Masa ta uzależniona jest od rodzaju wyrobu, jego gęstości itp. Według wskaźników zamieszczonych na stronie www.bazaazbestowa.pl 1m² płyty azbestowej płaskiej bądź falistej waży 11 kg. Na tej podstawie wyliczono masę wyrobów zawierających azbest zlokalizowanych na terenie Gminy Czernice Borowe, gdzie wszystkie zinwentaryzowane wyroby to właśnie płyta azbestowa falista i płaska. Według informacji Urzędu Gminy brak na terenie Gminy dróg utwardzanych odpadami zawierającymi azbest. Azbest występuje natomiast w wodociągu podziemnym – 3 515 mb w pasie drogi Gminy w miejscowości Rostkowo. Zgodnie z wskaźnikami zamieszczonymi na stronie www.bazaazbestowa.pl 1m rur azbestowo-cementowych waży 40 kg. Na tej podstawie wyliczono masę azbestu zlokalizowanym w wodociągu podziemnym na 140,6 Mg. Zgodnie z obowiązującymi przepisami rury azbestowo-cementowe mogą być pozostawione w ziemi w przypadku, gdy ich usytuowanie nie naraża na kontakt z azbestem przy czynnościach obsługowych użytkowanych instalacji infrastrukturalnych, w szczególności gdy rury azbestowo-cementowe są położone poniżej użytkowanych instalacji. Pozostawienie w ziemi, w przypadku spełnienia ww. warunków, rur azbestowo-cementowych wymaga oczyszczenia z wyrobów zawierających azbest miejsc usytuowania studzienek rewizyjnych i innych elementów infrastruktury, gdzie jest możliwy kontakt człowieka z wyrobami zawierającymi azbest. Ponadto miejsca te należy oznakować zgodnie z wzorem określonym w rozporządzeniu (wzór oznakowania stanowi załącznik do programu). Oznakowanie rur azbestowo-cementowych umieszcza się na stałych elementach nadpoziomowych instalacji.

Zgodnie z przeprowadzoną inwentaryzacją wyrobów zawierających azbest na terenie Gminy Czernice Borowe zlokalizowanych jest:

- 1 400 m² (15,400 Mg) wyrobów o I stopniu pilności,
- brak wyrobów o II stopniu pilności,
- 175 946,5 m² (1 935,412 Mg) - wyrobów o III stopniu pilności.

Stopień pilności I - występuje konieczność podjęcia działań, polegających na wymianie lub naprawie ocenianego wyrobu najszybciej, jak to jest możliwe,

Stopień pilności II - konieczność powtórzenia oceny w ciągu 1 roku,

Stopień pilności III - konieczność powtórzenia oceny technicznej w ciągu 5 lat.

Suma wszystkich wyrobów zawierających azbest na terenie Gminy Czernice Borowe:

177 346,5 m² (1 950,812 Mg)

Tylko na terenie czterech miejscowości zlokalizowane są wyroby, które po przeprowadzeniu oceny zakwalifikowano do I stopnia pilności, czyli wymagają niezwłocznego usunięcia lub naprawy. Największa ilość wyrobów zlokalizowanych na terenie Gminy kwalifikuje się do ponownej oceny za 5 lat. W związku z czym, Gmina ma odpowiednią ilość czasu, aby pozyskać fundusze i zaplanować działania zmierzające do systematycznego usuwania wyrobów zawierających azbest. Niezależnie od stopnia pilności wszystkie wyroby zlokalizowane na terenie Gminy muszą zostać usunięte do 2032 r.

Pełna inwentaryzacja (z wyszczególnieniem działek) stanowi załącznik do niniejszego programu.

7. Harmonogram działań w zakresie usuwania azbestu

Tabela 3. Harmonogram działań w zakresie usuwania azbestu

Zadanie	Sposób wykonania	Czas wykonania
Gromadzenie informacji o ilościach, rodzaju i miejscach występowania wyrobów zawierających azbest oraz przekazywanie jej do Marszałka Województwa	Przeprowadzona inwentaryzacja pozwala na oszacowanie ilości wyrobów zawierających azbest na terenie gminy. Gromadzenie informacji o występowaniu wyrobów zawierających azbest z wykorzystaniem narzędzia informatycznego www.bazaazbestowa.pl ;	Inwentaryzacja na terenie Gminy Czernice Borowe została przeprowadzona. Gromadzenie zebranych danych w bazie azbestowej i przekazywanie ich marszałkowi województwa to zadanie ciągłe, aż do zebrania pełnych danych na temat występowania wyrobów zawierających azbest.
Edukacja społeczeństwa gminy	- Ulotki informacyjne. - Spotkania w władzami gminy. - Zamieszczanie informacji na stronie internetowej oraz w siedzibie urzędu gminy. - Inspirowanie właściwej postawy obywateli w zakresie obowiązków związanych z usuwaniem azbestu.	Zadanie ciągłe, aż do usunięcia wyrobów zawierających azbest 2012-2032
Systematyczne usuwanie	- Zadanie władz gminy oraz	Zadanie ciągłe, aż do

wyrobów zawierających azbest	<p>mieszkańców w celu usunięcia wyrobów zawierających azbest z terenu gminy.</p> <p>- Terminy usuwania winny być ustalone wg stopnia pilności określonego na podstawie okresowej oceny wyrobów.</p> <p>- Usuwanie azbestu z wykorzystaniem pozyskanych na ten cel środków krajowych lub unijnych z uwzględnieniem zasad zawartych w Programie usuwania azbestu.</p>	usunięcia wyrobów zawierających azbest 2012-2032
Monitorowanie wykonania założeń Programu usuwania azbestu	<p>- Nadzór nad usuwaniem wyrobów zawierających azbest oraz prawidłowością realizacji zadań i sposobami postępowania z odpadami zawierającymi azbest.</p> <p>- Współpraca z organami kontrolnymi.</p>	Zadanie ciągłe, aż do usunięcia wyrobów zawierających azbest 2012-2032

8. Szacowany koszt usunięcia wyrobów azbestowych z terenu Gminy

W celu ustalenia szacunkowych kosztów usunięcia wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Czernice Borowe, wzięto pod uwagę ceny proponowane przez firmy zlokalizowane na terenie województwa mazowieckiego zweryfikowane w bazie azbestowej. Wybranie firmy położonej najbliżej miejsca gdzie zlokalizowany jest azbest przeznaczony do usunięcia pozwoli zaoszczędzić na kosztach transportu.

Orientacyjne ceny proponowane przez firmy z terenu województwa mazowieckiego wahały się:

od 18 zł do 22 zł za 1m² wyrobów zawierających azbest

Powyższa cena obejmuje:

- demontaż wyrobów zawierających azbest,
- pakowanie i transport wyrobów zawierających azbest,
- przekazanie do unieszkodliwiania wyrobów zawierających azbest.

Wszystkie firmy zarejestrowane w bazie azbestowej posiadają wszystkie niezbędne decyzje administracyjne w zakresie prowadzonej działalności. Prace z azbestem wykonywane są z zachowaniem wymagań bhp i ochrony środowiska. Podmioty te wystawią niezbędne

dokumenty potwierdzające demontaż azbestu zgodnie z obowiązującymi przepisami oraz właściwe zagospodarowanie powstałych w wyniku demontażu odpadów.

Koszt usunięcia zależy przede wszystkim od:

- rodzaju wyrobu zawierającego azbest,
- lokalizacji wyrobu zawierającego azbest,
- całkowitej powierzchni wyrobu zawierającego azbest.

Biorąc pod uwagę ilość wyrobów zawierających azbest znajdujących się na terenie Gminy Czernice Borowe można oszacować średni koszt usunięcia tych wyrobów:

- **Od 3 192 237 zł do 3 901 623 zł w zależności od wybranej firmy i proponowanej ceny.**

Można więc oszacować średni koszt usunięcia wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Czernice Borowe na około 3,5 mln zł.

9. Finansowanie

Zgodnie z zapisami „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terytorium Polski” oraz „Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032” koszty usuwania wyrobów zawierających azbest i unieszkodliwiania odpadów spoczywa na właścicielach nieruchomości, na których jest on zlokalizowany.

ŚRODKI GMINNE

Zgodnie z ustawą z dnia 29 października 2010r. dnia o zmianie ustawy - Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2010r. Nr 229, poz. 1498) samorzady mają możliwości prawne, aby przeznaczać pieniądze dla mieszkańców w formie dotacji na inwestycje ekologiczne. Od 21 grudnia 2010 r. (tj. od dnia wejścia w życie ww. ustawy) gminy i powiaty mogą podejmować uchwały określające zasady udzielania dotacji celowej, a w szczególności kryteria wyboru inwestycji do finansowania lub dofinansowania oraz trybu postępowania w sprawie udzielania dotacji i sposobu jej rozliczania. Ustawa ustaliła obowiązującą formę umowy dla udzielenia dotacji. Jej stronami są: jednostka samorządu terytorialnego oraz podmiot, któremu dotacja ma być udzielona. Jeśli dotacja stanowi pomoc publiczną lub pomoc de minimis jej udzielenie następuje z uwzględnieniem warunków dopuszczalności tej pomocy określonych w przepisach prawa Unii Europejskiej.

WOJEWÓDZKIE FUNDUSZE OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ

WFOŚiGW w Warszawie w ramach programu Ochrona Ziemi i Powietrza udziela dofinansowania na realizację działań z zakresu usuwania i unieszkodliwiania azbestu na terenie województwa mazowieckiego. Warunkiem do uzyskania dofinansowania przez jednostki samorządu terytorialnego jest przedłożenie „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest”. Wnioski o dofinansowanie rozpatrywane są według kolejności zgłoszeń do czasu wyczerpania środków przeznaczonych na ten cel w danym roku.

Pomoc finansowa udzielana jest w formie dotacji w wysokości do 100% kosztów kwalifikowanych. Do kosztów kwalifikowanych zalicza się:

- koszt demontażu wyrobów azbestowych,
- koszt transportu odpadów zawierających azbest z miejsca demontażu do miejsca unieszkodliwienia,
- koszt unieszkodliwienia odpadów zawierających azbest,
- koszt zbiórki odpadów zawierających azbest.

Środki pochodzące z WFOŚiGW nie mogą być przeznaczone na wykonywanie nowych pokryć dachowych. Dofinansowaniem mogą być objęte obiekty, dla których właściciel, zarządca lub użytkownik sporządził i złożył marszałkowi lub odpowiednio wójtowi, burmistrzowi lub prezydentowi miasta „Informację o wyrobach zawierających azbest i miejscu ich wykorzystania” - zgodnie z rozporządzeniem Ministra Gospodarki z dnia 13 grudnia 2010 r. w *sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania i przemieszczania azbestu oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest* (Dz. U. z 2011r. Nr 8, poz. 31).

Beneficjentami mogą być osoby prawne, osoby fizyczne oraz jednostki organizacyjne administracji publicznej nie posiadające osobowości prawnej, a także związki celowe tych osób. Osoby prawne oraz osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą składają wnioski indywidualnie, natomiast osoby fizyczne nie prowadzące działalności gospodarczej składają wnioski za pośrednictwem gmin. Gmina może złożyć jeden wniosek obejmujący jednocześnie obiekty stanowiące własność osób fizycznych jak i obiekty będące własnością gmin.

Aby ubiegać się o dofinansowanie wnioskodawca musi uzyskać decyzje administracyjne związane z zakresem wykonywanych prac od właściwych organów administracji architektoniczno-budowlanej. Prace związane z usuwaniem i unieszkodliwianiem azbestu

muszą być wykonane przez firmy posiadające stosowne zezwolenia na wytwarzanie, transport i unieszkodliwianie odpadów zawierających azbest.

BUDŻET PAŃSTWA

Źródłami finansowania usuwania azbestu są środki budżetu państwa pozostające w dyspozycji Ministra Gospodarki, środki własne właścicieli obiektów budowlanych, środki własne inwestorów prywatnych, środki funduszy ochrony środowiska, środki pomocowe Unii Europejskiej, środki własne jednostek samorządowych oraz kredyty. W ramach środków budżetu państwa pozostających w dyspozycji Ministra Gospodarki planowane jest finansowanie zadań wspierających realizację Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu w latach 2009-2032.

ŚRODKI Z UNII EUROPEJSKIEJ

Dofinansowanie zadań związanych z usuwaniem azbestu możliwe jest w ramach realizacji dużych projektów mieszczących się w założeniach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007-2013 - „Infrastruktura i środowisko”.

Środki będące w dyspozycji RPO pochodzą z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Wojewódzkie władze samorządowe będą więc zarządzać znacznymi środkami, którymi mogą wspierać działania zarówno samorządów jak i małych i średnich przedsiębiorstw, zgodnie z opracowanymi przez siebie programami rozwoju.

W ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich:

- „Odnowa i rozwój wsi” przewiduje się realizację projektów związanych m.in. z modernizacją obiektów użyteczności publicznej, które mogą być powiązane z usuwaniem azbestu,
- Modernizacja gospodarstw rolnych - powiązanie z usuwaniem wyrobów zawierających azbest,
- Podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej (gospodarki odpadami).

Poziom dofinansowania ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego wynosi do 85% kosztów kwalifikowanych.

BANK OCHRONY ŚRODOWISKA

Bank Ochrony Środowiska S.A. jest uniwersalnym bankiem komercyjnym specjalizującym się w finansowaniu przedsięwzięć proekologicznych. Współpracuje z polskimi i zagranicznymi instytucjami finansowymi, w tym funduszami i fundacjami działającymi na rzecz ochrony środowiska. Dzięki temu oferuje szeroką gamę kredytów.

Bank Ochrony Środowiska udziela kredytów we współpracy z WFOŚiGW na realizację zadania – Usuwanie i unieszkodliwianie substancji niebezpiecznych w tym zgromadzonych w mogiłnikach oraz wyrobów zawierających azbest. Kredyty przeznaczone są dla osób fizycznych (w tym prowadzących działalność gospodarczą), osób prowadzących gospodarstwa rolne, przedsiębiorców i jednostek samorządu terytorialnego. Kredyt udzielany jest do 80% kosztów zadania, na okres 10 lat z możliwością karencji w spłacie do 12 miesięcy. Oprocentowanie wynosi WIBOR 3M pomniejszony o 1,5 punktu procentowego. BOŚ udziela dotacji na częściową dopłatę do bieżących odsetek od kredytu otrzymanego przez kredytobiorcę w banku i na częściową spłatę kapitału kredytu bankowego – wyłącznie dla osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej i dla jednostek samorządu terytorialnego do 30 % kwoty kredytu.

10. Baza azbestowa

Baza azbestowa jest to narzędzie do gromadzenia i przetwarzania informacji uzyskanych z inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest. Baza jest prowadzona przez Ministerstwo Gospodarki i stanowi jedno z narzędzi monitorowania realizacji zadań wynikających z Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032. Baza jest dostępna na stronie internetowej pod adresem <http://www.bazaazbestowa.pl/>. Baza wyrobów i odpadów zawierających azbest jest narzędziem do gromadzenia i przetwarzania informacji uzyskanych z inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest. Dane inwentaryzacyjne wprowadzają urzędy gminne i urzędy marszałkowskie po zalogowaniu. Korzystanie z niej jest bezpłatne.

Ogólnodostępne są zbiory zawierające informacje o:

- firmach uprawnionych do wykonywania prac w kontakcie z azbestem - zbiór „Firmy”
- składowiskach odpadów zawierających azbest - zbiór „Składowiska”
- obowiązujących aktach prawnych dotyczących problematyki azbestu - zbiór „Akty prawne”
- sposobie przedkładania informacji o posiadanych wyrobach zawierających azbest przez ich właścicieli - zbiór „Słownik”
- definicjach stosowanych pojęć - zbiór „Słownik”
- stosowanych przelicznikach ilościowych - zbiór „Słownik”

W zakładce „Pliki do pobrania” umieszczono dokumenty, publikacje książkowe – poradniki, filmy przybliżające problematykę związaną z usuwaniem wyrobów azbestowych od strony praktycznej i finansowej.

Tabela 4. Podmioty z terenu województwa mazowieckiego zajmujące się tematyką azbestu w różnym zakresie

Lp.	Nazwa podmiotu	Praca z azbestem	Transport odpadów zaw. azbest	Identyfikacja azbestu w wyrobach	Oznaczenie zawartości azbestu	Szkolenia i inne
1	PPUH Radkom: Sp. z o. o., Radom	X	X	-	-	-
2	Usługi Remontowo Budowlane ROBBUD-TRANS Robert Kępka, Krzywda	X	X	-	-	-
3	Przedsiębiorstwo Wywozu Nieczystości Stałych Almax Sp. z o.o., Radom	X	X	-	-	X
4	PPW AWAT sp z o o., Warszawa	X	X	X	X	-
5	Az Best Sp. z o.o., Warszawa	X	-	-	-	-
6	BYŚ Wojciech Byśkiniewicz, Warszawa	X	X	-	-	-
7	CleanMed s.c. T. Kupiec, T. Duszyński, Siedlce	X	X	X	-	X
8	Eko Bilans Gospodarka Odpadami Tomasz Drzazga, Warszawa	X	X	-	-	-
9	EKO ZYSK 1 Sp. z o.o., Nowy Modlin	X	X	-	-	X
10	ZUPIH - Jan St. Górliński, Maków Mazowiecki	X	-	-	-	-
11	KRUSZER - ROZBIÓRKI,	X	X	-	-	-

	WYBURZENIA Agnieszka Majda, Warszawa					
12	Przedsiębiorst wo Budownictwa Lądowego MJ Sp. z o.o., Grodzisk Mazowiecki	X	X	X	X	X
13	PHU Piotr Piotr Jaczyński, Leszno	X	X	X	X	-
14	FHU PROJEKT- BUD Edyta Psut, Warszawa	X	X	-	-	-
15	REMONDIS Sp. z o.o., Warszawa	X	X	-	-	-
16	Firma Wielobranżow a WOLT CENTER Lewandowski Grzegorz, Nowa Biała	X	-	X	-	X
17	SYSTEM A-Z Stanisław Pruszyński, Warszawa	X	X	-	-	-
18	P.U.H. LUXDACH, Siedlce	X	-	-	-	-
19	Uczelniane Laboratorium Badań Środowiskowy ch Politechniki Warszawskiej, Wawrzyszew	X	-	-	X	-
20	UTIL Sp. z o.o., Grodzisk Mazowiecki	X	X	-	-	
21	ALGADER HOFMAN Sp. z o. o., Warszawa	X	X	X	X	X
22	Kolex Gizowska &	X	X	-	-	-

	Szmyt Sp. J., Warszawa					
23	EKOIMPEX, Warszawa	X	X	-	X	-
24	SITA POLSKA Sp. z o.o., Warszawa	X	X	-	-	-
25	MULTIPOLL Sp. z o.o., Warszawa	X	X	X	X	X
26	RAMID, Warszawa	X	X	X	X	X
27	Firma Handlowo- Usługowa SYSTEM- DACH Sp. J. B. Szulborska, M. Szulborski, Brody	X	X	-	-	-
28	Przedsiębiorst wo Robót Termoizolacyj nych i Antykorozyjny ch TERMOEXPO RT, Warszawa	X	X	X	X	X
29	RPS Zdrowie, Bezpieczeństw o i Środowisko, Warszawa	X	-	X	X	X
30	Veolia Usługi dla Środowiska S.A. Oddział Ostrołęka, Ostrołęka	X	-	-	-	-
31	Grupa Obsługi Przemysłu BETA Sp. z o.o., Ostrołęka	X	-	X	-	X
32	FHU NATEX Zlrena Jasińska, Pułtusk	X	X	-	-	-
33	Zakład Usług Produkcji i Handlu ZUPIH Jan Górlński,	X	X	-	-	-

	Maków Mazowiecki					
34	WESSLING consult Sp. z o.o., Warszawa	X	-	X	X	X
35	Instytut Techniki Budowlanej, Zespół Laboratoriów Badawczych, Warszawa	-	-	X	X	-
36	SEGI-AT Sp. z o.o., Warszawa	X	-	-	X	-
37	Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Warszawie, Warszawa	-	-	-	X	-
38	B.HYDROMA X sp z o.o., Warszawa	X	X	-	-	X
39	WGS84 Polska Sp. z o.o., Warszawa	-	-	-	-	X
40	Ramid Sp. jawna, Raszyn	X	X	X	X	x
41	DACHY-KACZMAREK ARKADIUSZ KACZMAREK, Legionowo	X	-	-	-	-
42	J.W.W. TRILAND Sp. z o.o., Sułkowice	-	-	-	-	X
43	ANKOR P.H.U., Nowy Dwór Mazowiecki	X	X	-	-	-
44	Azkel Firma Remontowo – Budowlana, Sokołów Podlaski	X	X	-	X	-
45	RAFTER Radosław	X	X	-	-	-

	Kaczmarczyk, Kaszewiec					
46	ECO-TEC Gospodarka Odpadami, Warszawa	X	X	-	X	X
47	Mazowieckie Przedsiębiorst wo Ekologiczne Danuta Hofman, Warszawa	X	X	X	X	X
48	PHU"HAZ" ZBIGNIEW HAŁABIŚ, Warszawa	-	-	-	-	X
49	Budownictwo Ogólne i Remonty Budowlane, Stary Lubotyń	X	X	-	-	-
50	Nasza Era Sp. z o.o., Żyrardów	-	-	-	X	X
51	Safety Industries Group Polska, Milanówek	-	-	-	-	X
52	ZAKŁAD USŁUG BUDOWLANY CH GRZEGORZ CZARNOCKI, Żabokliki	X	X	-	-	X
53	ARBUD KRZYSZTOF KLUJ, Granica	X	X	-	-	-

Zgodnie z danymi dostępnymi na stronie bazy azbestowej obecnie na terenie kraju zlokalizowanych jest 31 składowisk odpadów azbestowych w tym 2 są to składowiska zakładowe, pozostałe są ogólnodostępne. W planach jest 9 kolejnych składowisk odpadów azbestowych. Na terenie województwa mazowieckiego istnieje jedno składowisko odpadów azbestowych. Składowisko zlokalizowane jest w miejscowości Rachocin koło Sierpca w odległości ok. 100 km od Gminy Czernice Borowe.

11. Podsumowanie

Od 1997 r. w na terenie Polski obowiązuje zakaz produkcji, handlu oraz stosowania wyrobów zawierających azbest. Zakaz taki wprowadzono ustawą z 19 czerwca 1997r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. z 2004r. Nr 3, poz.20 z późn. zm.). Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Gospodarki z dnia z dnia 13 grudnia 2010 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest wyroby zawierające azbest wykorzystuje się w sposób niestwarzający zagrożenia dla środowiska i zdrowia ludzi w terminie do dnia 31 grudnia 2032 r.

Ze względu na zagrożenie, jakie niesie ze sobą obecność włókien azbestowych w środowisku opracowany został krajowy „Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski” . Program powstał w wyniku przyjęcia Rezolucji Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 19 czerwca 1997 r. w sprawie wycofywania azbestu z gospodarki, a także realizacji ustawy z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest oraz „Narodowego Programu Przygotowania do Członkostwa w Unii Europejskiej”, przyjętego przez Radę Ministrów w dniu 26 kwietnia 2000 r.

Usunięcie azbestu terenu Polski do 2032r. jest to jedno z głównych zadań w zakresie gospodarki odpadami władz na każdym szczeblu: krajowym, wojewódzkim, powiatowym i gminnym.

Azbest jest praktycznie niezniszczalny, zaś groźny dla zdrowia jest wtedy, gdy jego elementarne włókna znajdują się we wdychanym powietrzu. Azbest zabezpieczony w sposób uniemożliwiający uwalnianie się włókien do powietrza nie stanowi żadnego zagrożenia dla zdrowia. Warunkiem podjęcia działań specjalistycznych w celu zmniejszenia wpływu azbestu na środowisko jest jego identyfikacja i lokalizacja w obiekcie oraz ocena stanu technicznego wyrobu i ryzyka emisji pyłu. Przed przystąpieniem do prac remontowych, renowacji lub demontażu, o ile inwestor i wykonawca nie mają całkowitej pewności, czy we wspomnianych częściach budynku nie został zastosowany azbest, należy przeprowadzić laboratoryjne badania identyfikacyjne wyrobu, żeby stwierdzić, czy występuje azbest i jaki jest jego rodzaj.

Decyzję o usunięciu azbestu podejmuje właściciel lub zarządca obiektu. Właściciel (zarządca), który podjął decyzję o podjęciu prac naprawczych powinien je zgłosić właściwemu organowi administracji architektoniczno-budowlanej. Odpady azbestu po wytworzeniu muszą zostać przetransportowane do miejsc unieszkodliwiania. Odpady zawierające azbest powinny być składowane na składowiskach odpadów niebezpiecznych lub na wydzielonych częściach składowisk odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne

albo na podziemnych składowiskach odpadów niebezpiecznych. Podmioty podejmujące się prac związanych z azbestem od usuwania poprzez transport, aż po unieszkodliwianie odpadów muszą mieć stosowne zezwolenia właściwych organów. Natomiast wszystkie prace z tym związane winny być prowadzone z zachowaniem przepisów bhp i ochrony środowiska. W celu sukcesywnego eliminowania wyrobów azbestowych z terenu gminy niezbędne jest opracowanie programu usuwania azbestu. Pierwszym etapem jest przeprowadzenie inwentaryzacji wyrobów azbestowych zlokalizowanych na terenie gminy.

W okresie od lipca do sierpnia 2012 r. na terenie Gminy Czernice Borowe przeprowadzono inwentaryzację wyrobów zawierających azbest poprzez sporządzenie spisu z natury oraz oceny stanu tych wyrobów w celu określenia stopnia pilności.

Biorąc pod uwagę ilość wyrobów zawierających azbest znajdujących się na terenie Gminy Czernice Borowe można oszacować średni koszt usunięcia tych wyrobów na około 3,5 mln zł. Dane z inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest należy wprowadzić do bazy azbestowej. Baza azbestowa jest to narzędzie do gromadzenia i przetwarzania informacji uzyskanych z inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest. Baza jest prowadzona przez Ministerstwo Gospodarki i stanowi jedno z narzędzi monitorowania realizacji zadań wynikających z Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032. Baza jest dostępna na stronie internetowej pod adresem <http://www.bazaazbestowa.pl/>.

Rzetelna inwentaryzacja i opracowanie niniejszego dokumentu pozwoliło na określenie skali zjawiska występowania azbestu na terenie Gminy Czernice Borowe. Dzięki temu możliwe będzie zaplanowanie i realizacja przedsięwzięć zmierzających do systematycznego usuwania wyrobów azbestowych zlokalizowanych na terenie Gminy. Postępowanie zgodnie z założeniami Programu usuwania azbestu oraz bieżące monitorowanie realizacji jego założeń pozwoli w bezpieczny sposób i w wymaganym terminie usunąć z terenu gminy wyroby zawierające azbest.

12. Spis tabel

TABELA 1. STRUKTURA ZAGOSPODAROWANIA GRUNTÓW GMINY CZERNICE BOROWE	47
TABELA 2. INWENTARYZACJA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST DLA GMINY CZERNICE BOROWE Z OKREŚLENIEM STOPNIA PILNOŚCI.....	49
TABELA 3. HARMONOGRAM DZIAŁAŃ W ZAKRESIE USUWANIA AZBESTU	62
TABELA 4. PODMIOTY Z TERENU WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO ZAJMUJĄCE SIĘ TEMATYKĄ AZBESTU W RÓŻNYM ZAKRESIE	68

13. Spis rysunków

RYSUNEK 1. DACH POKRYTY AZBESTOWĄ PŁYTĄ FALISTĄ.....	34
RYSUNEK 2. GMINA CZERNICE BOROWE NA TLE WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO I POWIATU PRZASNYSKIEGO.....	44
RYSUNEK 3. LICZBA GOSPODARSTW ROLNYCH WEDŁUG ICH POWIERZCHNI NA TERENIE GMINY CZERNICE BOROWE.....	46

14. Załączniki

ZAŁĄCZNIK NR 1. WZÓR OZNAKOWANIA INSTALACJI LUB URZĄDZEŃ ZAWIERAJĄCYCH AZBEST ORAZ RUR AZBESTOWO-CEMENTOWYCH.	
ZAŁĄCZNIK NR 2. WZÓR OZNAKOWANIA DRÓG UTWARDZONYCH ODPADAMI ZAWIERAJĄCYMI AZBEST PRZED WEJŚCIEM.	
ZAŁĄCZNIK NR 3. WZÓR INFORMACJI O WYROBACH ZAWIERAJĄCYCH AZBEST.	
ZAŁĄCZNIK NR 4. OCENA STANU I MOŻLIWOŚCI BEZPIECZNEGO UŻYTKOWANIA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST	
ZAŁĄCZNIK NR 5. WZÓR KARTY EWIDENCJI ODPADU	
ZAŁĄCZNIK NR 6. WZÓR KARTY PRZEKAZANIA ODPADU	
ZAŁĄCZNIK NR 7. INWENTARYZACJA.	

15. Słownik pojęć

ADR- (fr. L' Accord européen relatif au transport international des marchandises Dangereuses par Route) to międzynarodowa konwencja dotycząca drogowego przewozu towarów i ładunków niebezpiecznych, sporządzona w Genewie dnia 30 września 1957 r. Została ratyfikowana przez Państwo Polskie w 1975 r. Przepisy umowy ADR są nowelizowane w cyklu dwuletnim. Umowa obowiązuje obecnie w 46 krajach.

Gospodarowanie odpadami – zbieranie, transport, odzysk i unieszkodliwianie odpadów, w tym również nadzór nad takimi działaniami oraz nad miejscami unieszkodliwiania odpadów.

Magazynowanie odpadów – czasowe przetrzymywanie lub gromadzenie odpadów przed ich transportem, odzyskiem lub unieszkodliwianiem.

Megagram - pochodna jednostka masy w układzie SI (także pochodna jednostka masy w stosowanym dawniej układzie CGS), symbol Mg, równa jednemu milionowi gramów (1 000 000 g), popularna nazwa - tona.

Mikrometr - (symbol: μm) – podwielokrotność metra, podstawowej jednostki długości w układzie SI. Jest to jedna milionowa metra, czy inaczej, jedna tysięczna milimetra. Jeden mikrometr równa się zatem 10^{-6} m.

MTT (Microwave Thermal Treatment) - technologia unieszkodliwiania termicznego azbestu. Metoda ta polega na termicznej destrukcji niebezpiecznych włókien azbestowych poprzez ich nagrzewanie energią mikrofalową.

Nanometr - (symbol: nm) – podwielokrotność metra, podstawowej jednostki długości w układzie SI. Jest to jedna miliardowa metra czyli jedna milionowa milimetra. Jeden nanometr równa się zatem 10^{-9} m.

Posiadacz odpadów – każdy, kto faktycznie włada odpadami (wytwórca odpadów, inna osoba fizyczna, osoba prawna lub jednostka organizacyjna), z wyłączeniem prowadzącego działalność w zakresie transportu odpadów; domniemywa się, że władający powierzchnią ziemi jest posiadaczem odpadów znajdujących się na nieruchomości.

Pył respirabilny – frakcja pyłu o cząstkach mniejszych od 1 μm .

Składowisko odpadów – obiekt budowlany przeznaczony do składowania odpadów.

Termiczne przekształcanie odpadów – spalanie odpadów przez ich utlenianie, inne procesy termicznego przekształcania odpadów, w tym pirolizę, zgazowanie i proces plazmowy, o ile substancje powstające podczas tych procesów termicznego przekształcania odpadów są następnie spalane.

Unieszkodliwianie odpadów – poddanie odpadów procesom przekształceń biologicznych, fizycznych lub chemicznych określonym w załączniku nr 6 do ustawy w celu doprowadzenia ich do stanu, który nie stwarza zagrożenia dla życia, zdrowia ludzi lub dla środowiska.

Wytwórca odpadów – każdy, którego działalność lub bytowanie powoduje powstawanie odpadów, oraz każdy, kto przeprowadza wstępne przetwarzanie, mieszanie lub inne działania powodujące zmianę charakteru lub składu tych odpadów.

ZAŁĄCZNIK NR 1. WZÓR OZNAKOWANIA INSTALACJI LUB URZĄDZEŃ ZAWIERAJĄCYCH AZBEST ORAZ RUR AZBESTOWO-CEMENTOWYCH

Pomieszczenie zawiera azbest*

* Tylko w przypadku oznakowania pomieszczenia w związku z brakiem możliwości trwałego umieszczenia oznakowania na instalacji lub urządzeniu zawierającym azbest.

Wszystkie instalacje lub urządzenia zawierające azbest oraz rury azbestowo-cementowe powinny być oznakowane w następujący sposób:

1) oznakowanie zgodne z podanym wzorem powinno mieć wymiary: co najmniej 5 cm wysokości (H) i $\frac{1}{2}H$ szerokości;

2) oznakowanie powinno składać się z:

a) części górnej ($h = 40\% H$) zawierającej literę "a" w białym kolorze na czarnym tle,

b) części dolnej ($60\% H$) zawierającej standardowy napis w białym lub czarnym kolorze na czerwonym tle; napis powinien być wyraźnie czytelny;

3) jeżeli wyrób zawiera krokidolit, standardowo stosowany zwrot "zawiera azbest" powinien być zastąpiony zwrotem "zawiera krokidolit/azbest niebieski".

ZAŁĄCZNIK NR 2. WZÓR OZNAKOWANIA DRÓG UTWARDZONYCH ODPADAMI ZAWIERAJĄCYMI AZBEST PRZED WEJŚCIEM W ŻYCIE USTAWY Z DNIA 19 CZERWCA 1997 R. O ZAKAZIE STOSOWANIA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST, ALE NIEZABEZPIECZONYCH TRWALE PRZED EMISJĄ WŁÓKIEN AZBESTU

Wszystkie drogi utwardzone odpadami zawierającymi azbest przed wejściem w życie ustawy z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest, ale niezabezpieczone trwale przed emisją włókien azbestu, powinny być oznakowane w następujący sposób:

- 1) oznakowanie zgodne z podanym wzorem powinno mieć wymiary: co najmniej 30 cm wysokości (H) i $\frac{1}{2}H$ szerokości;
- 2) oznakowanie powinno składać się z:
  - a) części górnej ($h = 40\% H$) zawierającej literę "a" w białym kolorze na czarnym tle,
  - b) części dolnej ($60\% H$) zawierającej standardowy napis w białym lub czarnym kolorze na czerwonym tle; napis powinien być wyraźnie czytelny.

ZAŁĄCZNIK NR 3. WZÓR INFORMACJI O WYROBACH ZAWIERAJĄCYCH AZBEST¹⁾

1. Nazwa miejsca/urządzenia/instalacji, adres²⁾:
.....
.....
2. Wykorzystujący wyroby zawierające azbest – imię i nazwisko lub nazwa i adres:
.....
.....
3. Rodzaj zabudowy³⁾:
.....
4. Numer działki ewidencyjnej⁴⁾:
.....
5. Numer obrębu ewidencyjnego⁴⁾:
.....
6. Nazwa, rodzaj wyrobu⁵⁾:
.....
.....
7. Ilość posiadanych wyrobów⁶⁾:
.....
8. Stopień pilności⁷⁾:
.....
9. Zaznaczenie miejsca występowania wyrobów⁸⁾:
  - a) nazwa i numer dokumentu:
.....
  - b) data ostatniej aktualizacji:
.....
10. Przewidywany termin usunięcia wyrobów:
.....
11. Ilość usuniętych wyrobów zawierających azbest przekazanych do unieszkodliwienia⁶⁾:
.....

.....
(podpis)

.....
data

Objaśnienia:

- 1) Za wyrób zawierający azbest uznaje się każdy wyrób zawierający wagowo 0,1 % lub więcej azbestu.
- 2) Adres faktycznego miejsca występowania azbestu należy uzupełnić w następującym formacie: województwo, powiat, gmina, miejscowość, ulica, numer nieruchomości.
- 3) Należy podać rodzaj zabudowy: budynek mieszkalny, budynek gospodarczy, budynek przemysłowy, budynek mieszkalno-gospodarczy, inny.
- 4) Należy podać numer działki ewidencyjnej i numer obrębu ewidencyjnego faktycznego miejsca występowania azbestu.
- 5) Przy określaniu rodzaju wyrobu zawierającego azbest należy stosować następującą klasyfikację:
  - płyty azbestowo-cementowe płaskie stosowane w budownictwie,
  - płyty faliste azbestowo-cementowe stosowane w budownictwie,
  - rury i złącza azbestowo-cementowe,
  - rury i złącza azbestowo-cementowe pozostawione w ziemi,

- izolacje natryskowe środkami zawierającymi w swoim składzie azbest,
  - wyroby cierne azbestowo-kauczukowe,
  - przędza specjalna, w tym włókna azbestowe obrobione,
  - szczeliwa azbestowe,
  - taśmy tkane i plecione, sznury i sznurki,
  - wyroby azbestowo-kauczukowe, z wyjątkiem wyrobów ciernych,
  - papier, tektura,
  - drogi zabezpieczone (drogi utwardzone odpadami zawierającymi azbest przed wejściem w życie ustawy z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest, po trwałym zabezpieczeniu przed emisją włókien azbestu),
  - drogi utwardzone odpadami zawierającymi azbest przed wejściem w życie ustawy z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest, ale niezabezpieczone trwale przed emisją włókien azbestu,
  - inne wyroby zawierające azbest, oddzielnie niewymienione, w tym papier i tektura; podać jakie.
- ⁶⁾ Ilość wyrobów zawierających azbest należy podać w jednostkach właściwych dla danego wyrobu (kg, m², m³, m.b., km).
- ⁷⁾ Według „Oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest” określonej w załączniku nr 1 do rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 71, poz. 649 oraz z 2010 r. Nr 162, poz. 1089).
- ⁸⁾ Nie dotyczy osób fizycznych niebędących przedsiębiorcami. Należy podać nazwę i numer dokumentu oraz datę jego ostatniej aktualizacji, w którym zostały oznaczone miejsca występowania wyrobów zawierających azbest, w szczególności planu sytuacyjnego terenu instalacji lub urządzenia zawierającego azbest, dokumentacji technicznej.

ZAŁĄCZNIK NR 4. OCENA STANU I MOŻLIWOŚCI BEZPIECZNEGO UŻYTKOWANIA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST

Nazwa miejsca/obiektu/urządzenia budowlanego/instalacji przemysłowej:

.....

Adres miejsca/obiektu/urządzenia budowlanego/instalacji przemysłowej:

.....

Rodzaj zabudowy¹⁾:

.....

Numer działki ewidencyjnej²⁾:

.....

Numer obrębu ewidencyjnego²⁾:

.....

Nazwa, rodzaj wyrobu³⁾:

.....

Ilość wyrobów⁴⁾:

.....

Data sporządzenia poprzedniej oceny⁵⁾:

.....

Grupa/ nr	Rodzaj i stan wyrobu	Punkty	Ocena
1	2	3	4
I	Sposób zastosowania azbestu		
1	Powierzchnia pokryta masą natryskową z azbestem (torkret)	30	
2	Tynk zawierający azbest	30	
3	Lekkie płyty izolacyjne z azbestem (ciężar obj. < 1 000 kg/m ³)	25	
4	Pozostałe wyroby z azbestem (np. pokrycia dachowe, elewacyjne)	10	
II	Struktura powierzchni wyrobu z azbestem		
5	Duże uszkodzenia powierzchni, naruszona struktura włókien	60	
6	Niewielkie uszkodzenia powierzchni (rysy, odpryski, załamania), naruszona struktura włókien	30	
7	Ścisła struktura włókien przy braku warstwy zabezpieczającej lub jej dużych ubytkach	15	
8	Warstwa zabezpieczająca bez uszkodzeń	0	
III	Możliwość uszkodzenia powierzchni wyrobu z azbestem		
9	Wyrób jest przedmiotem jakichś prac	30	

PROGRAM USUWANIA AZBESTU DLA GMINY CZERNICE BOROWE NA LATA 2012-2032

10	Wyrób bezpośrednio dostępny (do wysokości 2 m)	15	
11	Wyrób narażony na uszkodzenia mechaniczne	10	
12	Wyrób narażony na wstrząsy i drgania lub czynniki atmosferyczne	10	
13	Wyrób nie jest narażony na wpływy zewnętrzne	0	
IV	Miejsce usytuowania wyrobu w stosunku do pomieszczeń użytkowych		
14	Bezpośrednio w pomieszczeniu	30	
15	Za zawieszonym, nieszczelnym sufitem lub innym pokryciem	25	
16	W systemie wywietrzania pomieszczenia (kanały wentylacyjne)	25	
17	Na zewnątrz obiektu (np. tynk)	20	
18	Elementy obiektu (np. osłony balkonowe, filarki międzyokienne)	10	
19	Za zawieszonym szczelnym sufitem lub innym pokryciem, ponad pyłoszczelną powierzchnią lub poza szczelnym kanałem wentylacyjnym	5	
20	Bez kontaktu z pomieszczeniem (np. na dachu odizolowanym od pomieszczeń mieszkalnych)	0	
V	Wykorzystanie miejsca/obiektu/urządzenia budowlanego/ instalacji przemysłowej		
21	Regularne przez dzieci, młodzież lub sportowców	40	
22	Stałe lub częste (np. zamieszkanie, miejsce pracy)	30	
23	Czasowe (np. domki rekreacyjne)	15	
24	Rzadkie (np. strychy, piwnice, komórki)	5	
25	Nieużytkowane (np. opuszczone zabudowania mieszkalne lub gospodarskie, wyłączone z użytkowania obiekty, urządzenia lub instalacje)	0	
SUMA PUNKTÓW OCENY			
STOPIEŃ PILNOŚCI			

UWAGA: W każdej z pięciu grup arkusza należy wskazać co najmniej jedną pozycję. Jeśli w grupie zostanie wskazana więcej niż jedna pozycja, sumując punkty z poszczególnych grup, należy uwzględnić tylko pozycję o najwyższej punktacji w danej grupie. Sumaryczna liczba punktów pozwala określić stopień pilności:

- Stopień pilności I od 120 punktów - wymagane pilnie usunięcie (wymiana na wyrób bezazbestowy) lub zabezpieczenie
- Stopień pilności II od 95 do 115 punktów - wymagana ponowna ocena w terminie do 1 roku
- Stopień pilności III do 90 punktów - wymagana ponowna ocena w terminie do 5 lat

.....
Oceniający
(nazwisko i imię)

.....
Właściciel/Zarządca
(podpis)

.....
(miejscowość, data)

.....
(adres lub pieczęć z adresem)

Objaśnienia:

- 1) Należy podać rodzaj zabudowy: budynek mieszkalny, budynek gospodarczy, budynek przemysłowy, inny.
- 2) Należy podać numer obrębu ewidencyjnego i numer działki ewidencyjnej faktycznego miejsca występowania azbestu.
- 3) Przy określaniu rodzaju wyrobu zawierającego azbest należy stosować następującą klasyfikację:
  - płyty azbestowo-cementowe płaskie stosowane w budownictwie,
  - płyty faliste azbestowo-cementowe dla budownictwa,
  - rury i złącza azbestowo-cementowe,
  - izolacje natryskowe środkami zawierającymi w swoim składzie azbest,
  - wyroby cierne azbestowo-kauczukowe,
  - przędza specjalna, w tym włókna azbestowe obrobione,
  - szczeliwa azbestowe,
  - taśmy tkane i plecione, sznury i sznurki,
  - wyroby azbestowo-kauczukowe, z wyjątkiem wyrobów ciernych,
  - papier, tektura,
  - inne wyroby zawierające azbest, oddzielnie niewymienione, w tym papier i tektura, podać jakie.
- 4) Ilość wyrobów azbestowych podana w jednostkach masy (Mg) oraz w jednostkach właściwych dla danego wyrobu (m^2 , m^3 , mb).
- 5) Należy podać datę przeprowadzenia poprzedniej oceny; jeśli jest to pierwsza ocena, należy wpisać „pierwsza ocena”.

ZAŁĄCZNIK NR 5. WZÓR KARTY EWIDENCJI ODPADU

KARTA EWIDENCJI ODPADU¹⁾					Nr karty		Rok kalendarzowy			
Kod odpadu ²⁾										
Rodzaj odpadu ²⁾ –										
Procentowa zawartość PCB w odpadzie ³⁾ -										
Posiadacz odpadów ⁴⁾										
Adres posiadacza odpadów⁵⁾										
Województwo		Gmina		Miejscowość			Telefon służbowy		Faks służbowy-	
Ulica -				Nr domu			Nr lokalu-		Kod pocztowy	
Miejsce prowadzenia działalności⁶⁾										
Województwo		Gmina		Miejscowość			Telefon służbowy		Faks służbowy-	
Ulica -				Nr domu			Nr lokalu -		Kod pocztowy	
Działalność w zakresie: ⁷⁾ ☐ W ☐ Zb ☐ Od ☐ Un ☐ Ok										
Miesiąc	Masa wytworzonych odpadów [Mg] ^{8,9)}	Masa odebranych odpadów komunalnych [Mg] ^{8,10,11)}	Masa przyjętych odpadów [Mg] ⁸⁾	Nr kart przekazania odpadu ¹²⁾	Gospodarowanie odpadami					
					we własnym zakresie			Odpady przekazane		Imię i nazwisko osoby sporządzającej
					masa [Mg] ^{8,13)}	metoda odzysku R ¹⁴⁾	metoda unieszkodli- wiania D ¹⁵⁾	masa [Mg] ⁸⁾	nr karty przekazania odpadu ¹⁶⁾	
Styczeń										

PROGRAM USUWANIA AZBESTU DLA GMINY CZERNICE BOROWE NA LATA 2012-2032

Luty										
Marzec										
Kwiecień										
Maj										
Czerwiec										
Lipiec										
Sierpień										
Wrzesień										
Październik										
Listopad										
Grudzień										
SUMA										

— Objaśnienia:

- 1) W przypadku wytwarzania, zbierania, odzysku i unieszkodliwiania odpadów należy sporządzać osobną kartę ewidencji odpadu dla każdego miejsca prowadzenia działalności, z wyjątkiem usług, o których mowa w art. 3 ust. 3 pkt 22 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach. W przypadku odbierania odpadów komunalnych należy sporządzić osobno kartę dla każdej gminy, z terenu której odpady komunalne są odbierane. Nie dotyczy komunalnych osadów ściekowych stosowanych w celach, o których mowa w art. 43 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach, prowadzącego zakład przetwarzania, o którym mowa w ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o zużytym sprzęcie elektrycznym i elektronicznym (Dz. U. Nr 180, poz. 1495, z późn. zm.), w zakresie odpadów powstałych w wyniku demontażu zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego, oraz prowadzącego stację demontażu i prowadzącego punkt zbierania pojazdów, o których mowa w ustawie z dnia 20 stycznia 2005 r. o recyklingu pojazdów wycofanych z eksploatacji (Dz. U. Nr 25, poz. 202, z późn. zm.), w zakresie gospodarowania pojazdami wycofanymi z eksploatacji.
- 2) Zgodnie z katalogiem odpadów stanowiącym załącznik do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 27 września 2001 r. w sprawie katalogu odpadów (Dz. U. Nr 112, poz. 1206).
- 3) Dotyczy działalności w zakresie unieszkodliwiania PCB.
- 4) Podać imię i nazwisko lub nazwę posiadacza odpadów. W przypadku odbierania odpadów komunalnych posiadaczem obowiązany do wypełnienia karty ewidencji odpadu jest przedsiębiorca, który uzyskał zezwolenie na prowadzenie działalności w zakresie odbierania odpadów od właścicieli nieruchomości, o którym mowa w ustawie z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U. z 2005 r. Nr 236, poz. 2008, z późn. zm.), lub gminna jednostka organizacyjna, o której mowa w tej ustawie.
- 5) Podać adres zamieszkania lub siedziby posiadacza odpadów.
- 6) Podać adres miejsca prowadzenia działalności. W przypadku posiadania decyzji na prowadzenie działalności na terenie całego kraju lub na określonym obszarze należy wskazać adres siedziby lub miejsca zamieszkania posiadacza odpadów. W przypadku przedsiębiorcy, który uzyskał zezwolenie na odbieranie odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości, o którym mowa w ustawie z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, należy podać województwo i gminę.
- 7) Zaznaczyć symbolem X właściwy kwadrat: W – wytwarzanie odpadów, Zb – zbieranie odpadów, Od – odzysk, Un – unieszkodliwianie odpadów, Ok – odbieranie odpadów komunalnych.
- 8) Podać masę odpadów z dokładnością co najmniej do pierwszego miejsca po przecinku dla odpadów innych niż niebezpieczne; co najmniej do trzeciego miejsca po przecinku dla odpadów niebezpiecznych.
- 9) Nie dotyczy odpadów komunalnych.
- 10) Odpady komunalne w rozumieniu definicji zawartej w ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach.
- 11) Wypełnia przedsiębiorca, który uzyskał zezwolenie na prowadzenie działalności w zakresie odbierania odpadów od właścicieli nieruchomości, o którym mowa w ustawie z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, lub gminna jednostka organizacyjna, o której mowa w tej ustawie.
- 12) Podać nr karty przekazania, na podstawie której odpad został przyjęty. W przypadku przywozu odpadów na terytorium kraju należy wpisać „Przywóz do RP”. W przypadku przyjmowania odpadów z innego miejsca prowadzenia działalności danego posiadacza odpadów należy wskazać to miejsce, podając województwo, nazwę miejscowości, ulicę, nr domu i lokalu. W przypadku przyjmowania odpadów od posiadacza zwolnionego z obowiązku prowadzenia ewidencji odpadów rubryka pozostaje niewypełniona.
- 13) Podać masę odpadów zagospodarowanych we własnym zakresie.
- 14) Symbole R określają procesy odzysku zgodnie z załącznikiem nr 5 do ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach.
- 15) Symbole D określają procesy unieszkodliwiania odpadów zgodnie z załącznikiem nr 6 do ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach.
- 16) Podać nr karty przekazania odpadu, którą został przekazany innemu posiadaczowi odpadów. W przypadku wywozu odpadów poza terytorium kraju należy wpisać „Wywóz poza RP”. W przypadku przekazania odpadów osobom fizycznym lub jednostkom organizacyjnym niebędącym przedsiębiorcami do wykorzystania na własne potrzeby zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 33 ust. 3 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach należy wpisać „Przekazane os. fiz.”. W przypadku przekazywania do innego miejsca prowadzenia działalności danego posiadacza odpadów należy wskazać to miejsce, podając województwo, nazwę miejscowości, ulicę, nr domu i lokalu.

ZAŁĄCZNIK NR 6. WZÓR KARTY PRZEKAZANIA ODPADU

KARTA PRZEKAZANIA ODPADU		Nr karty ¹⁾	Rok kalendarzowy
Posiadacz odpadów, który przekazuje odpad ^{2,3)}	Transportujący odpad ^{2,4)}	Posiadacz odpadów, który przejmuje odpad ²⁾	
Adres ⁵⁾	Adres ^{5,6)}	Adres ⁵⁾	
Nr REGON ⁶⁾	Nr REGON ⁶⁾⁷⁾	Nr REGON ⁶⁾	
Miejsce przeznaczenia odpadów ⁸⁾			
Rodzaj procesu przetwarzania, któremu powinien zostać poddany odpad ⁹⁾			
Wnioskuję o wydanie dokumentu potwierdzającego odzysk i recykling ¹⁰⁾ ☐ TAK ☐ NI			
Kod odpadu ¹¹⁾		Rodzaj odpadu ¹¹⁾	

PROGRAM USUWANIA AZBESTU DLA GMINY CZERNICE BOROWE NA LATA 2012-2032

Data/miesiąc ^{12) 13)}	Masa przekazanych odpadów [Mg] ¹⁴⁾	Numer rejestracyjny pojazdu, przyczepy lub naczepy ^{7,15)}
Potwierdzam przekazanie odpadu data, pieczęć i podpis	Potwierdzam wykonanie usługi transportu ^{4,6)} data, pieczęć i podpis	Potwierdzam przejęcie odpadu data, pieczęć i podpis

— Objaśnienia:

- 1) Numer jest nadawany przez posiadacza odpadów, który przekazuje odpad.
- 2) Podać imię i nazwisko lub nazwę podmiotu.
- 3) W przypadku odpadów komunalnych do wypełnienia karty przekazania odpadu jest obowiązany przedsiębiorca, który uzyskał zezwolenie na prowadzenie działalności w zakresie odbierania odpadów od właścicieli nieruchomości, o którym mowa w ustawie z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U. z 2005 r. Nr 236, poz. 2008, z późn. zm.), lub gminna jednostka organizacyjna, o której mowa w tej ustawie.
- 4) Dotyczy przedsiębiorcy transportującego odpady, niebędącego posiadaczem odpadów, działającego na zlecenie innego posiadacza odpadów, który zlecił mu wykonanie usługi transportu odpadów.
- 5) Podać adres zamieszkania lub siedziby podmiotu.
- 6) O ile posiada.
- 7) W przypadku gdy odpad jest transportowany kolejno przez dwóch lub więcej prowadzących działalność w zakresie transportu odpadów, w oznaczonych rubrykach należy podać wymagane dane i podpisy wszystkich transportujących odpad z zachowaniem kolejności transportowania odpadu.
- 8) Podać adres miejsca odbioru odpadu, pod który należy dostarczyć odpad, wskazany przez posiadacza odpadu transportującemu odpady.
- 9) Dotyczy stacji demontażu w przypadku przekazywania odpadów powstałych w wyniku demontażu pojazdów wycofanych z eksploatacji. Podać symbol R lub D. Symbole R określają procesy odzysku zgodnie z załącznikiem nr 5 do ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach. Symbole D określają procesy unieszkodliwiania odpadów zgodnie z załącznikiem nr 6 do ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach.
- 10) Dotyczy dokumentów wystawianych przez prowadzących odzysk lub recykling na podstawie ustawy z dnia 11 maja 2001 r. o obowiązkach przedsiębiorców w zakresie gospodarowania niektórymi odpadami oraz o opłacie produktowej (Dz. U. z 2007 r. Nr 90, poz. 607, z późn. zm.).
- 11) Zgodnie z katalogiem odpadów stanowiącym załącznik do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 27 września 2001 r. w sprawie katalogu odpadów (Dz. U. Nr 112, poz. 1206).
- 12) W przypadku odpadów niebezpiecznych podać datę przekazania odpadu.
- 13) Karta może być stosowana jako jednorazowa karta przekazania odpadu lub jako zbiorcza karta przekazania odpadu, obejmująca odpad danego rodzaju przekazywany łącznie w czasie jednego miesiąca kalendarzowego, za pośrednictwem tego samego transportującego odpady temu samemu posiadaczowi odpadów.
- 14) Podać masę odpadów z dokładnością co najmniej do pierwszego miejsca po przecinku dla odpadów innych niż niebezpieczne; co najmniej do trzeciego miejsca po przecinku dla odpadów niebezpiecznych.
- 15) Dotyczy odpadów niebezpiecznych.